

PLANINSKI

U E S T N I K

9
2018

TEMA MESECA

Projekt OSP ali Opremimo slovenska plezališča

INTERJU

Valerij Babanov

Z NAMI NA POT

Korzika

3,90 €

IZ PLANINSKE ZALOŽBE – AKCIJA

Božidar Lavrič

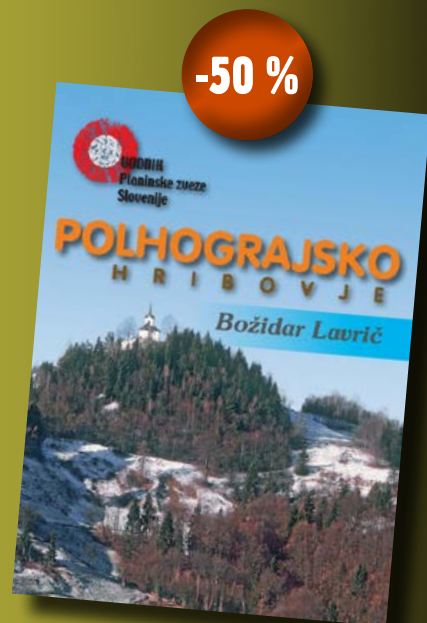
Vodnik POLHOGRAJSKO HRIBOVJE

V vodniku so na 144 straneh opisane poti po Polhograjskem hribovju, ki se zahodno od Ljubljane dviga nad Sorškim poljem, kjer ga Poljanska Sora na severu loči od Škofjeloškega hribovja. Marsikdo hribovje še vedno poimenuje Polhograjski Dolomiti po kamnini, ki se v višjih delih gorstva prikaže na plan kot veliki, škrbinasti zobje. V vodniku so opisane poti iz doline Gradaščice, iz doline Horjulščice ter iz Medvod, Poljanske doline in iz Ljubljane.

Format: 120 x 160 mm; 144 strani, šivano z nitjo, okrogel hrbet

CENA: V času od **15. 9. 2018** do **15. 10. 2018** lahko vodnik kupite po akcijski ceni s **50-odstotnim popustom: 4,95 €* (redna cena: 9,90 €*)**.

*DDV je obračunan v ceni. Stroške poštnine plača naročnik.

KMALU V PRODAJI

Izbirni vodniki SLOVENSKA PLANINSKA POT

Slovenska planinska pot je najbolj priljubljena vezna pot v Sloveniji pa tudi najstarejša v Evropi in na svetu. Nastala je na pobudo Ivana Šumljaka, idejnega in operativnega snovalca, ki jo je sprva imenoval magistrala, a je že ob odprtju leta 1953 dobila ime Slovenska planinska transverzala, leta 1991 pa se je preimenovala v Slovensko planinsko pot.

Novi vodnik bo izšel v treh delih. Trije različni avtorji opisujejo vsak svoj del poti. V prvi knjigi nas Gorazd Gorišek vodi iz Maribora do Mojstrane, Mojca Stritar Kučuk v drugi od Mojstrane do Petrovega Brda, kjer svoje delo prevzame Andraž Poljanec, ki nas popelje vse do morja.

Vsi trije so priznani pisci gorniške literature, z bogatimi izkušnjami v gorah - na obeh področjih imajo za seboj že izjemno kilometrino.

Format: 130 x 210 mm; integralna šivana vezava

I N F O R M A C I J E · N A K U P · N A R O Č I L A

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE, PLANINSKA TRGOVINA PZS

NA SEDEŽU Ob železnici 30a, Ljubljana, v času uradnih ur
(v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure; odmor za malico 10.30–11.00).

PO POŠTI p. p. 214, SI-1001 Ljubljana

PO TELEFONU 01 43 45 684 v času uradnih ur brezplačna telefonska številka 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu)

PO FAKSU 01 43 45 691

E-NAROČILA trgovina@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>.

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana • telefon: 08 380 67 30 • faks: 04 589 10 35 • e-naročila: info@planinskimuzej.si

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja petnajstega v mesecu.
Planinski vestnik objavlja izvorne prispevke,
ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.
118. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije

Uredništvo Planinskega vestnika

Ob železnici 30a, p. p. 214

SI-1001 Ljubljana

T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91

E: pv@pzs.si

www.planinskivestnik.com

www.pvkazalo.si

www.facebook.com/planinskivestnik

ODGOVORNI UREDNIK:

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl,
Zdenka Mihelič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate,
Dušan Škodič, Tina Leskošek, Mire Steinbuch

ZUNANJA SODELAVCA:

Andrej Mašera, Peter Šilak

LEKTORIRANJE:

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Šeško,
Sonja Čokl, Darja Horvatič (korektorica)

OBLIKOVANJE:

Mojca Dariš

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

Schwarz print, d. o. o.

Tiskano na NEO MATT papirju, Triglav papir

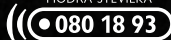
NAKLADA: 4500 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte
po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na
elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo.
Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave,
krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročeni
prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in
prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni tudi nujno
mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih
delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije,
Ob železnici 30a, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana,
po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali
po telefonu 080 1893 (24 ur na dan) in na naslovu:
<https://clanarina.pzs.si/vestnik.php>.

MODRA ŠTEVILKA

Transakcijski račun PZS:

IBAN: SI56 6100 0001 6522 551

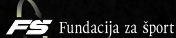
SWIFT: HDELSI22

DELAVSKA HRANILNICA D.D. LJUBLJANA

Naročnina 39 EUR, 63 EUR za tujino, posamezna številka
3,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25 % popusta na
letno naročnino Planinskega vestnika. Reklamacije
upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi
naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevanje samo pisne
opovedi do 1. decembra za prihodnje leto.

Izdajanje revije sofinancira Javna agencija za raziskovalno
dejavnost Republike Slovenije (ARRS),
št. pog. 630-183/2017-1.

Program informiranja o planinski dejavnosti
sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in
Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:

Paddci so varni, če so smeri dobro in kakovostno opremljene,
oprema pa vzdrževana. Foto: Štefan Wraber

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja
vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti,
ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in
možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno
subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu
lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro.
Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne
moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne
poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpeli kdorkoli
zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

Foto: Manca Čujež

Korajža je ženskega spola

Na terasi pred kočjo se potem še dolgo in prisrčno pogovarjamo o marsičem. Šele ob slovesu mi moja sopotnika priznata in odpustita edino senco tega sončnega dne: "Da je bilo grenko hoditi po ženskih stopinjah."

Staza Črnič, Poti v brezpotja, Založba Maribor, 1990

Slovenski planinski muzej v Mojstrani se je na začetku septembra poklonil slovenskim alpinistkam z razstavo, katere naslov nosi tudi moj uvodnik. Citata pod njim nisem izbrala naključno. Staza Črnič je namreč ena izmed obeh še živčih znanih alpinistk povojne generacije. Druga je njena prijateljica, ravno tako izjemna slovenska alpinistka, Danica Blažina. Tisti, ki berete *Planinski vestnik* in poznate zgodovino alpinizma, se je boste verjetno spomnili tudi po tem, da je Marjan Keršič - Belač, še eno zveneče ime slovenskega povojnega alpinizma pri nas, nekoč rekel, da smer, ki jo je preplezala Danica, že ne more biti kaj posebnega, če jo "plezajo babe". Danica je takrat preplezala smer Herle-Vršnik (VI+) v Ojstrici, ki še danes velja za težko in se je ne sramuje prav noben še tako resen plezalec.

Pred Stazo in Danico sta bili Mira in Pavla in pred njima (in ob njima) še vse druge plezalke ali alpinistke, o katerih vemo zelo malo ali ničesar. Velika Britanija, ki slovi kot ena izmed prvih držav, ki se je začela ukvarjati z organiziranim alpinizmom, svojih alpinistk ni priznala kot enakovrednih moškimi plezalcem. Razlog naj bi bile njihove "fizične in moralne pomanjkljivosti na področju alpinizma". Angleške plezalke so zato leta 1907 ustanovile Damsko alpinistično društvo (Ladies' Alpine Club). Ko sem prebrala, da se je Damsko alpinistično društvo v Veliki Britaniji priključilo krovnemu Alpinističnemu društvu šele leta 1975, torej 68 let pozneje, se mi je porodilo vprašanje, ali v resnici obstaja kaj, kar bi vse te alpinistke v resnici odvrnilo od gora. In kakšno dediščino bi imele alpinistke, ki smo prišle za njimi in v resnici hodimo oziroma plezamo po smereh, ki so jih zares pogumno začrtale že one, če bi takrat zatrli njihovo voljo? V domnevno najbolj napredni državi stare celine je trajalo 68 let, da so bile sploh priznane kot članice iste organizacije kot moški. Pri nas, kakor ste lahko prebrali, smer že ni mogla biti kaj posebnega, če jo "plezajo babe". In da je bilo očitno zares grenko hoditi po ženskih stopinjah, če si bil moški. Koliko zgodb je še, ki niso bile zapisane? Predvsem pa – koliko žensk je še bilo, ki so zaradi družine in možev kariere ostale doma, pa bi v razmerah, vsaj malo podobnim enakopravnosti, naredile bistveno uspešnejše kariere od svojih (zakonskih) partnerjev? Danes pa samo skromno skomignej(m)o z rameni in rečej(m)o, da je "tako takrat pač bilo". Samo ugibamo lahko, koliko volje in predanosti alpinizmu so pokazale naše predhodnice, da so lahko sledile svojim sanjam. Fotografija v knjigi Franceta Malešiča, *Spomin in opomin gora* (Didakta, 2005), s tečaja Gorske reševalne službe leta 1947 v Jermanovih vratih (danes uporabljamo izraz Kamniško sedlo) kaže Stazo, ki jo kot edino žensko udeleženko rešuje eden izmed soplezalcev. Za vajo, seveda. Privezana je na njegovem

hrbtu in spuščata se po vrvi. Ni težko razumeti, da je bila Staza priročna za "ponesrečenko", saj je bila manjša in lažja od svojih soplezalcev, ampak to pomeni, da je morala enako vajo opraviti s soplezalcem, ki je bil precej večji in težji od nje.

Danica je bila zagotovo ena izmed najboljših plezalk svoje generacije in med drugim prva ženska, ki je preplezala Čopov steber (po mojem mnenju še ena krivica glede poimenovanja) po Pauli Jesih, a je na ženskem alpinističnem tečaju v Vratih leta 1949 morala najprej hoditi po Tomiškovi poti na Kredarico, ne pa – po mnenju organizatorjev – z boljšimi plezalkami po Bambergovi poti. Potem pa je čez dva dni z Radom Kočevarjem še kot pripravnica preplezala Skalaško smer z Ladjo.

Tri leta pozneje je Staza, ki na tečaju v Vrata ni bila povabljena, stala na vrhu Evrope po solo vzponu. Francoski vodniki na vrhu niso mogli verjeti, da je to sploh mogoče; ženske so menda takrat še po pločniku zelo redko hodile same.

Prav je, da se je Planinski muzej poklonil neustrašnim plezalkam, zvestim samim sebi, vseh generacij. Prav je, da so alpinistke verjele svojim sanjam in jim sledile. Od vsega pa je najbolj prav, da jih niso ustavili predsodki drugih. S tem so odprle vrata generacijam za sabo, ki danes plezajo od tam naprej, kjer so one prenehale. Z njihovega vidika bi danes le stežka našli dovolj velik razlog, da ne bi več plezale. V njihovih časih je bilo veliko zelo tehtnih razlogov in še več netehtnih omejitev, zaradi katerih bi lahko prenehale, a niso. Zato danes izgovori pravzaprav odpadejo. Kam bi priplezale, če bi imele take možnosti, kakršne imamo alpinistke danes? O tem lahko samo ugibam. Vem pa, da imamo me več možnosti zaradi njih. In zaradi tega dejstvo, da je *korajža* ženskega spola, ostaja. Od tistih, ki so plezale včeraj, od tistih, ki bodo plezale jutri.

Marta Krejan Čokl

UVODNIK

1 **Korajža je ženskega spola**

Marta Krejan Čokl

PROJEKT OSP

4 **"Urv okrog pasu in gremo!"**

Marta Krejan Čokl

PROJEKT OSP

8 **Preopremljanje plezališč**

Jurij Ravnik

PROJEKT OSP

10 **Od Tremerij do Ospa**

Albin Simonič

PROJEKT OSP

14 **Pogovor s Štefanom Wrabrom**

Jurij Ravnik

INTERJU

18 **Ualerij Babanov**

Martina Čufar Potard

UZHODNE KARNIJSKE ALPE

24 **Lov na pomladni razcvet**

Olga Kolenc

PLANINSKI SPOMINI

28 **Petelin iz Mojstrane**

Tone Štok

ORISI

31 **Sprehodi skozi preteklost**

Rafael Terpin

Z NAMI NA POT

34 **Otok, kjer se stikajo morje, gore in nebo**

Mire Steinbuch

ALPSKA KONVENCIJA

43 **Rešitve ohranjanja narave in delovnih mest**

Vida Petrovčič

INTERJUJ

46 **Hinko Rejec**

Žarko Rovšček

NOVA ZELANDIJA

50 **Med vulkani**

Anja Bratož

DOŽIVETJE

53 **Sreča spremlja pogumne in previdne**

Miro Štebe

ALPINIZEM

56 **Tečaj, kot ga do takrat še ni bilo**

Jure K. Čokl

JUBILEJ

58 **Danica Blažina devetdesetletnica**

Maruška Lenarčič

RAZGLEDI

60 **Pogled čez planke**

Bojan Rotovnik

PLANINČKOV KOTIČEK

63 **Nemir v dolini**

Kristina Menih

TRIGLAV

66 **Uganka o prvopristopnikih**

Ivan Veber

NARAVA

69 **Kdo mi je uničil motiv?**

Ivan Premrl

71 NOVICE IZ VERTIKALE

75 ŠPORTNOPEZALNE NOVICE

77 PLANINSKA ORGANIZACIJA

79 VARSTVO NARAVE

80 JUBILEJI

**USEBINE USEH
PLANINSKIH VESTNIKOV
OD LETA 1895 DALJE NA
WWW.PUKAZALO.SI.**

"Urv okrog pasu in gremo!"

Naša dediščina je naša skrb¹

"Pa dobro, a res ne morejo dat' ene vponke v štant!?" robanti Miha na vrhu smeri v plezališču, ko se mora prevezati.

"A teh smeri res nobeden ne čisti, glej, kake sol!" se pritožuje Simona med plezanjem smeri v nekem drugem plezališču.

V tretjem Mateja skrbi za druge plezalce: "Ta svedrov'c je čisto zanič, se bo še kdo ubil tule ..."

Projekt OSP je projekt
vseh plezalcev.
Foto: Štefan Wraber

Pogovor o neurejenosti in nesprejemljivi neopremljenosti plezališč se včasih nadaljuje še potem ob pivu, ampak Miha navadno takoj, ko pospravi tako nove kot stare (ki so še čisto dobri, ampak z novimi bo zagotovo preplezal "kak plus" več) plezalnike v svojo novo torbo, narejeno posebej za prenašanje plezalne opreme v plezališča, pozabi, da bi bilo treba v tisto sidrišče namestiti vponko in da bi bilo pametno, da to pove skrbnikom "plezalnega vrta". In niti na misel mu ne pride, da bi mogoče tam pustil eno od svojih sedmih vponk z matico, saj gre vendar za njegove vponke. Simona ne pomisli na to, da bi smer, ki je polna prahu in mahu med naslednjim obiskom plezališča mimogrede še malo očistila, saj to vendar ni njeno delo, tistih ovojev od energijskih ploščic, ki ležijo pri klopici pod steno, pa tudi ne bo pobrala, saj niso njene. Prezaposleni vodja poslovne enote velikega podjetja Matej svojega prostega časa že ne bo tratil za to, da bi se o dvomljivih svetrovcih pogovoril s predstavniki kluba, ki skrbi za plezališče.

Imena so seveda izmišljena, situacije pa žal niso, in še te zgolj karikirajo prepogosto skrajno nespoštljiv odnos do športnih objektov, kar so tudi "plezalni vrtni", in s tem posledično do ljudi, ki so jih opremili, uredili

in po najboljših močeh skrbijo zanje, ter do narave, v kateri smo, odkar smo se tako zelo strašno "civilizirali", zgolj gostje. Ta naša civiliziranost se je skupaj z občutkom hvaležnosti za tisto, kar nam je dal nekdo drug, in dolžnosti, da za to, kar nam je podarjeno, tudi skrbimo, skoncentrirala v ozkogledno miselnost z neutemeljenimi pričakovanji in zahtevami, z neupravičeno kritičnostjo do drugih in skoraj popolno nekritičnostjo do sebe. Tako kot pri mnogo drugih stvareh v življenju ...

Ampak tako kot pri drugih stvareh v življenju se tudi med plezalci najdejo taki, ki imajo cilje in energijo, da jih dosežejo, ne glede na to, kako oddaljeni so. Projekt OSP (opremimo slovenska plezališča) je rezultat miselnosti in dejavnosti plezalcev, ki se zavedajo pomena dediščine, ki niti ni tako zelo stara (pri nas se je športno plezanje začelo razvijati v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja), je pa zaradi svoje specifičnosti in popularnosti postala ogrožena. Mogoče to zveni paradoksalno, saj je opremljenih plezališč vedno več, vendar težava ni v njihovi količini, ampak v njihovi kakovosti, vzdrževanosti, urejenosti in našem odnosu do njih ter do vsega, kar je povezano z njimi.

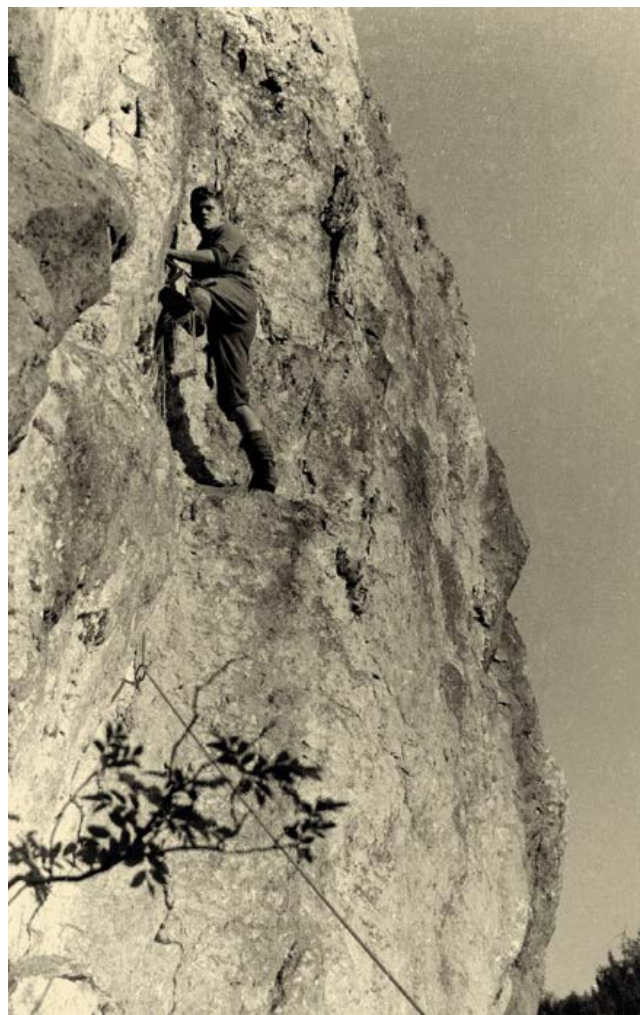
Iztok Tomazin na vstopu v smer Ta težka v Dovžanovi soteski leta 1975. Plezali so večinoma v gozdarjih, brez plezalnih pasov, vendar običajno s čeladami.

Arhiv Iztoka Tomazina

¹ Srečo Rehberger: Dovžanova soteska in 30 let prvih slovenskih sedmic, spletna stran Gore-ljudje, <http://www.gore-ljudje.net/novosti/4764/>

Prva smer v Dovžanovi soteski, Ta vohka, ki je po več poskusih nastala leta 1967. Na sliki je avtor smeri Luka Rožič, njegov soplezalec je bil Dušan Srečnik.

Arhiv Luka Rožiča

Ravno to pa je vodilo plezalcev, ki Miha, Simono in Mateja s Projektom OSP upravičeno in hvalevredno nagovarjajo k sodelovanju: "Skalne stene so naše bogastvo, naše igrišče, in ker je naša plezalska skupnost vsak dan večja, se moramo zavedati vpliva, ki ga puščamo na plezališčih in v njihovi okolici. V naravi, pri

Ali res lahko zaupamo starim svedrovcem?
Foto: Andraž Gregorčič

ljudeh, na opremi v smereh. Zagotoviti moramo, da je naš vpliv na koncu pozitiven, viden samo v opremljenih smereh in prijaznem pozdravu domačinov. Pri Projektu OSP sodelujemo sami predani plezalci, ki želimo plezališča ohraniti varna, dostopna in urejena in smo v ta namen sprejeli Zavezo za plezališča." Pred približno šestdesetimi leti so alpinisti v naših, zdaj najbolj znanih plezališčih zabili prve kline. Za trening. Plezali so v čevljih, vrv so si navezali okoli pasu, vsi niso imeli niti čelad.² Alpinista Iztok Tomazin in Borut Bergant sta konec sedemdesetih let prejšnjega stoletja prišla iz Amerike z novimi plezalnimi spoznanji, znanji in s prvimi plezalnimi copati. Slovenski plezalci in plezalke so ta znanja kmalu usvojili, počasi so prišli tudi do svojih plezalnih copat in postali so del elite najboljših športnih plezalcev na svetu. Vzporedno s tem pa so začeli plezališča opremljati s svedrovci, s čimer so odprli pot športnemu plezanju in množicam plezalcev, ki se večajo. Pot je z leti postala prava avtocesta, od Miha, Simone in Mateja pa je odvisno, kako vzdrževana in varna je in bo. ●

² Tomazin in Bergant sta v Ameriki po priporočilu gostiteljev kupila legendarne plezalne copate EB, saj z gojzarji tam nista imela kaj početi. Po prihodu domov sta plezalne copate začela uporabljati pri prostih ponovitvah v naših stenah. Pred tem so to navadno počeli v supergah ali ruskih galoškah.

Da lahko takole plezamo, je moral nekdo trdo delati.
Foto: Štefan Wraber

Jurij Ravnik

Preopremljanje plezališč

Plezališča niso samoudrževalni športni objekti

Skalno plezanje je v modernem kapitalističnem svetu za marsikaterega urbanega rekreativca anomalija. Razen stroškov s prevozom in osebno opremo je rekreacija povsod zastonj, čeprav se za razliko od mnogih dejavnosti v naravi dogaja na urejenem naravnem poligonu, za katerega je treba redno in odgovorno skrbeti. Pustimo ob strani ureditev dostopnih poti in okolice – čeprav je pomembna, jo lahko rešimo z enim poštenim delovnim koncem tedna s prostovoljci, pa tudi vzdrževanje ni tako težavno.

Nekaj popolnoma drugega je opremljanje in preopremljanje smeri. Že oprema ni poceni, najprej osebna opremljevalčeva (od vrvi, *statikov*, vrtalnika do kladiv in podobnega) potem pa so tu še svedrovi in sidrišča. Čeprav jih veliko sofinancira Fundacija

V katerega bi vpeli vponko?

Foto: Štefan Wraber

za šport, je od uporabnikov sten precej cinično, če zato odmahnejo z roko, češ saj jih plača država. Prvič, marsikateri sveder ali štant je prišel in še vedno pride

Delo je težavno in praviloma ni plačano (ali pa gre za simboličen drobiž) – čeprav bi za fizično delo na višini, za katero je potrebno specializirano znanje, lahko marsikje dobili kar lepo urno postavko.

iz lastnega žepa opremljevalca. In drugič, tu so še drugi stroški, povezani z opremljanjem: prevoz, hrana in porabljen čas. Delo je težavno in praviloma ni

plačano (ali pa gre za simboličen drobiž) – čeprav bi za fizično delo na višini, za katero je potrebno specializirano znanje, lahko marsikje dobili kar lepo urno postavko.

In ne le to. Opremljevalec s seboj nosi tudi odgovornost, da bo opremil predvsem varno pa tudi lepo smer, ki bo dostopna čim večjemu profilu ljudi. Kdo je tako nor, da bi speljal vse to in povrh vse skupaj delal praktično zastonj? Le pravi zanesenjaki, ki v praznem delu stene vidijo neko čarobno, poetično zaporedje gibov in si želijo, da se zanje in vse druge iz zasnove, ideje, prelevi v neki realen izziv. In tako po več urah dela in naporenega čiščenja dobimo novo linijo, v kateri plezajo še nadaljnje generacije. Koliko vsega je šele treba za manjše plezališče ali plezalno območje ...

Vendarle je pri vsem skupaj prisoten užitek v ustvarjanju nečesa novega, in to je zadosten razlog, da je po Sloveniji nastalo toliko izjemnih plezališč in smeri. Lahko se le poklonimo in zahvalimo preteklim opremljevalcem, ki so v starih časih v skalo pogosto vrtali še ročno. Žal pa ta oprema ni večna in obremenjen štant na vrhu priljubljene smeri se lahko obrabi precej hitro. Vzdrževanje in preopremljanje pa sta seveda tudi manj priljubljena, manj ustvarjalni in zabavni dejavnosti in ju je skoraj mogoče primerjati z obrtništvom, čeprav nista nič manj pomembni ali nujni – celo vse bolj! Tudi časi se spreminjajo. Lepo je, da danes lahko pleza vsak, ki ima to željo, a mnogo smeri, čeprav lepih in lahkih, je prišlo izpod rok držnih alpinistov in niso primerno varne za začetnike, kaj šele otroke. Marsikatera pozabljena klasika bi se z boljšo opremo lahko revitalizirala za vso plezalno skupnost. To je le nekaj razlogov, zaradi katerih se je rodil Sklad slovenskih plezališč. Vsi, ki pri njem sodelujemo, verjamemo, da je plezalna skupnost dovolj zrela, da začne sama skrbeti za naravna plezališča – konec koncev so naša. Trudili se bomo, da bodo opremljevalci

Plezanje je odlična rekreacija za otroke ...
Foto: Štefan Wraber

za svoje delo dobili vsaj nekoliko bolj pošteno plačilo in da "hvala", ki ga že tako prereditko slišijo, ne bo le prazna gesta.

V plezalnem svetu, ki je postal izjemno priljubljen, lahko marsikdo od tega (celo kar dobro) živi. Opremljevalci, ki aktivno skrbijo za infrastrukturo, ki jo uporablja največja masa ljudi, pa so tu globoko zadnji. Ko greste v plezalni center, plačate vstopnino vsakič, ko ga obiščete. Ta neposredno skrbi, da imate na voljo urejene, lepe in varne smeri. A vsega tega in še več ste deležni tudi v plezališču – zastoj in ves čas. O donaciji v sklad vam niti ni treba razmišljati kot o "prostovoljni vstopnini", ampak prej kot o vložku v nujno potrebno vzdrževanje nečesa, kar vam je že tako ali tako na voljo – le da bo šel ta vložek v roke strokovno usposobljenega človeka, ki bo to delo opravil za vas. Prav tako kot morate doma občasno poklicati vodovodnega inštalaterja, električarja ali koga drugega, da vam kaj zamenja ali popravi. Nič ni večno.

Tu ne gre za velike denarje – nekajkrat letno lahko donirate zgolj strošek enkratne vstopnine v plezalni center ali večerje po plezanju – nekaj, kar je za vse samoumevno – in že to bi ob masi plezalcev, ki jo na lep dan vidimo v priljubljenem plezališču, moralo biti več kot dovolj. Sprenevedanje, da vam ni bilo treba plačevati do zdaj, da naj za to poskrbijo Planinska zveza ali lokalni klubi (ki niso niti lastniki plezališč niti nimajo od njih prihodkov ali jurisdikcije), da bodo že dali drugi, saj plezajo več kot vi, in podobno, je absolutno vaša pravica. Plezališča bodo ostala brezplačna ne glede na vašo filozofijo glede donacij in upamo, da bodo v vsakem primeru bolj urejena in vzdrževana

kot kdaj koli prej. Predvsem zato, ker se bo našlo dovolj plezalcev, ki bodo naravna plezališča videli kot naše skupno dobro in odgovornost, izdelek ene plezalske družine, za katero skrbimo vsi, kolikor je v naši moči, in jo trajnostno razvijamo.

Ker nam dajejo toliko lepih trenutkov in ker bi radi, da jih tudi tisti, ki pridejo za nami, najdejo v takem stanju, da jih bodo znali ceniti in uporabljati. Mi smo tisti, ki moramo vse te želje spremeniti v resničnost. Vsi mi – alpinisti, *bolderaši*, športni plezalci, stari in mladi, izkušeni in začetniki. Arogantno je pričakovati, da bodo stvari namesto nas uredili drugi. In – oprostite

Arogantno je pričakovati, da bodo stvari namesto nas uredili drugi. In – oprostite izrazu – tudi neumno. Kajti ne poskrbeti za nekaj, kar imaš rad, kar bi rad ohranil in izboljšal, je milo rečeno pljuvanje v lastno skledo.

izrazu – tudi neumno. Kajti ne poskrbeti za nekaj, kar imaš rad, kar bi rad ohranil in izboljšal, je milo rečeno pljuvanje v lastno skledo. In zakaj? Zaradi skepse v birokracijo in institucije? Zaradi občutka, da nam vse to tako in tako pripada? Se bo res toliko bolj prileglo še eno pivo več po celodnevem plezanju?

*... in za starejše.
Naj bo tudi varno!
Foto: Štefan Wraber*

Od Tremerij do Ospa

Zgodovina in težave opremljanja plezališč

Jeseni 1985 sem se vpisal v alpinistično šolo v Celju. Že tisto jesen smo imeli vaje v plezalnem vrtcu, kakor so se takrat imenovalе vse skale, kjer so alpinisti predvsem trenirali osnovno vravno tehniko ter osnove gibanja v skali.

Za celjske alpiniste so to še danes Tremerje. Nekaj smer'c, ki so bile opremljene s klini, sem hitro zmogel, tako da sem že gledal dalje. Na desni je stena bolj strma in "ta boljši" so plezali tam. Ker ni bilo nič opremljeno, so plezali z varovanjem od zgoraj. Uh, kako so mi zrasla krila, ko sem bil kar uspešen tudi tam. Pozimi sem že nekaj treniral in spomladi 1986 smo se s prijateljema odpravili do Kotečnika. Zaradi pogleda nanj z mojega hriba Maliča in iz bratovih pripovedovanj sem vedel, da je tam veliko skal. Tako smo prvič plezali na območju današnjega Trapeza. Varovali smo se z vrvojo za vezanje krme na voz, ki smo jo napeljali okrog drevesa in potem plezali z varovanjem od zgoraj. Ker sem kazal kar nekaj volje in talenta, so me celjski fantje tisto pomlad vzeli s sabo v Črni Kal. Tam je že bilo nekaj opremljenih smeri in to je bil takrat prvi nekoliko bolj opremljen plezalni vrtec.

Poletje 1986 je bilo zame res velika alpinistična šola. Paklenica za prvi maj in moja prva smer, Domžalska, ki mi jo je kot drugemu uspelo preplezati prosto. Nato pa naši hribi. Popolnoma "me potegne", da gre v smeri "na fraj", kot smo takrat rekli

Iztok Tomazin med poskusom proste ponovitve Unije v Dovžanovi soteski spomladi 1978. Gajzarji so bili prenerodni, mehkih plezalk še niso imeli, zato so včasih plezali v športnih copatih.

Arhiv Iztoka Tomazina

prosti ponovitvi. In res mi je že tisto poletje uspelo preplezati Direktno v Štajerski Rinki, Zmaja in Herletovo v Ojstrici, Cícov raz in Šarino poč v Dedcu. Vse to z drugim tečajnikom Francem Pšeničnikom. Da, takšna je pač bila takrat plezalna šola. Ogromno

Luka Rožič v prečki v Uniji konec osemdesetih let. Unijo so prvi preplezali Dušan Markič, Željko Perko, Janči Perko in Vili Vogelnik.

Foto: Peter Rožič

sem se naučil od Frančka Kneza; nekaj norih dni z njim v Križevniku, kjer sem se sicer v sedmih in osmih vlek po klinih, oziroma sem jih moral tudi izbijati, v šestih pa je šlo že zelo *fajn*, je bilo šola, kakršno si lahko vsak samo želi. Jeseni pa v Osp. A tudi tam so bile smeri v glavnem še opremljene s klini. Plezali smo seveda v veliki steni, v Italijanski smeri in smeri Muha.

V letu 1987 se okrog plezalnih vrtcev še ni kaj dosti dogajalo. Potem je bilo treba v vojsko. Avgusta 1988 sem prišel nazaj domov, na zimo pa na roke navrtal prve smeri v Kotečniku. Najtežje, ki sem jih navrtal, mi niti ni uspelo takoj uspel preplezati. Najprej so nastale Tanja, Črne luknje, Siva poč. Na pomlad 1989 pa mi je že uspelo preplezati Sivi steber in Marjetico. V Kotečnik sem pripeljal Frančka Kneza in začelo se je sistematično obdelovanje sten. Nekaj smeri sva navrtala, še več pa jih je Franček "opremil" s klini, doma narejenimi "flohajzni" in vrvmi okrog mostičev.

Razvoj Kotečnika je sovpadal z začetki opremljanja smeri v Ospu (državno prvenstvo leta 1988), Vipavski Beli, Dovžanovi soteski, Bohinjski Beli, Bohinju in še kje. Seveda je težko reči, da je bilo to sistematično opremljanje, večinoma je šlo za ambicije po plezanju v čedalje težjih smereh.

Franček, ki je zelo sistematično obdeloval alpske

Joža Rozman v Levi smeri v Dovžanki (avtorja Matjaž Anderle in Marjan Srečnik). Smer sta prva prosto ponovila Američana Greene in Wiggins leta 1979.

Foto: Luka Rožič

Varovali smo se z vrvjo za vezanje krme na voz, ki smo jo napeljali okrog drevesa in potem plezali z varovanjem od zgoraj.

stene, pa se je podobno lotil tudi Kotečnika. Tako sva naredila smeri povsod, kjer se je to z razpoložljivimi sredstvi sploh dalo. Podobno sta na našem koncu nastajala še Slomnik in Sopot. Tisto leto sem plezal tudi v Dovžanovi soteski, kjer je bil eden glavnih pobudnikov za nastanek težkih smeri Srečo Rehberger. Srečo je navrtal tudi precej težkih smeri v Bohinjski Beli. V Vipavski Beli je urejanje smeri začel Marko Fabčić, težje pa je prvi preplezal Tadej Slabe.

Leta 1990 sem dal pobudo, da se slabo opremljene smeri v Kotečniku opremijo s svedrovci. To je leto Kotečnik začel opremljati s svedrovci tudi Vili Guček in do leta 1993 nama je uspelo z ekspanzijskimi svedrovci sistematično preopremiti vse slabo opremljene smeri in narediti veliko novih, za tiste čase odlično opremljenih smeri.

Po letu 1989 so začele nastajati smeri v Mišji peči, ki je bila za razvoj športnega plezanja pri nas izjemnega pomena. Tudi tu je bil s svojim prispevkom najprej v ospredju Srečo Rehberger, a z zares sistematičnim opremljanjem plezališč se je verjetno prvi začel ukvarjati Vili Guček. Leta 1995 je na takšen način s kolegi opremil plezališče Pod Reško planino, in to pravič z lepljenimi svedrovci.

Sistematično opremljanje oz. preopremljanje pomeni, da so pregledane vse možne logične linije v steni, sledijo pozicijski svedrovci, da se opremljevalec

Razvoj Kotečnika je sovpadal z začetki opremljanja smeri v Ospu (državno prvenstvo leta 1988), Vipavski beli, Dovžanovi soteski, Bohinjski Beli, Bohinju in še kje. Seveda je težko reči, da je bilo to sistematično opremljanje, večinoma je šlo za ambicije po plezanju v čedalje težjih smereh.

obdrži v steni in pregleda možnost vzpona, očisti, kar je treba, nato določi položaje svedrovcev, navrta luknje zanje in smer opremi z ekspanzijskimi ali lepljenimi svedrovci.

Sistematično preopremljanje z lepljenimi svedrovci, ki jih je sofinancirala Komisija za športno plezanje (za to pridobi namenska sredstva Fundacije za šport), se je začelo okrog leta 2000. Prva takšna akcija preopremljanja je bila v Črnem Kalu. Po letu 2000 je svoje izjemno delo začela Betka Galičič. Verjetno najprej v Ospu, nato pa v gorenjskih plezališčih. Vsa preopremljanja je opravila sistematično z lepljenimi svedrovci.

Leta 2003 sem v Kotečniku začel sistematično delati tudi sam. Najprej sem uredil Pisani svet, na novo dodal Dolino miru in Volka, naslednje leto pa uredil največji sektor Kačo. S starimi svedrovci je opremljena le še peščica smeri.

Plezališče na Korošici je dokaj novo plezališče, idealno za tabore z otroki. Opremil ga je Albin Simonič.

Foto: Albin Simonič

Leta 2004 sta sistematično nastali še dve veliki plezališči, Renke avtorja Vilija Gučka in "moja" Korošica. Betka Galičič je v letih od 2004 do 2010 uredila Črni Kal, Osp, Vipavsko Belo in še marsikaj.

Leta 2009 sem začel sistematično urejati še eno večje plezališče, in sicer Čreto, naslednje leto pa smo jih začeli opremljati kar na izobraževanjih za opremljevalce smeri, ki jih organizira Komisija za športno plezanje (KŠP). Po delih, če so bila velika plezališča, ali kar cela, če so bila manjša. Na ta način smo lahko naredili

Sistematično opremljanje oz. preopremljanje pomeni, da so pregledane vse možne logične linije v steni, sledijo pozicijski svodrovci, da se opremljevalec obdrži v steni in pregleda možnost vzpona, očisti, kar je treba, nato določi položaje svedrovcev, navrta luknje zanje in smer opremi z ekspanzijskimi ali lepljenimi svedrovci.

res veliko. Od takrat naprej do lani so bili pod vodstvom izkušenih starejših opremljevalcev, ki smo vodili seminarje (Vili Guček, Betka Galičič, Miha Golob in Albin Simonič), opremljeni Slomnik, levi del Trapeza v Kotečniku, kar nekaj posameznih smeri v različnih sektorjih Kotečnika, začetki večine sektorjev na Čreti, celoten Tečajniški sektor v tem plezališču. Sopota in zadnji lani septembra sektor Nad hišo v Kotečniku.

Ob vse večjem številu plezališč in predvsem velikem naraščanju števila plezalcev so se kmalu začele kazati težave. Ko sem se leta 1989 z *mopedom* pripeljal do najvišje ležeče kmetije pod stenami Kotečnika, po domače pri Osojniku, sva se z gospodarjem prav prijazno pomenkovala o tem, da je tu veliko sten in da bomo malo poskusili plezati v njih. Gospod je bil prav navdušen. Čez kakšno leto so se plezalci pripeljali z avtom do kmetije in že sva se pogovarjala, da mu bodo razrili cesto, ker ne znajo voziti po strmem makadamu. Dogovorila sva se, da bomo postavili tablo z opozorilom, naj se plezalci ne vozijo dlje od konca asfalta. V nekaj letih je bilo že toliko obiska, da je bil v največjih konicah ovinek ob koncu asfalta popolnoma zatrpan z avtomobili in Osojnik ni mogel pripeljati krme mimo njih. Seveda se marsikdo ni držal dogovora, da se ne vozi po makadamu, zato je bila zasebna cesta razrita. Tako smo se k Osojniku na reševanje težav s cesto in z dostopno potjo odpravili kot delegacija KŠP. Tomo Česen se vedno rad spomni, da je moral v dobro našega plezanja spiti *fajn* šilce, da smo se z Osojnikom dogovorili, kako bomo naprej. A nekateri plezalci so kljub vsem našim dogovorom še naprej hodili mimo kmetije, čeprav smo naredili dve poti, ki sta vodili drugje. Osojniku pa je nekoč celo "zmanjkal" eden od mladičev njegovih *luštnih* jazbecarjev. Ni čudno, da me je včasih pričakal nasršen kot hudir. Saj sva vedno vse zgladila, a vseeno,

Smeri je treba tudi očistiti. Foto: Andrej Trošt

če bi se plezalci držali dogovorjenih pravil, ne bi bilo težav, saj so bili ljudje pripravljene na pogovor in reševanje težav.

Nekaj let pozneje sem "našel" izjemen naravni habitat Kanjon blizu Laškega. Plezalsko ga je našel že Franček Knez, ki je opremil nekaj "lažjih" smeri. Po sredini soteske teče potok, po dnu so balvani, poraščeni z mahovi, tam je polno živali, ki živijo samo ob potočkih. Brežine potoka so spomladi polne rož. Prava idila, ki se je s prisotnostjo večjega števila ljudi popolnoma spremenila. Na to sem opozarjal vse, ki so bili kdaj z mano tam, a ni kaj dosti pomagalo. Danes so po tleh pod stenami ogorki, pepelnik, baraka sredi brežin, kjer so rasle rože in poleti zimzelen. Stene so oguljene celo tam, kjer sploh ni zanimivo za plezanje, pod njimi pa razmetane pene za varovanje pri balvanskem plezanju. Naravna idila je izginila. Plezališče, ki je po moji oceni primerno le za lokalne okvire in odgovorne ljudi, ki znajo ohraniti prvobitnost narave, je popolnoma drugačno kot takrat, ko sem ga odkril.

Nima smisla razpredati o mnogo drugih težavah, ki jih s sabo prinesejo neodgovorni plezalci, saj se že iz teh dveh primerov lahko ogromno naučimo. Kot prvo vsekakor to, da je treba k opremljanju plezališč res pristopiti sistematično. Če v verigi vseh nujnih elementov, ki so potrebni, da je plezališče umeščeno v neko okolje, ni vseh členov, ga nima smisla

opremljati. Začne se seveda s samo steno. Najprej so potrebni dogovori z lastniki zemljišč in dovoljenje, da smemo steno sploh uporabljati za plezanje. Potrebno je naravovarstveno mnenje. Sledijo dostopne poti in dogovori, kje jih lahko speljemo, dogovori glede parkiranja in tudi premislek, kam bodo obiskovalci hodili na nujno potrebo. Ko imamo dovoljenja in načrt o tej nujni infrastrukturi, se je smiselno lotiti sistematičnega opremljanja smeri po vseh današnjih standardih. ●

Dopoldne alpinist v Dedcu, popoldne športni plezalec v plezališču.

Arhiv Albina Simoniča

Preopremljanje in opremljanje novih smeri v sektorju Nad hišo v Kotečniku
Foto: Andrej Trošt

Jurij Ravnik

Opremimo slovenska plezališča

Pogovor s Štefanom Wrabrom

Štefan, plezalec že dvajset let, štirinajst let inštruktor, deset let vodja Plezalnega kluba Stena. Poleg vsega tega že vrsto let zasebno in profesionalno spremlja razmah športnega plezanja in vedno večji naval plezalcev v naravnih plezališčih. In ker zgolj nemo opazovanje ni dovolj, se je aktivno vključil v reševanje problematike naravnih plezališč. Z ustanovitvijo Sklada plezališč in Projekta OSP je postal eden vidnejših in najbolj angažiranih plezalcev iz mlajše športnoplezalno usmerjene generacije. V intervjuju sva spregovorila o novi ureditvi opremljanja plezalnih smeri in vzdrževanja plezališč pri nas.

Štefan Wraber
Foto: Petra Polončič

Prosim, predstavi nam Sklad slovenskih plezališč. Kako je nastal in kakšno je njegovo poslanstvo?

Ideja o skladu, ki bi zbiral prispevke za plezališča, je menda že stara. Na Planinski zvezi Slovenije (PZS) so se o tem že pogovarjali, a se ni našel nihče, ki bi bil zadevo pripravljen spraviti v življenje. Nanjo sem naletel leta 2015, ko je Tomo Česen na dnevni red zбора načelnikov Komisije za športno plezanje (KŠP) dodal točko "sklad plezališč", idejo o telesu, ki bi skrbelo za

OSP pomeni "opremimo slovenska plezališča".

plezališča in zbiralo sredstva za obnovo smeri. Dodal je kot pobudo, da bi se našel kdo, ki bi se tega lotil. Zadnja leta se namreč pojavlja upad prostovoljnega dela opremljevalcev smeri, računati pa je treba tudi

z morebitnim izpadom sredstev Fundacije za šport (FŠO). Ker izhajam iz generacije družbenih omrežij, se mi je zdela ideja množičnega financiranja plezališč popolnoma izvedljiva, zato sem brez pomislekov sprejel izziv in se lotil načrtovanja projekta. Na začetku so bile tudi ideje o obveznih prispevkih pri članarini PZS, a smo to pot za zdaj opustili. Bil sem za rešitev na bazi prostovoljnih prispevkov in odgovornega ravnanja vseh plezalcev, ne le članov PZS.

Kaj pa je potem Projekt OSP, o katerem največkrat slišimo?

Projekt OSP je pobuda Sklada slovenskih plezališč. Je javni obraz Sklada, če lahko tako rečemo. Ideja je, da Projekt OSP nagovarja plezalce, klube, podjetja, skrbi za zbiranje sredstev in opozarja na problematiko plezališč, skuša dvigovati zavest odgovornosti do plezališč. Sklad zbrana sredstva razporeja glede na potrebe, organizira opremljanje smeri, skrbi za komunikacijo z opremljevalci, domačini, uradnimi instancami, skratka skrbi za birokratski del opremljanja plezališč.

Ime je okrajšava, kajne, ne gre le za primorske stene?

OSP pomeni "opremimo slovenska plezališča". To-rej projekt, ki skrbi za opremljanje vseh naših plezališč. Na začetku smo imeli samo ime Sklad slovenskih plezališč, a sem iskal še bolj ljudsko ime, nekaj, kar bo "šlo bolj v ušesa". Petra (Petra Polončič, Štefanovo dekle, op. p.) je nekega dne "izstrelila" to ime. Zdelo se mi je genialno, ime Osp poznamo vsi slovenski plezalci, celo v tujini je poznano. Nekaj pomislekov je bilo glede tega, da bi ljudje mislili, da gre za projekt urejanja Ospa in Mišje peči, ampak to se mi ni zdelo problematično.

Kdo vse sodeluje pri tem projektu?

Idejo za projekt je dal Tomo Česen, zavzeto pa jo je podprl načelnik KŠP Aleš Pirc, ki je tudi pripomogel k prvim korakom nastajanja projekta. Pozneje smo se odločili, da projekt vseeno presega okvire KŠP, zato je

zdaj organiziran kot projekt Planinske zveze Slovenije, ni del nobene komisije, tesno pa sodeluje s KŠP in Komisijo za alpinizem (KA). Osnovno idejo in organizacijo projekta sem si zamislil jaz, pri tem sta mi pomagali Jana Lutvec Lah in Barbara Neža Brečko. Že v začetni fazi se mi je pridružil Jurij Ravnik, ki je že dlje časa aktivno vpleten v reševanje položaja v Ospu, v izdajanje vodnikov in opremljanje smeri. Kot oblikovalec sodeluje Miha Jarm, ki je izdelal grafično podobo Projekta OSP in spletno stran. Ekipi se je lani kot vodja opremljevalcev pridružil tudi Rajko Zajc, ki je zadnja leta eden aktivnejših opremljevalcev smeri pri nas in problematiko opremljanja zelo dobro pozna. Kot del strokovne skupine za opremljanje plezališč z nami sodelujeta še Vili Guček in Albin Simonič, dve starosti opremljanja pri nas. Zelo smo veseli, da sta se nam pridružila s svojimi neprecenljivimi izkušnjami in znanjem. Tako bomo plezalcem zagotovili najvišjo strokovno raven opremljanja smeri. Seveda računamo, da bodo s Skladom sodelovali tudi vsi aktivni opremljevalci smeri pri nas.

Verjetno ste imeli tudi kakšne zglede iz tujine?

Seveda, Sklad plezališč in Projekt OSP sta nastala po zgledu Access Fund iz Amerike in projekta Greenspits iz Francije. Sploh Greenspits je bil zanimiv, saj je nov projekt, odgovor francoskih plezalcev na njihov položaj. Francoska alpinistična zveza je po nesreči v enem izmed plezališč in posledično izgubljeni odškodninski tožbi odrekla vso podporo urejanju plezališč in plezalci so se morali znajti sami. Posegli so po ideji množičnega financiranja, zbiranja donacij in organiziranja dogodkov v podporo projektu in zadeva je zelo dobro zaživela. Podobni so še Dorset Bolting Fund in mnogi drugi manjši, lokalni projekti, kjer se na različne načine zbirajo sredstva za obnovo lokalnih smeri (npr. Kalymnos). Je pa naš projekt zagotovo eden prvih, s katerim skušamo povezati vsa nacionalna plezališča v enoten sistem vzdrževanja.

Kaj je namen sklada?

Prvo poslanstvo Sklada je vzdrževanje in izboljševanje obstoječih plezališč. Za ta namen moramo vzpostaviti sistem, ki ima nadzor nad stanjem v plezališčih, rešuje sprotne težave, organizira opremljanje in predvsem plezališčem zagotovi potrebna sredstva za vzdrževanje in nastajanje novih smeri. Menimo, da je problematika plezališč prerasla okvire komisij in dosedanjega klubskega prostovoljstva. Gre za veliko odgovornost in glede na vedno večji naval plezalcev v plezališča dosedanja sistem ne zadostuje. Oprema dotraja, skala razpoka, poti se uničijo. Vse to je treba obnavljati, čistiti in vzdrževati, če želimo, da je plezanje varno in da so plezališča dostopna. In verjetno si ne želimo nesreče zaradi dotrajane opreme v kakem nepomembnem plezališču, za katero nihče ni vedel, da bi jo bilo treba zamenjati. Cilj Sklada je, da do tega ne pride.

Omenjaš predvsem vzdrževanje, preopremljanje in manj nastanek novih plezališč.

V Sloveniji je približno sto dvajset plezališč in več kot

5500 plezalnih smeri. Zagotovo so še stene in območja, ki bi se jih dalo navrtati, vendar je večina vidnejših sten pri nas že opremljenih. Izjema je morda območje Kraškega roba, kjer pa naravovarstveniki nastanka novih plezališč za zdaj ne dovoljujejo. Do zdaj je bilo nekaj večjih akcij prevrtavanja, določeni klubi z gledno skrbijo za plezališča na svojem področju, veliko smeri pa je bolj ali manj prepuščenih zobu časa. Do zdaj nismo imeli dolgoročnega projekta ureditve plezališč, ki bi zajemal popis stanja vseh smeri pri nas in ukrepanja na podlagi teh podatkov. Vse je bilo bolj ali manj prepuščeno posameznim opremljevalcem, ti

Petra Polončič je dala projektu ime.

Foto: Štefan Wraber

Menimo, da je problematika plezališč prerasla okvire komisij in dosedanjega klubskega prostovoljstva. Gre za veliko odgovornost in glede na vedno večji naval plezalcev v plezališča dosedanja sistem ne zadostuje.

pa so velikokrat raje opremljali nove linije, čeprav je bilo v bližini dosti starih in dotrajanih smeri. Upamo, da bomo to spremenili z vsakoletnim načrtom preopremljanja, v katerem bomo opremljevalcem ponudili preopremljanje smeri, za katere mislimo, da jih je treba prednostno urediti.

Da ne bo pomote, Sklad se bo ukvarjal tudi z nadalavo novih smeri in odpiranjem novih plezališč, vendarle pa mislimo, da se moramo za zdaj prednostno posvetiti obstoječi plezalni infrastrukturi.

Kaj pa druge dejavnosti in projekti?

Prvi cilj Sklada je zagotoviti dobro in varno urejene smeri, potem pa je tukaj še dosti drugih idej glede urejanja plezališč. Urejeni dostopi, table, urejanje parkirišč, košev in stranišča v večjih plezališčih ... Potem odnosi z domačini, varstvo narave. Vseeno se moramo zavedati, da smo obiskovalci mi. Bolj dolgoročna projekta sta ureditev pravnega statusa plezališč in njihova zaščita.

Na podlagi česa se boste odločali, kaj boste delali?

Letos smo začeli pregledovati plezališča, da naredimo nekakšen popis dejanskega stanja vseh smeri. Res bo kar trajalo, da se zberejo ti podatki, bomo pa imeli vedno bolj jasno sliko potreb. Plezališča bomo rangirali na lokalna, regionalna in nacionalna in na podlagi stanja opreme v posameznem plezališču in njegove pomembnosti bomo določili prednostno lestvico posegov. O vsakoletnem načrtu opremljanja bo na koncu odločala strokovna skupina za opremljanje. Seveda bodo izjeme nujni varnostni posegi in samoiniciativa opremljevalcev glede opremljanja ali preopremljanja. Opremljevalci si bodo še naprej lahko izbirali delo, prednostno pa bo plačano tisto, ki bo predvideno v letnem načrtu opremljanja.

Kako ste do zdaj dobivali denar za opremljanje obstoječih smeri?

Na začetku je bil to denar posameznikov, občasno so za opremo prispevali plezalni klubi in odseki. Od leta 1999 pri opremljanju sodeluje Planinska zveza, ki za ta namen kandidira pri FŠO za nepovratna sredstva. Teh sredstev je po navadi kar precej, FŠO pa ima dva pogoja koriščenja, ki zadevo nekoliko zakomplicirata. Prvi je, da se smejo porabiti le za kritje materialnih stroškov, nikakor ne za plačilo dela. Drugi pogoj pa je petdesetodstotna udeležba pri kritju stroškov prijavljenega projekta. Če PZS zaprosi za 20.000 evrov sredstev iz FŠO, mora porabiti 20.000 evrov svojih sredstev. Ker plezališča ne generirajo nobenega denarja, PZS nima od kod vzeti tolikšne vsote za koriščenje sredstev FŠO. Zato FŠO upošteva brezplačne ure dela opremljevalcev kot prispevek PZS. Ure se ovrednotijo in v tem znesku uporabijo za črpanje sredstev. Torej morajo opremljevalci delati zastonj, da lahko sploh dobijo opremo za urejanje smeri. Kar neverjetna ureditev za leto 2018!

Torej morajo opremljevalci delati zastonj, da lahko sploh dobijo opremo za urejanje smeri. Kar neverjetna ureditev za leto 2018!

Torej bo zdaj opremljanje bolje plačano?

Kako to misliš bolje? Zdaj šele bo plačano! Prvič v petindvajsetih letih, odkar se pri nas opremljajo plezališča. Pa ne gre samo za to, da tudi opremljevalci končno dobijo priznanje za svoje delo, gre tudi za popolnoma praktične posledice plačila. Po sedanjem sistemu vsak opremljevalec opremlja tam, kjer mu najbolj ustreza. Predvsem pa se zelo malo preopremlja. Nadelava novih smeri je kreativno in spoštovano delo, preopremljanje pa je pogosto prezrto ali celo kritizirano. Če bodo fantje dobili delo plačano, bodo z veseljem tudi preopremljali. Poleg tega bodo imeli zaradi plačila določeno odgovornost do plezalcev in Sklada. Delo bo moralo biti opravljeno kakovostno in hitro, s čim manj porabljenimi sredstvi. Z aplikacijo za vodenje sklada bo vse te vidike mogoče nadzirati.

Glede tega financiranja je bilo na spletu nekaj nejasnosti ...

Da, pojavljale so se govornice, da je bil denar v zadnjih letih preusmerjen drugam, ne v plezališča. Glede na to, da FŠO povrne sredstva za nazaj na podlagi priloženih računov, to težko verjamem. Bodo pa znali na to bolj natančno odgovoriti na PZS. Je pa gotovo, da se vedno najde kdo, ki iz tega ali onega razloga ni zraven in potem udriha po tistih, ki se trudijo nekaj narediti. V vsakem primeru pa se Sklad in Projekt OSP od tega dogajanja popolnoma distancirata, saj obstajata od septembra lani in s preteklimi leti nimata prav nič skupnega.

Od kod bo prišel denar za delovanje sklada?

Iz prostovoljnih prispevkov, donacij in sponzorskih sredstev. Kot že rečeno, je vse na prostovoljni bazi. Posamezniki lahko prispevajo z nakazilom, donacijo *paypal*, ali SMS-sporočilom PROJEKTOSP5 na 1919, možen je tudi nakup majice in ščetke za oprimke z logotipom Projekta. Klubi, podjetja, organizacije lahko prispevajo z nakazilom ali v stvarnih sredstvih, ki se potrebujejo za opremljanje smeri in delovanje sklada.

Posebna odgovornost je predvsem na tistih, ki s plezanjem služijo ...

Plezanje je postalo donosen posel. Od plezanja služijo športne trgovine, plezalni centri, inštruktorji, trenerji, postavljalci smeri, izdelovalci oprimkov, založbe, turistične agencije, klubi, ponudniki prenočišč ... In vsa ta plezalna scena se je razvila iz plezališč, iz množice urejenih smeri, kjer smo se lahko vsi brezplačno učili in si nabirali izkušnje. Prav je, da se del

denarja, ki se vrta v plezanju, vrne v plezališča. Edini, ki so v tej sliki prikrajšani za plačilo, so opremljevalci smeri. Tisti posamezniki, ki so poskrbeli, da se je plezanje sploh lahko razvilo. Meni se to zdi nepošteno. Zato je posebna odgovornost na tistih, ki s plezanjem služijo. Njihova podpora Projektu OSP bi se morala najmočneje čutiti, njihov glas o ohranjanju plezališč bi se moral najglasneje slišati.

Kmalu bomo "zagnali" tudi dve akciji zbiranja sredstev. Prva bo nagovarjala klube, ki so organizatorji tečajev plezanja in se imenuje *Tečajniških 5 €*. Druga bo namenjena podjetjem, ki delujejo na področju plezanja. Z donacijo bodo lahko postali *Zavezniki plezališč*. S pridružitvijo akcijam bodo klubi in podjetja pokazali odgovoren odnos do plezališč in dali opremljevalcem priznanje za njihov trud.

Sklad naj bi deloval tudi kot kanal informiranja?

Da, želimo si postati nacionalno stičišče za plezališča. Od informiranja glede težav, omejitev, iskanja rešitev in reševanja sporov, komunikacije z ZVN (Zavod za varstvo narave, op. p.), lokalnimi prebivalci in občinami do informacijske točke za nastanek novih plezališč. Poleg tega pa je naš cilj dvigniti zavest plezalcev glede problematike plezališč in s tem vcepiti odgovorno ravnanje s plezališči v celotno plezalno javnost.

Zakaj si se ti osebno lotil tega projekta?

Predvsem iz pridobitnih razlogov (*smeh*)! Ne, da ne bo pomote, nisem opremljevalec smeri in od tega projekta neposredno nimam nič. Za zdaj z Jurijem (Ravnikom, op. ur.) in Rajkom (Zajcem, op. ur.) delamo prostovoljno.

Imam to srečo, da mi je plezanje v življenju ogromno dalo in me veliko naučilo. Najprej v obliki športa, *hobija*, lepih spominov in dragocenih prijateljstev. In ne nazadnje načina življenja in poklica, materialnega obstoja. Zato niti za trenutek nisem razmišljal, ko sem naletel na idejo o tem projektu. Na to zadevo sem gledal kot na nov izziv. Nekaj, kar lahko ustvarim iz nič in hkrati plezalski skupnosti vrnem del tega, kar sem v življenju prejel. Da lahko nekaj naredim za plezališča in vse, ki skrbijo za lepo urejene smeri. In sem zagrizel, kot

Posamezniki lahko prispevajo z nakazilom, donacijo paypal, ali SMS-sporočilom PROJEKTOSP5 na 1919, možen je tudi nakup majice in ščetke za oprimke z logotipom Projekta.

zagrizemo takrat, ko se lotimo težkega projekta v steni. Gib po gib, dokler ne vpnemo vrvi v *štant*. Mislim, da podobno razmišljamo vsi sodelujoči pri tem projektu.

Kaj pa želje za naprej?

Moja vizija je, da Sklad plezališč postane osrednje telo za pretok informacij in urejanje zadev v zvezi s plezališči. Moja želja je, da bo deloval učinkovito in transparentno, predvsem pa, da bomo čez nekaj let lahko rekli, da je bil to velik korak naprej pri urejanju plezališč. Glede Projekta OSP pa imam željo, da bi postal neločljivi del plezalske skupnosti, da ga bodo zaradi rezultatov dela plezalci podpirali in pri njem z veseljem sodelovali. Ne smemo pozabiti: Projekt OSP ni moj projekt, ni projekt PZS, Projekt OSP je predvsem projekt vseh plezalcev, ki jim je mar za plezališča! ●

Preopremljanje smeri je odgovorno, naporno in zahtevno.

Foto: Štefan Wraber

Martina
Čufar Potard

Začel sem iskati notranji Everest

Pogovor z Valerijem Babanovim

Vzponi v Omsku rojenega Rusa (1964) se berejo kot statistika zagnanih članov uspešnega alpinističnega odseka. S plezanjem in alpinizmom se je začel ukvarjati leta 1980. Ko mu je steklo, se ni znal (ali zmogel) ustaviti. Prostor ne dopušča, da bi objavili vse njegove solo vzpone, le peščico za vzorec: smer Barber, Mt. Free Korea, Tien-Shan, 1993; Ameriška direktisima, Petit Dru, 1995; Zodiac, El Capitan, 1996; prvenstveni vzpon Eldorado, Grandes Jorasess, 1999; prvenstveni vzpon na Meru Peak, 6310 m, Himalaja, 2001; prvenstveni vzpon v alpskem slogu na Chomo Lonzo North, 7200 m, Himalaja, 2006.

In še nekaj v navezi: smer Lena, zimski prvenstveni vzpon, Petit Dru, 1998; prvenstvena smer na Vzhodni Nuptse, 7804 m, Himalaja, 2003; prvenstvena smer v alpskem slogu na Broad Peak, 8047 m, Karakorum, 2008; prvenstvena smer v alpskem slogu na Gašerbrum I, 8067 m, Karakorum, 2008; poskus prvenstvene smeri v alpskem slogu na Anapurno I, 8091 m, Himalaja, 2009.

Od leta 1995 je član elitnega francoskega kluba GHM.¹ Leta 2002 je v francoski šoli za gorske vodnike ENSA v Chamonixu zaključil šolanje za gorskega vodnika (UIAGM). Valerij je eden redkih alpinistov, ki so dvakrat prejeli zlati cepin; leta 2002 za prvenstveni solo vzpon na Meru Peak in leta 2004 za prvenstveno smer na vzhodni vrh Nuptseja; štirikrat je bil nominiran (1999, 2000, 2001, 2003), prejel je tudi nekaj mednarodnih priznanj. Je oče hčerke (29 let) in sina (7 let). Preteklo zimo in začetek pomladi sem zaradi muhastega vremena več kot po navadi plezala na umetni steni chamonijske vojašnice. Skoraj vedno je bil tam, v kotu na blazini pod letvenikom in plezalno desko, tudi Valerij Babanov, žilav belolasec, zelo razgiban ne le za svoja leta, ampak za plezalca nasploh. Zanimivo ga je opazovati, ko dela svoje sokolske vaje. Takoj se vidi, da je za njim ruski način treninga.

Prvič mi je o njem govoril moj mož Nico, saj sta skupaj obiskovala šolo za gorske vodnike. Opisal ga je kot zelo prijaznega in dostopnega alpinista, ki je opravil vrsto norih vzponov, tako solo kot v navezi, npr. novo smer v "premikajoči se" zahodni steni Drujev (1999), le nekaj let zatem, ko se je osrednji del stene popolnoma porušil (1997) in zbrisal mnogo klasičnih smeri.

¹ Groupe de haute montagne, skupina za visoka gorstva.

Valerij Babanov med poskusom vzpona v zahodni steni Anapurne, 2009
Arhiv Valerija Babanova

Njegova smer Lena je izginila med ponovnim pododom 2005. Nico pravi, da glede na nore smeri, ki jih je preplezal, ni imel nekega "norega" nivoja; preizkušnja plezanja v ledu je moral celo ponavljati, tako da mora biti najbrž zelo psihično močan.

Čeprav je dal že mnogo intervjujev, je z veseljem sprejel moje vabilo na kavo, ki se ji nikakor ne more odreči.

Preden se posvetiva začetku tvoje bogate alpinistične poti, lahko pogledaš seznam svojih vzponov in mi poveš, če sem kaj pomembnega izpustila? Po Anapurni 2009 nisem našla nič novega na spletu.

Ne, ne, nič nisi izpustila. Na Anapurni, ko sem poskušal s prijateljem preplezati novo smer v zahodni steni v alpskem slogu, se je v moji glavi zgodilo nekaj, česar si še vedno ne znam razložiti. V trenutku sem se odločil, da je dovolj. Začutil sem, da je čas, da se ustavim. Nisem imel več motivacije. Če bi nadaljeval na tak način, s plezanjem vedno težjih smeri, bi vse postalo samo

ponavljanje. Ne ponavljanje smeri, temveč ponavljanje plezanja in vsega, kar je z njim povezano. Zdelo se mi je, da sem vsak dan počel enake stvari. Želel sem poponoma zamenjati svoje početje. Obrnil sem se navznoter in začel iskati notranji *Everest*; začel sem meditirati in obiskovati templje. Ko raziskuješ ta svet, spoznaš, da je zelo lep. Nisem hotel več toliko tvegati, plezanje na visoki ravni me kar naenkrat ni več privlačilo, čeprav sem še imel načrte za pet, šest let naprej. Hotel sem preplezati vse osemstisočake po prvenstvenih smereh. Prepričan sem, da bi bil, če bi nadaljeval, zdaj že mrtev. Preveč mojim prijateljem alpinistom, ki so nadaljevali in hoteli vedno več, se je to zgodilo. Saj vidiš, samo v Sloveniji Janez Jeglič, Slavko Svetičič, Tomaž Humar ... Mislim, da je bila moja odločitev prava.

Se strinjam. Kaj torej počneš po Anapurni? Zdi se, kot da si kar naenkrat poniknil z alpinistične scene in iz Chamonixa.

Res sem bil prej zelo aktiven na spletu, sodeloval sem

*Valerij Babanov
na višinskem
taboru na
Kangtegi, 1998
Arhiv Valerija
Babanova*

Valerij Babanov na Island Peaku, v ozadju južna stena Lotseja
Arhiv Valerija Babanov

s plezalnimi revijami, dajal intervjuje. Ko sem izginil s tega področja in prekinil sodelovanje s sponzorji, za novinarje nisem bil več zanimiv. Nekako sem stopil v senco, a v resnici sem bil vedno tukaj. Prenehanje je bilo zame zelo zanimivo. Prej so mi bile gore glavni življenjski cilj. Mislil sem, da bi lahko živel sto let samo z gorami. A potem je prišel ta trenutek na Anapurni, ko sem se popolnoma obrnil navznoter in se je vse spremenilo. Še vedno sem pogosto potoval v Nepal in Indijo, a z drugimi cilji; leta 2009 sem se začel ukvarjati z meditacijo in jogo. Delam tudi kot gorski vodnik, a večinoma le poleti z ruskimi gosti.

Kam jih najraje odpelješ?

Rad imam območje Gran Paradisa in doline Cogne.

Je bolj mirno, energija je dobra, v Chamonixu je bolj tekmovalna. Po nekaj turah v Alpah jim predlagam trekking v Himalaji.

Pa te ni nikoli več potegnilo nazaj v gore?

Je, ko sem bil na trekingih v Himalaji in gledal stene, v katerih sem včasih plezal. Takrat se je za trenutek prikradla misel, kaj, če bi šel spet plezat, a takoj nato sem si priznal, da v bistvu sploh nimam več motivacije. Nisem nehal, ker bi me bilo strah, ali zato, ker je v gorah ostalo toliko mojih prijateljev. Ne, mislim, logično je, ko veliko plezaš, sploh solo, da se začneš spraševati, zakaj to delaš, kaj to pomeni, kaj je smisel življenja, kaj je Bog. In če začneš s temi vprašanji, sem prepričan, da se počasi obrneš navznoter.

Vrniva se na začetek: praviš, da so te gore privlačile, še preden si jih videl v živo.

Mislím, da je to usoda. Mogoče sem bil tudi v prejšnjem življenju plezalec in nisem dosegel vsega, kar sem želel. Spomnim se, da so me gore pritegnile že, ko sem bil star 7–8 let, čeprav jih v okolici Omska sploh ni. Z gorami, ki sem jih videl po televiziji ali v knjigah, so bile povezane moje otroške sanje. Poskušal sem plezati povsod, kjer se je dalo. Sam sem poskušal narediti vponke, vrvi. Prvič sem gore zagledal pri trinajstih, Ural, ki je sicer nizko, zaobljeno, staro gorovje. Kasneje, pri petnajstih, sem se znašel v pravih, z večnim snegom pokritih gorah v Tjanšanu. Takrat smo s sovrstniki prečili od Alma Ate do obale jezera Isik Kul. "Odprava" je trajala precej dni, prečili smo veliko

gorskih prelazov. Bilo je zabavno in lepo, a jaz sem sanjal o vrhovih. Takrat o gorah nisem vedel veliko, a že sem čutil njihovo Moč in neustavljivo privlačnost. To je bilo sicer še precej pred mojimi pravimi alpinističnimi dosežki, a že takrat sem spoznal, da je alpinizem resna stvar; in če hočeš biti v gorah samozavesten in *lahkoten*, potem je treba resno trenirati. Od takrat dalje sem ves svoj prosti čas začel posvečati goram, plezanju in kondicijskemu treningu. V Omsku sem se včlanil v alpinistični klub, kjer je bilo še nekaj takih obsedencev. Že leta 1981 sem priplezal na svoj prvi uradni vrh, štiritisočak na Kavkazu. S tem sem pridobil značko alpinist ZSSR in začela se je dolga pot mojih alpinističnih dosežkov.

Slišala sem, da ste imeli v Rusiji strog sistem kategorizacije alpinistov.

V nekdanji Sovjetski zvezi je bil alpinizem povezan z vojaškim treningom in vojsko samo. Tako je bilo že v 30. letih 20. stoletja. V vseh goratih predelih SZ so bili alpinistični tabori, kamor so prišli mladi, večino ma študentje, in tam za relativno majhen denar bivali in opravili osnovni alpinistični tečaj. Kasneje so pod vodstvom izkušenih alpinistov osvajali prave vrhove. A če si se odločil, da boš "študiral" alpinizem, si se moral podrediti strogim pravilom. Prvo je bilo, da je alpinizem kolektiven šport, kjer ni prostora za individualiste. Solo plezanje je bilo strogo prepovedano. Za določanje pripravljenosti in izkušenosti posameznika je obstajala kategorizacija v štiri razrede, od tretjega navzgor, in najvišji razred, t. i. mojster alpinizma.

Ta kategorizacija je vodstvu omogočala nadzor in izvajanje pritiska na posameznike. Če nisi strogo sledil pravilom, si lahko v trenutku izgubil vse stopnje in nagrade. Za napredovanje v višji razred je bilo treba precej let. Dobra stran tega sistema je, da so mladi napredovali postopoma, brez preskokov, zato je bilo v gorah veliko manj nesreč. Odraščal sem s tem sistemom in konec osemdesetih dosegel nivo, ki mi je omogočal, da sem se udeležil vzponov (seveda v ekipi) na najvišjem nivoju. Tako sem osvojil svojo prvo resno goro, Leninov vrh, 7134 m. Takrat so me gore resnično prevzele, težje ko so bile smeri, močnejša je bila moja strast do gora.

V začetku devetdesetih je država razpadla in izginila s karte sveta; železna zavesa je padla, meje so se odprle. Z velikim zanimanjem sem zbiral vse mogoče informacije o zahodnem alpinizmu. Zanimalo me je praktično vse, od Alp do Yosemitev. Že prej sem slišal za Reinholda Messnerja in Chrisa Boningtona, takrat sem spoznal še imena, kot sta Herman Buhl in Walter Bonatti. Njihove ideje in filozofija vzponov so name naredili velik vtis. Opis Bonattijevega solo vzpona v Druju sem prebral tolikokrat, da sem ga znal na pamet. Začel sem razmišljati o slogu, rezultat je bil moj prvi solo vzpon čez 900-metrsko severno steno gore Free Korea v Tjanšanu, ki je zelo vplival na mojo nadaljnjo kariero. Z gore sem se vrnil drug človek. Solo plezanje je esenca plezanja. Moraš biti v vrhu

piramide, močan, tehnično podkovan in motiviran. Vse mora biti na vrhuncu, ker se ne moreš zanašati na soplezalca. Ko si sam, sprejmeš vse nevarnosti.

Kdaj in kako si prvič prišel v Chamonix?

Odkar sem bral o vzponih v Alpah, sem vedno sanjal o Chamonixu. V začetku 90. let so se meje začele odpirati in če si imel denar, si lahko šel. Od 1993. do 1995. sem imel v Rusiji dober posel, lahko sem kupil karto, nekaj opreme in odšel v sanjsko deželo. Prvič sem prišel februarja 1995. Tedaj niti pomislil nisem, da bom kdaj tu živel. V začetku sem bil

Chamonix in presoliral nekaj takrat najtežjih smeri, o katerih sem dolgo sanjal: na Petit Dru, Grandes Jorasses, Grand Capucin, Mont Blanc, Grand Pilier d'Angle. Po nekaj mesecih, preživetih v francoskih Alpah, sem spoznal, da je zame nemogoče živeti kje drugje.

Ali zdaj, po 23 letih v Chamonixu, še vedno misliš, da je to idealno mesto za bivanje, ali vidiš kake negativne stvari?

Ne, nič me ne moti. Ljubim to mesto. Mogoče, ko bom starejši, bom poiskal drug kraj, ki bo bolj sončen,

*Valerij Babanov
med vzponom na
Broad Peak, 2008
Arhiv Valerija
Babanova*

čisto sam, živel sem v kampu. Nisem iskal soplezalcev, saj sem imel že tri leta izkušenj s solo plezanjem. V Chamonix sem se takoj zaljubil. Všeč mi je bilo domače vzdušje tega športnega središča, povsod po mestu sem videl ljudi z nahrbtniki, vrvmi, smučmi in cepini, vse je bilo povezano z gorami. Imel sem občutek, da sem končno doma. Zrak je bil napolnjen z aromo po svobodi in neskončnih možnostih. Nekaj mesecev kasneje sem se ponovno vrnil v

a v Chamonixu ni negativnosti. Za plezalce z ambicijami je to popoln kraj, toda za starejše ljudi je težko; premrzlo in premalo sonca. Šel bi v Indijo ali na Tajsko.

Torej brez gora okoli?

Ni nujno, mogoče nekaj gora, a ne visokih. Mogoče bom šel nazaj v Rusijo, Krim je lepa pokrajina, a zdaj je tam situacija delikatna.

Če se ne motim, je tvoja najljubša stena v Alpah severna stena Grandes Jorasses, v kateri si potegnil svojo smer Eldorado.

Ja, to drži. Rad imam njeno resnost, velike dimenzije in oddaljenost. Do nje čutim veliko spoštovanje. Steno sem preplezal štirikrat, trikrat sam. Pozimi leta 1995, med prvim obiskom Chamonixa, sem soliral Mrtvaški prt, leta 1996 smer Colton-MacIntyre, leta 1997 sva s partnerjem preplezala Cassinovo smer. Že takrat sem sanjal, da bi steno osvojil na še drugačen način, in sicer tam, kjer je ni še nihče. Zame je bilo pomembno, da to naredim sam. Tedaj sem verjel, da bi to pomenilo vrhunec mojih alpinističnih sposobnosti. Želel sem testirati svoje meje. Prvič sem to smer zagledal leta 1998, ko sem steno opazoval od kočice Leschaux in jo je sonce obsijalo ravno pod pravim kotom, da se je izrisala čista linija. Še tisto leto sem poskusil, a so bile razmere slabe. Vse se je podiralo, zato sem odnehal in se vrnil poleti 1999. Vzpon je trajal 12 dni, sestop na italijansko stran pa še dva. Težko je opisati občutke in čustva, ki sem jih doživljal med tem vzponom. Ker je stena v tem delu zelo strma, sem imel s sabo visečo posteljo, za katero sem mislil, da ne bo preživela neviht, ki so me ujele v steni. Zelo me je bilo strah! Na vrhu me je zajela neopisljiva evforija zmage nad seboj, zato sem smer poimenoval Eldorado.

Druga od znanih sten, v kateri si pustil pečat, je zahodna stena Drujev. Po prvem solo vzponu čez Ameriško diretisimo (1995), ki se je podrla dve leti kasneje, si pozimi 1998 z Jurijem Košelenkom preplezal novo smer Lena. Te ni bilo nič strah?

Ja, ko sva z Jurijem plezala Leno, naju je bilo strah, ker so se premikali ogromni bloki granita. Ko si v razpoko vtaknil metulja, se je vse premaknilo, zato sva plezala kot po jajcih. A imela sva toliko moči, toliko ambicij, da nama nič ni bilo pretežko. Zdaj nimam več toliko želja, takrat pa naju ni nič ustavilo.

Dostokrat te je ujelo slabo vreme. Kako to, da nisi preveril vremenske napovedi?

Ja, ne vem, zakaj; jaz je nikoli nisem. V steno sem šel, ko sem se čutil pripravljenega. Nismo imeli mobitela, zato nisem nič preverjal, a verjamem, da so dobre vremenske napovedi že obstajale.

Ali misliš, da je zdaj z uporabo moderne opreme avantura v gorah manjša?

Ne, mislim, da avantura ni dosti manjša. Zdaj ti lahko hitro pomaga helikopter, kar je dobro. Mislim pa, da smo npr. v času Jegliča plezali bolj za dušo, zdaj pa plezajo bolj za splet, ker želijo biti slavni. Plezajo s kamero Go-pro. Neverjetno, da lahko plezajo težke stvari in zraven še snemajo. A tako je, čas se je spremenil, miselnost tudi.

Kaj misliš o reševanju Humarja z Nanga Parbata?

Ooo, imel je ogromno sreče. Na Langtangu žal ni bilo tako. Poznal sem ga, bila sva dobra prijatelja. Ko sem

živel v Calgaryju, je spal v moji hiši. Enkrat sva se z Markom Prezljem pogovarjala o njegovi smrti in mi je rekel: "Veš, Valerij, njegovo življenje je bilo malo skrivnostno in taka je bila tudi njegova smrt." Preživel je en teden v samostanu, kjer je meditiral in molil, potem je šel plezat. Prejšnje odprave so bile odlično organizirane, z veliko podpore in mediji, a v Langtangu je bilo drugače, s sabo je vzel le kuharja in ravno na tej odpravi je umrl. Nihče točno ne ve, kaj se je zgodilo. Ampak na Nanga Parbatu je imel res srečo; njegov prijatelj Aleš me je poklical, češ da je Tomaž v težavah in če poznam kakega dobrega ruskega pilota helikopterja. Nisem mogel pomagati, vprašal sem, kaj se točno dogaja. Tomaž je že dva dni v severni steni Nanga Parbata, samo v tanki jakni, brez goreteksa ... jaz bi gotovo umrl. Zame je bil zelo dober, karizmatičen človek. Imel je nekaj napak, a te imamo vsi.

S slovenskimi alpinisti si v dobrih odnosih. Kaj misliš o njih?

Slovenski alpinisti me zelo impresionirajo. Slovenija je dobro mesto za življenje in plezanje, veliko gora in možnosti za dober alpinizem. Močni so povsod, tako v Alpah kot v Himalaji, spoštujem jih. Kapo dol. Dokaj dobro poznam Marka Prezlja, nisva sicer plezala skupaj, a vem, kaj je preplezal, zato ga spoštujem. Prav tako Toma Česna.

Kaj meniš o vzponih Toma Česna?

(*Se zasmеji.*) Kočljivo vprašanje. Toma dobro poznam, je neverjetno močan človek. Če sem pošten, jaz teh vzponov ne bi bil sposoben narediti na tak način oz. tako hitro, kot jih je on. A mogoče je Tomo tako močan, da je zanj možno. Tudi Ueli Steck je preplezal veliko "nemogočih" stvari. Neverjetnih smeri v zelo hitrem času, Anapurno v 28 urah. Za večino alpinistov to ni mogoče, a zanj morda je.

Kaj je bila tvoja najmočnejša in kaj najšibkejša točka, ko si bil vrhunski alpinist?

(*Razmišlja.*) Moja najmočnejša točka je verjetno, kot velja za veliko Rusov in mislim, da tudi za Slovence, da dobro prenašam trpljenje. Na primer zadnje dni v Nuptseju ali Jannuju, ko smo ostali brez hrane in spalne vreče pri -30°C . Moja šibka točka ... ne vem, kaj bi rekel, saj sem veliko treniral. Kava je moja šibka točka, zelo rad bi se je odvadil, a mi ne uspe. (*Smehi.*)

Si dvakratni dobitnik zlatega cepina. Kaj ti to pomeni?

Kljub negativnim mnenjem o zlatem cepinu vsi alpinisti sanjajo, da bi ga dobili, še posebej mladi, ki si želijo prepoznavnosti. Veliko alpinistov si ne upa glasno izraziti svojih ambicij, kot da bi bil to greh. Tekomvalni duh je bil pri ljudeh vedno prisoten. Na svoja zlata cepina sem ponosen, najbolj pri srcu mi je tisti, ki sem ga dobil za prvenstveni solo vzpon na vrh Meruja. Ko sem ju dobil, je bil samo en cepin za vse alpiniste. Zdaj jih letno podelijo več. Vsi nominirani jih dobijo. Mislim, da je to sranje. Prej mi je bilo bolj všeč. ●

Lov na pomladni razcvet

Ojstrnik/Oisternig, 2052 m

Planina Bistrica
v ozadju Ojstrnik
Foto: Olga Kolenc

Bilo je v začetku junija. Jutro je obetalo lep sončen dan, ki ga je že zgodaj popoldne pokvarila nevihta. Lov na pomladni razcvet, tokrat v Karnijskih Alpah nad Trbižem, se je po vzponu do okoliških planin, na Gozman in na Marijo Snežno (Maria Schnee) pod Gozmanom (1750 m), zaradi dežja končal v koči. Čez prebujajočo, a v tem času še osamljeno planino Bistrica je vel hlad, tudi Ojstrnik se je komaj opazno prebujal v življenje. Počakal bo, sem pomislila pri sebi.

Gorstvo Karnijske Alpe, ki poteka od vzhoda proti zahodu (Vzhodna Tirolska, Koroška in Furlanija - Julijska krajina), je približno sto kilometrov dolg naravni mejnik med Italijo in Avstrijo. Zaradi izjemno pestre geološke zgodovine gorstvo uvrščajo med sto najpomembnejših geoloških regij na svetu.

Na vzhodnem delu Karnijskih Alp, kamor odhajamo danes, izstopa nekaj pomembnejših vrhov, kot so Ojstrnik (2050 m), Lepi vršič (1911 m), Kok (1941 m) in Poludnik (1999 m). Sama lepa moška imena. Povsem krotki in nekam odmaknjeni so, nanje pripeljejo mehke poti, kjer v objemu gozdov in planin najdemo neznanske užitke. Trijezična imena teh krajev nam povedo, da smo na stičišču treh različnih kultur, slovanske, germanske in romanske. Z vlago prežeti gozdovi nad zaselkom Ukve/Ugovizza so tisto junijsko jutro dišali po pomladni svežini. Očitno je bilo, da so te poti malo obiskane ali pa je za množičen obisk morda še prezgodaj. Sonce, ki naju je z Natalijo dohitelo pod kočo Nordio-Deffar, je iz svežih zelenih iglic macesnov dodatno izvabilo nekaj esenc. Koča Nordio-Deffar se ne more pohvaliti s srečo. Avgusta 2003 jo je odnesel plaz, moderno

zavetišče, ki je zraslo čez deset let, pa je leta 2016 zjel hud požar. Koča, last tržaškega planinskega društva Società Alpina delle Giulie – CAI, je bila ob najinem mimohodu sredi velike obnove, a na tisti sobotni dan povsem osamela. Povzpeli sva se do bližnjega sedla Lom, da raziščeva, kaj je na drugi strani. Pogled nama kmalu seže na avstrijsko stran, kjer zaobjame lepo urejene pastirske objekte in počitniške hišice, ki so raztreseni po planini. Tudi tukaj je vladal popoln mir, nikjer ni bilo opaziti ne ljudi in ne živine. Planina Dolnica leži v varnem zavetju Ojstrnika (2052 m) in Starhanda (1965 m), na njej med junijem in septembrom pasejo konje in govedo. Tabli za Ojstrnik bi lahko sledili že pod kočo Nordio-Deffar ali na prelazu Lom. Odločili sva se, da zaradi čudovitega in še neraziskanega področja pot nadaljujemo v smeri planine Vrbuc/Werbutz Alm, ki se skriva pod severnimi pobočji Ojstrnika. Lepa gozdna cesta se v mehkih zavojih in v zmerem vzponu počasi obrača na sever. Strma pobočja pašnikov, ki jih zdaj že gledamo z vrha navzdol, mehko prehajajo v stope, ki jih je med pašo nadelala živina. Dolge zelene linije, ki se v obliki rahlih valov zaganjajo v breg, so čakale kravje zvonce.

Višje zgoraj sva prišli do prve markirane bližnjice, ki nam prihrani nekaj cestnih ovinkov. Poseko z velikimi starimi čoki razmejuje iglasti gozd, na pobočjih desno od nas se raztezajo nove pašne površine. Na sveže prebujeni svizci so bili že globoko zakopani v svoje nove posle. Dosegli sva gozdno cesto in končno videli, kaj je na drugi strani. V smeri prihoda se, zdaj že zamaknjena med bregove, skriva planina Dolnica. V smeri severa se v dometu vidnega polja odpira nov svet. Razgled, ki je bil do te točke skoraj povsem omejen, se nad delom zračne Ziljske doline odpira vse do avstrijskih gora. Nad njenim širokim in skoraj ravnim dnem, ki ga je obrusil Ziljski ledenik, se dvigajo strma, z gozdovi porasla predgorja. Čeznje so se igrivo razpredli puhasti beli oblaki.

Pot se drži severnih pobočij Ojstrnika. Njegov vrh je že povsem blizu, a nobene steze ni opaziti, ki bi skrajšala pot. Les, ki je ob cesti čakal na odvoz, je prijetno dišal po smoli, v zavetnem bregu so se že odpirali prvi cvetovi rumenih pogačic. Prišli sva do odcepa markirane steze, ki nas na levi strani ceste usmeri strmo navzdol skozi gozd, do planine Vrbuc/Werbutz Alm, priljubljene točke za pohodnike in gorske kolesarje. Hojo sva nadaljevali vse do konca gozdne poti, nato pa se malo po cesti, malo po brezpotju, vračali v smeri prihoda.

Odločili sva se za direktno pot, ki se iz manjše grape pod kočo Nordio-Deffar dviga strmo navzgor. Steza kmalu preide v kolovoz, ta pa zavije v gost iglasti gozd. Hoja je več kot prijetna, strmina kmalu

popusti in svet se počasi odpira. Pred nami se levo in desno raztezajo pašniki, na sedlu nad njimi pa kmalu opazimo strehe prvih objektov. Po prihodu do planine so se oblaki zgostili, sem in tja je že padla kakšna kaplja dežja. Tudi Ojstrnik, ki je z južne strani pravi pohlevni orjak, je sameval v tišini.

Nad planino sva sledili poti, ki pelje na bližnji, 1804 metrov visok Gozman. Glede na kratko razdaljo in jasno vidni vrh lahko sledimo brezpotju. Povsem kopast je, le na najvišji točki izstopa nekakšen skalnat izrastek. Šele po prihodu v neposredno bližino opazimo, da je to s skalami zamaskiran star vojaški bunker iz prve svetovne vojne. Razgledi so bili kljub oblačnemu vremenu še dokaj dobri, le v smeri Svetih Višarij in Zahodnih Julijskih Alp so nasledli vodonosci.

S travo porasli vrh Gozmana, ki je gledan od daleč le razpotegnjen travnat hrbet, se malce nižje, tik nad kapelo Marije Snežne, dviguje v še dve mali, a bolj izraziti vzpetini. Po markirani stezi sva se mimo dveh opisnih tabel spustili do zanimive kapelice, o kateri sem večkrat poslušala že v otroštvu. Spominska plošča nas spominja na tri brate, ki jih je doletela tragična usoda. Prvi je med drugo svetovno vojno umrl na ruski fronti, drugi je bil ob koncu taiste vojne pogrešan na območju Jugoslavije, tretji pa je nekje med leti 1960 in 1965 tragično preminil

v prometni nesreči. Vrata kapelice so bila le toliko priprta, da sva lahko pokukali v njeno notranjost in pozvonili na zvonec želja. Njegov odmev je moč slišati po vsej planini. V neposredni bližini kapelice stoji klopca, ki je zaradi živine ograjena. Tudi na jasi, obdani z gozdom, vlada zatišje. Pogled nam v smeri Julijskih Alp seže do novih planin, ki jih obdajajo gosti, temnozeleni iglasti gozdovi. V smeri severovzhoda se nam v vsej veličini razkazuje Dobrač/Dobratsch. Veter in dež sta naju kmalu pregnala v kočo Hütte Oisternig in najina vedoželjna raziskovanja so se za ta dan več kot uspešno končala.

*Pogled v smeri
Zahodnih Julijskih Alp
Foto: Olga Kolenc*

Razgled z Ojstrnika
v smeri Ziljske
doline in Dobrača
Foto: Olga Kolenc

Na planino Bistrica sva se vrnila že čez dva tedna, tokrat z avstrijske strani, in sicer z Bistrice na Zilji/Feistritz an der Gail. Da se izogneva hoji po cesti, ki je prevozna vse do planine, sva v krepko strmino zagrizli kar z avtom. Natalija je pogumno pritisкала na plin, saj je še solidno močan megane večkrat zahteval prvo prestavo. Cesta je na določenih mestih zelo ozka in strma, bila pa je tudi razrita od padavin. Tik pod planino se je po njej lagodno sprehajala manjša skupina krav, ki ji ni bilo mar za umik.

Planina je ta dan presenetila z novo podobo – na vseh straneh se je odvijalo novo življenje. Živina, razpršena po planini, se je mirno pasla, več manjših skupin goveda in konj pa se je leže nastavljalo soncu. Ko vidim tako neokrnjeno pokrajino, slobodne in zdrave, lepo rejene živali, mi zaigra srce. Najbolj pridni planinci so se že vračali z vrha Ojstrnika, drugi so uživali ob koči, tretji pa smo odhajali na vrh. Čez planino potekata tudi pot Via Alpina ter meja med Italijo in Avstrijo. Med hojo težko opredelimo, v kateri državi smo. Slišala sem šalo, da mejo opazimo kar na parkirišču. Redoljubni Avstrijci parkirajo v vrsti, Italijani pa po liniji najmanjšega napora, tako, kot pač nanese.

Odločili sva se za levo pot, ki pelje direktno na vrh Ojstrnika, vračali pa se bova po bolj razgledni polkrožni desni poti. Držali sva se steze, ki v zmernem vzponu preči južna pobočja gore, kjer pa večjega

razcveta še ni bilo. Nebo je bilo skoraj umito, na njem so bili le zarisi letal. Prišli sva do stare vojaške poti, ki se je tam obračala na desno. Planine so bile že daleč pod nami, obzorje se je širilo. Kmalu je sledilo razpotje, kjer pot lahko nadaljujemo direktno na glavni vrh Ojstrnika ali pa na njegov le malce nižji stranski predvrh s križem. Ker sva imeli časa dovolj, sva zavili do velikega in lepo ohranjenega vojaškega bunkerja, ki je, razen zunanje stene, v celoti nadelan v bregu.

Od golega, s travo poraslega vrha grebena naju je ločilo le nekaj korakov. Tukaj je bilo vse kot na dlani: Dolomiti, Lienzki Dolomiti, Julijske in del Karnijskih Alp, velik del Koroške in del Karavank, pa tudi Visoke Ture (Hochalmspitze). Med njimi lahko razpoznamo nekaj najvišjih vrhov, kot so Veliki Klek/Grossglockner, Viš/Jof Fuart in Montaž/Jof di Montasio, Mangart, Jalovec, Triglav, dobri poznavalci bi našli še druge. Pod nami se na avstrijski strani v vsej svoji lepoti odpira Ziljska dolina/Gailtal. Vse je na svojem mestu, od polj, njiv do poslopij. Že dolgo nisem bila v avstrijskih gorah, ki imajo vsaj zame neko posebno energijo.

Čez greben je povlekel hladen veter. Nekaj pohodnikov se je zadrževalo le na 2035 metrov visokem predvrhu Ojstrnika, s križem in vpisno knjigo. Hoja čez kratek del slemen, ki povezuje oba vrhova, še večja širine razdalj. Steza, ki je v travi komaj opazna, je pravljico mehka. Senčna severna stran grebena

je precej strma in delno tudi poraščena z iglavci. Poiskali sva malce zavetja in napočil je čas kosila. A nista bili sami, družbo so nama delale tudi simpatične koze. Več kot očitno je bilo, da so vajene ljudi in se med nami počutijo dobro. Te kljub paši, ki jo tu zgoraj sestavljajo sama "super živila", odločno zahtevajo naše priboljške. Radovedno so se sukale okoli naju, midve pa sva si, čeprav lačni, zanje od lastnih ust odtrgali nekaj hrane.

A to ni bilo dovolj, ena izmed koz je še posebej izstopala v svojih, zdaj že posesivnih zahtevah. Tudi po barvi se je malce ločila od ostalih vrstnic. Njihovi svetlo rjavi barvni vzorci na predelu glave in vratu so se pri njej lesketali v toplih, temno rjavih odtentkih. Telo ji je v celoti prekrivala bela dlaka, izpod sredine rogljev do zgornjega dela gobčka, ji je glavo krasil nekaj centimetrov širok bel pas. Na njeno aktivnost (ali morda le smolo) je kazalo tudi njeno že zdavnaj zaceljeno levo uho. Očitno se je med pašo nekam zataknila, ob tem pa pretrgala del ušesa in izgubila identifikacijsko številko.

Čeprav je v najinih nahrbtnikih ostalo le še nekaj rezervnega perila in voda, se je koza odločila, da si bo sama postregla. Z gobčkom je prijela za glavno vodilo zadrge na zunanji strani Natalijinega nahrbtnika in jo elegantno, z enim samim zamahom, polkrožno povlekla do konca. S prednjo nogo se je uprla v zgornji, notranji del nahrbtnika, vanj pomolila glavo in preiskala vsebino. Med zdravilnim

smehom je Nataliji kmalu uspelo prelisičiti kozo, a se je ta takoj napotila še do mojega nahrbtnika. Postopek odpiranja tudi ostalih pomožnih zadrge, se je ponovil. Ostale koze so, očitno povsem zadovoljne in site, uživale v najini družbi.

Vsi obiskovalci Ojstrnika so že odšli in čas je bil, da tudi midve sestopiva do planine. Posloveli sva se od koz, ki so nama zvesto sledile s pogledi, in se spustili navzdol, v smeri Dobrača.

Gosto rušje, ki nas kmalu skrrije, prijetno diši in tudi steza je tista prava, planinska. V zgornjem delu še precej strma, se ob še zadnjih, igrivih poskokih grebena skoraj položi. Nad ostankom golega, s travo poraslega slemena nas oznaka usmeri ostro na desno. Tukaj je prst že bolj radodarna in breg pod nami se je poleg zelene barve barval že tudi v rumeno.

Desno pod nami nas čaka planina Bistrica. Prečiva jugovzhodno pobočje Ojstrnika, kjer poteka še zadnji del najine krožne poti. Steza v zmerem spustu vijuga čez melišče. Svet pod nami je delno poraščen, a snežni plazovi so tod odložili veliko drobirja in skal. Iglice nežno zelenih macesnov potujejo skozi nov krog, ki se bo s preobrazbo znova zaključil v pozni jeseni. Zvončkljanje kravjih zvoncev bo potihnilo, tudi koza, ki na samem vrhu Ojstrnika odpira zadrge in išče priboljške, si bo v dolini našla nove izzive. Karnijske Alpe se bodo odele v nov sneg, naju pa bodo greli prijetni spomini. ●

*Pogled na
Svete Višarje in
Kamnitega lovca
Foto: Olga Kolenc*

Petelin iz Mojstrane

Poučna zgodba o *lednhamru* in *supergah*

Pred kratkim sva z Milico na TV videla kratek prispevek o pohodništvu. Pohodnica v njem je bila, vsaj v prikazanem okolju, neprimerno opremljena. Sledilo je opozorilo predstavnika GRS, naj se pohodniki primerno obujejo, oblečejo, opremijo in sebi, pa tudi tistim, ki bi jih v primeru nezgode prišli reševati, prihranijo nepotrebne nevšečnosti, stroške in napor.

Začela sva razpravljati o neodgovornosti, ne-razsodnosti, skratka malomarnosti nekaterih planincev. Seveda sem se razvnel in na koncu zaključil debato z ugotovitvijo, da takih neprištevnežev nisem nikoli razumel in jih tudi nikoli ne bom. Tako preprosto je to! Seveda sem pričakoval ženino odobravanje. Ni ga bilo, in na moj pričakujoč pogled me je vprašala, ali sem pozabil na petelina. Petelina? Katerega petelina? No, tistega, iz Mojstrane, saj si pripovedoval o njem, pa Dušan je bil takrat s teboj, je rekla.

Ooo, hudič, sem tudi to že pozabil?!

Pozna petdeseta leta prejšnjega stoletja, Ljubljana, Akademski kolegij (AK), soba 458. Lojz, Dušan in jaz smo si delili sobico: z Dušanom sva bila *jakotokaša* (danes energetika), Lojz pa *šibkotokaš* (elektronik). Dušan, tržaški Slovenec in gimnazijec, je prihajal iz Barkovelj; Lojz, najstarejši, z dolenskega konca, in jaz, gimnazijec, iz okolice Maribora.

Tisto leto je Ljubljana gostila državni kongres vladajoče stranke. Ker ni bilo dovolj prenočitvenih zmogljivosti v hotelih, so nam dali izredne počitnice, in tako smo za krajši čas odstopili študentska prenočišča delegatom. Odpovedana so bila predavanja in vaje, študentarija se je porazgubila, kamor je vedela in znala: kot mravlje, če bi jim razdril mravljišče. Komu se je takrat utrnila zamisel, da bi del nenadejanih počitnic izkoristili za hribe, ne vem več. Lojzu zagotovo ne, saj ni šel zraven.

Na večer pred rajžo sva z Dušanom šla v študentski bife na sok. Ko je šel on po cigarete, je mimogrede koroškemu študentu Zvonetu, ki je stregel, omenil, da greva v hribe. Na Triglav, seveda. V spominu mi je ostalo, da so se Zvonetu dvignile obrvi. To sem si razlagal kot navdušenje, gotovo mora biti zagret planinec, saj imajo pri njih Peco, Uršljo pa tudi Raduha jim ni predaleč.

Vprašal je, ali imava kaj opreme na posodo. Seveda, sva mu hitela zatrjevati, jaz obutev in anorak, Dušan pilotsko bundo (tista kratka, sicer podložena, križ in ledvice pa si imel po prvem priklonu razkrite; a takšne so bile tedaj moderne). Pa *rukzak*, rokavice, kape pa to ... Cepin, dereze? Hja, vedel sem, da to dvoje res obstaja, saj sem nekajkrat videl fotografije naših alpinistov v švicarskih ali francoskih Alpah, pozimi. Midva

pa, da greva le na Triglav, sredi maja. Celo v mestu se je videlo, da je pomlad že razvnela vse, kar rasti in cveteti zna. Zvone je mirno poslušal, hotel nekaj reči, potem pa odkimal, segel pod šank in položil nanj nekakšno kladivo, rekoč – morda pa vama še prav pride, tale *lednhamer*. Buljil sem v tisti mali cepin, imel je tudi usnjeno zanko, od starosti že razpokano in oguljeno. Kaj bom s to igračko, sredi maja, razen da bom nosil tja gor še dodaten kilogram? Medtem je Dušan vzel še en zavojček cigaret (tam zgoraj ni trafik!) in pobral tisto igračko. "Pa dobro rajzajta," sva še slišala ob odhodu.

Ker so se imeli namen že naslednjega dne v AK nase-ljevati začasni stanovalci, sva temu primerno pospravila sobo in pripravila vse za turo. Ko sem zvečer legel, sem tik preden sem ugasnil luč, videl Dušanov nahrbtnik, ob njem pa superge. Že sem hotel blekniti, kaj mu bodo superge v hribih, ko sem pomislil, da jih ima – danes bi rekli za pristop. Ko prideva na sneg, jih bo seveda zamenjal z gojzarji.

Jutro je bilo lepo; iz avtobusa sva stopila na cesto pod Dovjem in krenila navzdol, čez Savo in proti Mojstrani. Svet tu spodaj je bil kopen, topel, pomladen. Na poti skozi Mojstrano, že med zadnjimi hišami, sem na dvorišču opazil velikega petelina s prelepim repom, ki je, da bi se postavil pred svojimi putkami, zafrfotal s krili, se napel in ... kikirikiiii.

"Ne, čez Kot," sem bleknil. Dušan pred menoj se je ustavil in se vprašujoče ozrl, s kom se pogovarjam. "S petelinom. Vprašal naju je, 'a gresta u Krrrmooooo', pa sem mu odvrnil, da greva čez Kot." Režala sva se, da so še kure nehale brskati po tleh in je petelin zaščitniško zakorakal k njim. Na razcepu poti sva nato res krenila v Kot in dokler nama prvi vzpon ni pobral sape, sva se režala in nakladala o radovednem petelinu.

Kmalu sva zakoračila v sneg. Sprva južen, premočen, više se je odebelil, pomrznil in sva ga predirala, še više naju je že nosil, pričelo pa je tu in tam drseti v strmini. Ko sem začutil, da ne slišim več Dušanovega sopenja, sem ga ugledal, kako stoji nekaj deset metrov za menoj. Da mu drsi v supergah in če bi poskusila s tistim *lednhamrom*, zagotovo bo bolje. Seveda bo, ampak zakaj, hudiča, nisi v gojzarjih?!

"Kakšnih gojzarjih?"

Tam v Barkovljah menda nikoli ni snega, le burja včasih, pozimi pa ne hodijo v gore. Poleti se hodijo hladit na kamniti Kras, v *supergah*, seveda. *Superge* da so visoke, imajo debelejši in (rahlo) narebričen podplat. V Ljubljani jih nosi že tretjo zimo. "Kako da jih do sedaj nisi opazil?" me je še vprašal, ko se je ves poten le nekako privlekel do mojega stojišča. Še z okvirja očal in z nosu sta mu viseli kapljici potu. Gledala sva se, kot da nisva že tri leta *cimra*.

Naj se smejim ali jočem, molim ali preklinjam? Čutil sem se odgovornega, saj sem bil starejši (mesec ali dva). Tu sva sredi ničesar, on pa v *supergah* (visokih!) in jaz poleg njega z nekakšnim *lednihammrom* v roki.

Začel sem klesati stopinje, pa potem nekaj korakov brez klesanja poševno navzgor, pa spet klesal nove

pridelala dovolj višine, in se je sonce navidezno že spogledovalo z obzorjem in nakazovalo zaton. Slutiti je bilo mrak in zavedel sem se časovne stiske. Razen najinih in nekaj redkih, starih zabrisanih sledi, ni bilo videti nobenih drugih. Kako to, da naju kljub polžji hitrosti nihče ne prehiti? Pa ne, da je kočja zaprta? O tem sva začela pridušeno razpravljati ob krajšem postanku in žvečenju sendviča. Če, povsem hipotetično seveda, če je kočja torej zaprta ..., imajo gotovo kako zimsko sobico z zalogo drv. Šibice imava pa svoje, saj Dušan k sreči kadi! To bi torej šlo. In, če zimske sobe ni?

Potem, no, bo nekako treba zgraditi iglu. Tak čisto majhen, nobene noblese, samo za naju, pa mirna Bosna!

Ja, s čim boš pa rezal zmrznjeni sneg, z žepnim nožkom ali z rezilom za odpiranje konzerv na njem?

Podal mi je tisto reč; izkleši stopinjo, pa še eno, pa še ...

Ilustracija Milan Plužarev

stopinje. No, vsaj šlo je, Dušan mi je sledil. Klesanje samo po sebi ni bilo težko, zaradi kratkega ročaja pa sem se moral zelo sklanjati in vsake toliko časa mi je nahrbtnik skočil za vrat. Takrat nahrbtnikov še nismo zavezovali na prsni in čez pas, pa se je bilo treba vzravnavati, da se je spet obesil nazaj na ramena. In pričeti klesati novo stopinjo.

Začel se boleti križ, zamenjala sva in je Dušan klesal. Pa ni šlo, v *supergah* med zamahovanjem ni bil stabilen, kljub temu da so bile visoke, z debelejšim in celo rahlo narebričenim podplatom, kot jih je opisoval malo prej. Podal mi je tisto reč; izkleši stopinjo, pa še eno, pa še ... spet nahrbtnik za vratom! Ali bo tako v nedogled? Prava tlaka. Končno nekaj normalnih korakov in tako naprej, navzgor, a kje je še kočja?

Ni ostalo le pri tej težavi. Sonce je bilo sicer še visoko, saj so dnevi v maju že dolgi, a kaj, ko midva še nisva

Nekje, verjetno v kakšnem dokumentarcu, sem videl tak snežni nož, pravzaprav snežno žago pri Eskimih. Torej, kaj?

"Ali obrneva?"

"Ne, to pa ne! Bliže imava do kočje kot nazaj v dolino." Kot da bi v tej situaciji – razdalja odločala, kaj je prav in kaj ne!

Zagnala sva se navzgor, priganjati naju je začel čas. Ko sem skrivaj pogledoval po obzorju, se je to polagoma pričelo nižati, torej sva napredovala in rob obzorja se je počasi odmikal. Sredi gluhe tišine, nenadoma ... Si tudi ti slišal? Ja, nekdo je zavriskal! Ne prej ne kdaj kasneje nisem slišal lepšega vriska, pa še enkrat se je oglasil, še preden naju je dosegel odmev prvega, torej mora biti nekje blizu!

Poletela sva v strmino, ta se je položila, zagledala sva Staničevo kočjo in pred njenimi vrati možaka, ki nama

je pomahal. Oskrbnik. Prišel je pogledat, kako je kočica prestala zimo, prespal bo tu, jutri popoldne pa bo šel nazaj.

V koči je bilo mrzlo, prezebala je vso zimo, v bližini peči pa je bilo kar prijetno. Dobila sva čaj in ob hrani iz nahrbtnika se je svet počasi vračal v prave tirnice. Stemnilo se je, ob soju petrolejke sredi mize smo premelevali dogodke odhajajočega dne in še danes imam pred očmi, kako je Dušan obračal tiste svoje "superge" (visoke, z debelejšimi ...), da bi se prej posušile, kar ga vpraša oskrbnik: "Ali res nimaš gozdarjev?" in takoj nato še, kam pravzaprav greva. Dušan pa ustrelil: "Na

Kaj pa manjka supergam, nama je razlagal. Saj so visoke, imajo debelejši in rahlo narebričen podplat.

V Ljubljani, da jih nosi že tretjo zimo.

Ilustracija: Milan Plužarev

Triglav." In nemudoma prične oskrbniku pojasnjevati, da je doma iz Barkovelj pri Trstu in da tam skoraj nikoli ni snega.

Vse to sem že slišal, vstal sem in odšel ven. Zunaj pa, luna še ni vžšla, pobočja pod Cmirom in proti Kredarici, pa tudi Triglav, vse se je kopal v mesečini, kot bi bilo kandirano v sladkorju! Zelo lepo in vablivo, ampak tja gor, midva, tako neopremljena, butca, nikoli ne prideva. Ko bi imela vsaj tiste vojaške dereze na štiri zobe iz 1. svetovne vojne, ki sem jih videl nekoč pri stricu Jožetu v Sežani (v ropotarnici, med odsluženim kmečkim orodjem)! S "superdami" (naj so še tako visoke in ...) in *lednhamrom* – ne, ne bo šlo.

Vrnil sem se v kočico, kjer je vladala tišina; Dušan pri peči, oskrbnik si je pri mizi podpiral glavo; pa sem kar ustrelil: "Tja gor (z glavo sem nakazal smer proti Triglavu) ne prideva. Niti na Kredarico se mi ne da več, ker ne želim čuti še od meteorologa, 'A gozdarje imaš pa u rukzaku?' Ko pa sva že tu, bi šla morda raje na Cmir?" Slišalo se je bolj kot prošnja, ne kot predlog.

Oskrbnik je na videz pogledal skozi steno kočice v smeri Cмира – zdaj rentgenizira pobočja, sem si dejal, danes bi dejali, da skenira. "Hja, če bosta šla dovolj zgodaj in zdržema, pa kar moj cepin vzemita. In ne stopita mi

zgoraj na opast! Ker bosta koj u Vratih."

Zbudil naju je zarana, zajtrk na hitro, misli že na poti, *lednhamer*, pa še dodatni cepin; sneg naju je nosil, sonce naju je dohitelo visoko proti Cmiru. S cepinom se je mučil Dušan, bil je višji in bi se z *lednhamrom* sklanjal še globlje, kot sem se jaz.

Včerajšnja mora pa kot da je sploh ni bilo. Pravzaprav je bila, nekje na robu zavesti: enkrat kasneje jo bova skupaj podoživela, predelala in mogoče celo pozabila. Med potjo sva imela opravka vsak s seboj, v glavnem sva molčala in soplja. Oba sva si želela priti čimprej gor. Vrh. Pod nama dolina, dom v Vratih, zdelo se je, da vidi tudi zaledeneli Peričnik. Ležala sva na trebuhu kot pastirčka na paši. Zgoraj modrina, okrog mehko zaobljena belina, spodaj pa se je zelenilo že plazilo po Dolini in se pričelo zajedati v bela pobočja. Tu zgoraj zima, spodaj bujna pomlad. Prelestno.

Nazaj grede se nama je že prediralo pa vroče je bilo, v koči le kratek postanek. Hvaležno vrneva cepin in vzameva slovo. Vsej lepoti je bilo treba obrniti hrbet in v dolini še ujeti avtobus.

Šlo je hitro: malo sva se drčala, tu in tam padla in drsela po zadnjici; Dušan je tu prednjačil, saj je bil v "supergam" (visokih, z odebeljenimi ...).

Tudi ko sva prišla v dolino, na kopno, je koračil spredaj. Imel je dolge noge, in s težavo sem lovil njegove korake, ko se je pri tisti hiši s petelinom nenadoma ustavil in naslonjen na ograjo ugotovil, da danes petelina ni. Škoda.

"Jaaa, zakaj pa?"

"Vprašal bi ga, ali ni morda včeraj kikirikal 'imata opreemoooo?', pa si ga ti narobe razumel!"

In sva se spet režala, pa ne petelinu! Sebi, svoji nepremišljenosti, nerazsodnosti pa tudi neumnosti, če že hočete.

Avtobus do Ljubljane; čakalnica na kolodvoru, Dušan s prižgano cigareto – takrat se je tam še lahko kadilo, jaz ob čaju. Polna glava vtisov minulih dveh dni in kljuvanje zavedanja, da sva bila občasno tudi onstran varne meje podviga. V vročici bitke se te prekoračitve ali zanemarjanja trezne presoje nisem zavedal. Ali pa sem kritičnost hote odrival.

"Čuj, Tonč, ... sva včeraj imela srečo?"

"Ne. Sreče ne moreš imeti. Morebiti te sreča in se ti nasmehe ... ja, kot se je tudi nama danes!"

"Smejala, ker sva zafurala skoraj vse, kar se je dalo?"

"Najbrž prav zato, butce ima menda najraje."

In začuda se nisva več zarežala. Marsikaj bo treba razmisliti. No, časa bova imela na vlaku dovolj; on do morja, jaz do Pohorja.

Aja, pa tisti *lednhamer*; lahko bi ga oddala v garderobo. To bi bilo seveda treba plačati in – kaj, če bi se med tisto množico predmetov nekako izgubil? Po krajšem premisleku (nekaj zdrave pameti je torej le preživelo) sva ga spoštljivo preložila v moj nahrbtnik. V nasprotnem primeru bi ga moral Dušan na meji pred Trstom uradno dvakrat izvoziti in dvakrat uvoziti, da bi ga Zvone dobil nazaj. Takšno je bilo pač takrat stanje duha na naših mejah. ●

Sprehodi skozi preteklost

Čez Razazijo

Rafael Terpin

Dan je kratek in ... Pravzaprav se še ni izlegel. Na Vojskem vlada tema. Nič zato. Gremo na pot. Cesta proti Kotlarju ni kakšna orientacijska uganka. Škrpete predstavljam precej samodejno. Vse je omrznjeno. Škriplje.

Ja, spomnim se. Pred leti sem jo sredi dne mahal v obratni smeri mimo Kotlarja, zelo počasi. Mudilo se mi ni. Kotlarju sem se videl precej scagan in me je povabil v hišo na *glaz* vinčka. Seveda sem stopil za njim. V veži me je presenetila okvirjena podoba lepe stare domačije, akvarelček. Ja, podpisana je bila. 22. junij 1923, Albin Vončina. Takoj sem izvedel: staro Kotlarjevo domovanje je 1923. leta naslikal Idriječan Albin Vončina, takrat učitelj na visoki vojskarski šoli. Presenečen ni bilo konec: točno čez dvajset let, le dan pozneje, 23. junija 1943, so Italijani iz maščevanja po partizanski akciji v Razorih požgali Vojsko, tudi Kotlarja. Akvarel je čudežno preživel in še danes priča o izjemni prirodnosti starega vojskarskega doma. Dan se je zlagoma prebujal, ko sem stopal mimo Kotlarjeve žage in kala ob cesti. Mlekarji so bili na delu. Otroke so tudi že odpeljali do šolskega avtobusa. Nekaj dlje, pod Jelenkarjem, sem zavil s ceste desno, *pretancal* nekaj pošteno zmrznjenih *rup* in se dvignil v bukov gozdič nad Smodinovo odmaknjeno krompirjevo njivo.¹ Izpod okleščenih krošenj

se je tja proti Novinskemu robu, točneje nad njegovo puščobno jutranjo tihoto nakazoval dan. Prvi del jutra, ko nekaj plahe bele svetlobe vzdrami verigo gora, sem zamudil, je že *usekal oranž*. Pod včasih zelenkastim temnim nebom so zagoreli vrhovi gora, tudi nekaj megel, ki so se ovijale okrog njih. Doživljanje je bilo naglo, burno, podžgalo me je skozi srce. Nehote sem se ulovil za bližnje deblo. Ječal sem, skoraj hlupal. Jutranja Smodinova krajina me ni le ogrela, bolj me je "presmodila". Sploh nisem več vedel, čigav sem.

Naenkrat me je presvetlilo, da se ji moram oglasiti po telefonu, a ko sem jo dobil, nisem spravil iz sebe ničesar. Vse besede so mi sproti zmrznile. Za silo pomirjen sem čez čas začel fotografirati. Pritiskanju na sprožilec ni bilo konca. Potem me je zazeblo v prste, hudo zazeblo.

Namenil sem se čez trde košenice, čez zadnje snegove, čez pašnike, ki so še zmeraj čakali na svoje sonce. V Bendijskih rupah me je dokončno pogoltnila hladna osoja. Do Bendijskega vrha me ni spustila iz svojega objema.

Z Bendije vodi danes na Razazijo dobra cesta. Po njej se lagodno pride do nekdanjega Viktorja, kjer danes

Polica vojskarskega Rovtarjevega vrha se dotika Julijskih Alp.
Foto: Anka Rudolf

¹ *Pretancati* je narečni izraz za prehoditi, *rupa* je jama, kotanja.

precej udomačeni priseljenec gradi lesene hiške, prideluje rastlinsko hrano in iz bližnjih gozdov pobira, kar je užitnega, da le meseno ni.

Nekdanja hiša. Spominjam se revne in preproste, že brez ostrešja. Leta 1976 je bilo. Na vogalnem kamnu je imela vklesan napis iz leta 1820. Poleg je bilo tudi hišno znamenje, nekakšen narobe obrnjen stol. Viktorjev oče Gregor, pravijo, je bil trebušarski župan, kar ni bilo kar tako. Nad hišo so se vlekle dolge senožeti prav do Bendijskega vrha. Vsaj enkrat sem *jo ubrisal* po njih naravnost navzgor. V tistih letih sem z lahkoto počenjal podobne vragolije. Danes se brž nad lesenjačo in steklenim vrtom začenja trd gozd.

Nad leseno novotarijo in stezico, ki više mimo Bončine privede na Vojsko, se je širil prelep brezov gozd. Žled 2014. leta ga je grdo uničil. Najbolj so trpele

Nazadnje, menda tri leta nazaj, se je zgodilo, da je bila hiša zaklenjena. Nikjer ni bilo čutili žive duše. Nobenih glasov. Palico sem že prislonil k portonu, nahrbtnik sem snel in ga položil na klopco. Pritisnil sem na kljuko, nič, vrata se niso vdala.

brezove in borove krošnje. Nekaj lesa so potem zvelikli do *rajde*. Kar je ostalo, je bolj ali manj neprehodna gošča, neugledno, grdo na pogled.

Rajši kot mimo novega Viktorja se podam po odprtem do oživljene Feliksove hiše in naprej. Ko me nese proti njej, so mi oči že polne Poldanovca, ki se za njo, onkraj Trebušice, ves čas predrzno postavlja. Zmeraj se mi zdi nekam preveč resen.

Razgleden svet pred mano je trebušarska Razazija, zaselek devetih domov: Viktor, Feliks, Nace v rupi, Martin, Felc, Nace na Sivki, Sever, Rnešt, Za osojo (Za asaje). Danes se je marsikaj postavilo na glavo: Viktor, Nace v rupi in Sever so podrti, Feliksa, Martina in novega Viktorja so prevzeli *unajni*,² Za osojo poleti še pasejo ovce. Drugo je zapuščeno. Za lepim macesnom in novejšim znamenjem je ob poti k Severju pred desetletji zrasla nova hiša. Do danes ni niti ometana. Med gradnjo se je nekaj zalomilo in na vse skupaj se je žalostno pozabilo.

Razazija je zame vedno zelo privlačen kraj. Tukaj, na grebenu, me mimo macesna spet dobi sonce. Osoje so pozabljene. Sonce se je tačas že toliko potegnilo po nebu, da je obliznilo moj junaški macesen in na jesen v njem prižgalo milijon zlatih luči. Prav bleščavo zna biti. Ob takem macesnu je Poldanovec ob vsej svoji drznosti manj kot nič, le bele gore, ki se svetijo nad iztekom trebušarske doline, razdajajo čisto veselje in opojno radost. Sprehod od Feliksa do Severja je gotovo srčica moje dnevne poti. Ob vsem videnem in doživetem mi srce igra v najčistejšem duru in le smeji se mi. Na stara leta se že solzim pa kakšne bolj trapaste klatim. K sreči sem sam, daleč naokrog ni nikogar, da bi se mi posmehoval.

Za Severjem je ostalo pogorišče. 1977. sta stara dva Pregeljeva bolj nesrečno kurila v krušni peči. Zagorelo je zlahka in močno kot dobro pripravljen kres. Hišo je – hvala bogu – že prej odlično fotografiral prijatelj Rafael Podobnik - Jek. Še posebej me rada privzdigne zavest, da sem bil takrat zraven. Podobnik je fotografijo vedno jemal zelo resno. Za vsak dober posnetek je v tistih letih šlo vsaj pol ure. Za fotoreporterja takrat ne bi bil primeren. Ogenj je bil strahovito hud. Zgorel je celo omet. Ostali so goli zidovi. Kot v posmeh se je na vhodni steni pokazal oglat kamen z vklesanim datumom: 5. 6. 1843. So takrat dokončali gradnjo? So se tistega dne vselili?

Nekaj niže, v osoji, pravzaprav se pozimi streha od višjega Severja lepo vidi, se skriva Rneštova hiša (Ernest). Nad Srno grapo je postavljena. Iz svoje idrijske soseske poznam krasno anekdoto, povezano s hišo. Nekega bolj kislega dne je dekle iz naše hiše napisalo pismo zancu v Idrijo s približno takšno vsebino: "Zunaj mrzla burja piše, daž na okno mi rasi, maja raka slabu piše, vendar dabru ti želi!"

Te pozdravlja tvoja Elza – šetilja."

Namesto šetilja bi moralo stati šivilja, a to ni najbolj važno.

Ko je prišel knap Grega iz jame domov, so mu dali v roke Elzino pisanje. Vsa barva mu je šla gor. Takoj. *U šubu*.³ Butnil je pokonci in jo kar brž udril čez Vojsko na Razazijo. Pri Rneštu je Elzo ročno zasnubil. Vse se je dobro izšlo. Od njegovega doma do Rnešta je bilo nekdanj in je še danes kakšne štiri ure zmerne hoje.

Pustimo zdaj Rnešta v njegovi odmrli osoji. Iznad hiše jo kdaj pa kdaj mahnem desno navzdol čez Srno grapo pa k Rižarju. Podaljšek proti Mkcju (Makuc) in Hlipovcu je preprost in igrivo lahkoten. Iznad Hlipovčevega kozolca pa se spušča slikovita grebenska bližnjica h Krtu in nedeljski oštariji, tudi k bližnji ribogojnici.

Gozd pod Rneštom je bil leta 2014 ves potolčen. Les so pozneje le spravili do ceste in naprej. Sončne rebri se še niso zarasle s ščavjem. Stezice se po vseh gozdnih delih ne vidijo več, a čez Srno grapo se bo letos še prišlo. A kako bo čez leto, dve?

No, nad Rneštom se steza razprti: desna gre k Srni grapi, leva do Matanovša, a tudi po sredi, po grebenu, se vleče nekaj potki podobnega. Z nje se na zračnem kraju nad divjo sotesko Srne grape odpre morda najlepši pogled na Rižarjevo domačijo.

Doslej sem največkrat podaljšal levo proti Matanovšu. Po včasih prav zgledni stezi se je prišlo hitro do hiše, stare kleti s Poldanovcem v ozadju, do *vikendice*. Od spodaj k hiši pripelje vozna pot, cesta bi težko rekel. Odlična stara bližnjica se spelje tudi pod hišo. Vstop nanjo je iz leta v leto težje najti. Nižje v gozdu stezica lepo *zakljuka*, še danes je tu in tam podprta s kamnitimi stopničkami. Konča se v visokem gozdu in

² Zunanji, tujci.

³ V trenutku.

na starih vlakah. Blizu je asfalt, seveda je to cesta, ki se mimo Gačnika spušča z Vojskega. Po njej je skozi do-poldanski hlad zelo odpočita pot. Gozd je visok, raz-košen, sonce se igra le po vrhovih krošenj. Na plano se stopi med hiše. Na levi se koj odpre zelo urejeno dvorišče Skokove oštarije v Gorenji Trebuši. Dolgo, predolgo vrsto let je gostilniške posle vodila po svojih močeh *birtna* Pavla. Dočakala jih je menda devetde-set. Mnogo zadnjih let ji je gostilna pomenila neka-kšno okno v svet, bila je stvar pogovora in družabno-sti. Kakšnih dobičkov ji delo zanesljivo ni prinašalo. Velikokrat sem se ustavil pri njej. Takoj po glasnem pozdravu je pristavila za *kofe*. Računala sploh ni, zato sem ji nekajkrat prinesel zavitek mlete kave.

"Saj ni treba," *me je devala nazaj*, "še drugi mi je pre-več nanesejo!"⁴

Pa sva kramljala o tem in onem: o izpraznjenih hišah, o poteh, o sosedih, tudi o zimah in vremenu. Zanimalo jo je, od kod sem jo prisukal in kam še nameravam podaljšati. Zvedel sem, da je bila po rodu Habetova iz Mrzle Rupe. Kakšnega leta 1940 se je kot mlado dekle v Idriji učila šiviljske obrti, stanovala je pri mojih vzhodnih sosedih Čarjevih. Spomnila se je, da so pri Fer-jančičevih (moj najbližji sosed) imeli majhnega *poba* in da ga je ona, Pavla, včasih popestovala. Da, sem ji rekel, to je bil Miha, rojen 1937. Potem se je čez leto dve zgodilo, da nas je prav ta Miha z avtom zapeljal skozi Trebušo. Ustavili smo se pri Skoku, le kako naj bi šli mimo? "Vidite," sem ji rekel, "to je pa tisti pobič, ki ste ga pestovali v Idriji, takrat ko ste se učili šivanja!" "Dajte no!" je bila vsa iz sebe.

Nakar se je usul plaz in povodenj je pridrla. Miha, njegova tudi zgovorna žena Pavla in *birtna* Pavla so

stresali obupno veselje. Stal sem ob strani, tudi pisniti mi ni bilo treba. So vse sami povedali. Na smeh mi je šlo vseskozi, to pa to.

Tako je šlo leto za letom. Prihajal sem z Vojskega, dva-krat, trikrat letno. Pavla mi je skuhal *kofe*. Naklepeta-la sva se vedno znova. Poslavljal sem se vedno dobre volje. Še mimo cerkve sv. Franciška in vaškega *britofa* me je razganjalo od dobre volje – naj je sonce sijalo ali pa ne. Poldanovec onkraj vode me je vse bolj zviška pasel, jaz pa sem se loteval bližnjice mimo Mežnije.

Nazadnje, menda tri leta nazaj, se je zgodilo, da je bila hiša zaklenjena. Nikjer ni bilo čutiti žive duše. Nobe-nih glasov. Palico sem že prislonil k *portonu*, nahrb-tnik sem snel in ga položil na klopco. Pritisnil sem na kljuko, nič, vrata se niso vdala. Za trenutek sem bil obupno sam sredi njenega dvorišča, tih in prazen pred njenim *portonom*. Najbrž je šla, sem si razložil. Saj njena hiša nikoli ni bila zaklenjena. Če me ni gla-sno ogovorila že na dvorišču, me je pa v veži ali pa ko sem vnaprej pozdravljal v hišo. Nič, konec je. Ne bo se več zgodilo. Velik del Gorenje Trebuše je s tistim dnem zame oglušel, gozdovi so posiveli in sonce je mrknilo v sivino. Kako bo odslej, sem tipal vase. Se bom še kdaj spustil z Razazije čez njeno Matanovše? Bom, o, bom! Na ograjenem *britofu*, na zelo sončnem kraju s Poldanovcem v naročju, kjer bi želel biti mar-sikdo pokopan, jo bom poiskal. Bova pa tam kakšno rekla. Pogovor bo sproščeno vesel, tak kot mora biti. Pavla ni nikoli *obrajtala* kakšnih zadržanih kislic.

Spustil se bom na dolinsko cesto po sijajni bližnjici mimo Mežnije. Sprijaznjen bom z betežnostjo člove-škega življenja, tudi z neizprosno minljivostjo. Hkrati bom ves čas prebogato obkrožen s pralepoto divje in večne trebušarske pokrajine! ○

Mogočna
vojskarska kmetija
Foto: Anka Rudolf

⁴ Pavla se je vljudno branila, da ji ni treba nositi kave.

Otok, kjer se stikajo morje, gore in nebo

Korzika

Lani je minilo dvajset let, odkar sva z ženo namesto proti jugu zavila proti zahodu in prvič dopustovala na Korziki. Nekateri so se redno hodili smodit na hrvaško obalo, midva sva se tega naveličala in se odločila obiskati ta sredozemski otok. Zdaj se ne moreva zmeniti, koliko počitnic sva preživela tam. Do številke deset je šlo gladko, po njej pa se – ker nisva vodila evidence – ne strinjava več. Jaz *ziheraško* izjavljam, da najmanj dvanajst, ona pa meni, da verjetno petnajst.

Vas Piana leži blizu naravnega rezervata Calanche de Piana
Foto: Mire Steinbuch

Tokrat ne bom ponavljal hvalnic korziškimi lepotam (ker sem se tega že malo naveličal). Namesto tega vam poklanjam pesem *Korzika* Mojce Luštrek, ki jo je občuteno napisala na licu mesta, na "skalovju v morju".

*V senci prijazni mogočnega bora
vonj mi po smoli razvaja nozdrvi,
onkraj doline granitna se gora
riše na svetli modrini neba.*

*Temne polti in košatih obrvi
s pesmijo svojo in svojega zbora
vsakogar sprejme, kot bil bi njen prvi,
čutov dotakne se, misli, srcá.*

Zgodovinski drobci

Nekateri trdijo, da ime Korzika izvira iz feničanske besede *korsai* – gozdnat, pokrit z gozdovi. Antični Grki so otoku pravili *kalliste* – najlepši. Kot da

bi vedeli, da bo čez par tisoč let neki fotograf na plaži blizu Calvija zagledal takrat petnajstletno Laetitio Casto, pritisnil na sprožilec in ji odprl pot med zvezde – supermanekenke.

Prvotni prebivalci so v sedmem tisočletju pr. n. št. prišli iz severne Italije. Prve naselbine so nastale na južni

*Genoveški stolp
d'Agnello in otoček
Giraglia, Cap Corse
Foto: Mire Steinbuch*

Poti v zaščitenih območjih

Leta 1972 so ustanovili Parc naturel régional de Corse, ki zajema skoraj tretjino otoka. Skozenj vodi več transverzal. Poleg slavne *Grand Randonnée* - GR 20, še *Tra mare e monti* sever in jug, *Da mare e mare* sever in jug tudi več krajših in lažjih poti. Njihova skupna dolžina je okoli 1500 kilometrov. Transverzale in nekatere druge poti so večinoma dobro markirane, pri nekaterih pa niso trošili denarja za barvo in jih od izhodišča do vrha označujejo možici; pri drugih naletimo na kombinacijo možicev in markacij. Poleg omenjenega parka je ogleda vreden tudi vodno-podvodno-kopenski naravni rezervat Scandola. Omembe vredna je tudi Calanche de Piana, čudovita fantazijska pokrajina vseh mogočih tvorb iz rdečega granita, ki je del Unescove svetovne dediščine s skupnim imenom Golf de Porto/zaliv Porto, kamor spadata tudi Scandola in nekdanja ribiška vasica Girolata, ki jo je že deformiral množični turizem.

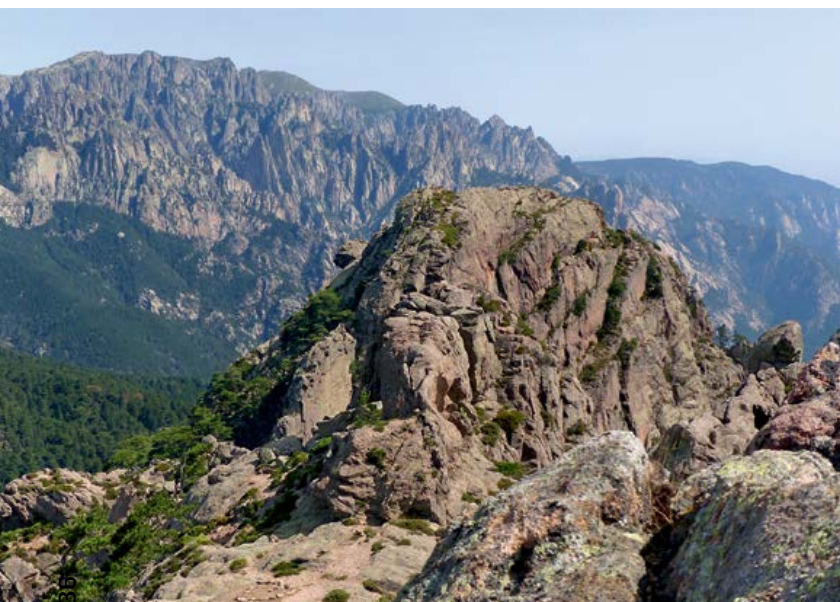
Umetno jezero l'Ospédale Foto: Mire Steinbuch

Kamnito okrasje doline Purcaraccia, Punta di u Muvra, 1212 m (levo) in Punta Lunarda, 1276 m Foto: Mire Steinbuch

"Gori vatra"

Tako je pel ljubljenec številnih mladih in manj mladih mamic Zdravko Čolić. Če bi bil pravi Korzičan, dvomim, da bi pel samo o ognju ljubezni, najbrž bi tudi o gozdovih v plamenih. Le okoli deset odstotkov požarov se zaneti po naravni poti zaradi strele in samovžiga, ostali so podtaknjeni zaradi sovrastva ali zavarovalnine, veliko jih nastane iz malomarnosti. Vsako leto je več sto požarov. Poleti so gasilci zanesljivo najbolj zaposleni uslužbenci.

Vrh Campanila di Santa Lucia Foto: Mire Steinbuch

obali pri Bonifaciu in severni pri St. Florentu. V neolitikumu (mlajši kameni dobi, 4500–3500 pr. n. št.) so začeli nastajati številni dolmeni in menhirji (v keltščini *maen hir* pomeni dolg kamen). Do danes je po vsej Korziki ostalo še okoli petsto teh prazgodovinskih spomenikov. Najbolj znano nahajališče, ki ga je po naključju odkril lastnik zemljišča leta 1946, je danes turistično razvita Filitosa, ki je na Unescovem seznamu svetovne dediščine. Na planoti Cauria je nekaj krajev, kjer stojijo megaliti v skupinah: Stantari, Rinaggiu, v Palaggiu jih v več vrstah stoji 258; v Fontanaccii je eden najbolje ohranjenih dolmenov. Iz bronaste dobe je znana utrjena naselbina Casteddu di Cucuruzzu s pet metrov visokimi in dva metra debelimi zidovi. Dvajset minut hoje stran je sosednja Capula, ki je bila naseljena do prve polovice 13. stol., ko je delno razdeljal sosednji klan.

V 6. stol. so Grki pri Alérii ustanovili prvo tujo kolonijo na korziških tleh in začeli gojiti trto in oljke. Do konca 18. stol. so se na njenih obalah izkrcavali in prelivali kri Etruščani, Kartazani, Rimljani, Bizantinci, Vandali, Ostrogoti in Mavri, tudi Genovežani, Francozi in Britanci (admiral Nelson je zaradi v bitki pri Calviju dobljene poškodbe pozneje oslepel na desno oko).

Korzičani so se hrabro bojevali z vsemi napadalci in za povrh še med seboj. Spopadali so se za vpliv, zemljo in zaradi krvnega maščevanja, *vendette*. To je

Gorski teki

Vsi navedeni teki se začno in končajo v Cortu. Tekalci morajo biti izjemno dobro natrenirani. Ultra Trail di Corsica so prvič izvedli leta 2013. Dolžine in višinske razlike se vsako leto malo spremenijo, dosedanje nihajo med sto pet in sto deset kilometrov ter med 6000 in 7600 višinskimi metri.

Restonica Trail: 72 km, 4003 m višinske razlike.

Tavignanu Trail: 34 km, 2122 m višinske razlike.

Poleg teh je še več krajših in lažjih tekov.

ljudski običaj, po katerem morajo sorodniki žrtve maščevati vsako nasilno dejanje ali žalitev časti. (*Vendetto* opisuje Prosper Mérimée v zgodovinsko leposlovnem romanu *Colomba*.) Ta neformalna oblika obračuna namesto formalnega dvoboja uporablja gverilsko taktiko, ki temelji na presenečenju.

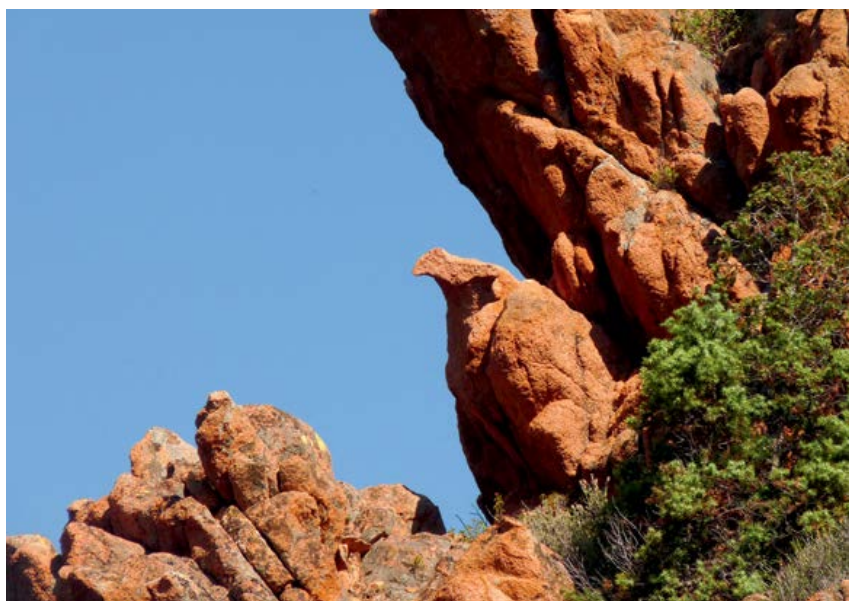
Za zgodovino Korzike je pomembno leto 1755. Ko so dve leti prej umorili Gian' Pietru Gafforija, vodjo vstaje proti Genovi, so uporniki v domovino poklicali Pasqualeja Paolija (1725–1807). Postal je najpomembnejša osebnost boja za neodvisnost, tako imenovani *u babbu di a patria* (oče naroda). Pasquale Paoli je novembra 1755 razglasil neodvisno republiko Korziko, osnoval parlament in napisal demokratično ustavo, ki je navdihnila Georgea Washingtona. Vsi starejši od petindvajset let so dobili volilno pravico, tudi ženske. Ko je z zakonom prepovedal *vendetto*, se je število umorov s sedemsto zmanjšalo na sto šestdeset letno. Corte je razglasil za prestolnico republike. Ustanovil je univerzo, kovnico denarja in tiskarno. Začeli so odpirati osnovne šole. Do tedaj je bil korziški jezik prepuščen ustnemu izročilu. Iz tistega obdobja izvira rek *Si Corte avessi un portu, d'Ajaccio e di Bastia farebbe un ortu* (Če bi Corte imel morje, bi bila Ajaccio in Bastia zelenjavna vrtička).

Leta 1768 so Genovežani prodali otok Francozom, ki so se nato izkrcali na Cap Corsu. Prvi spopad se je končal z veliko korziško zmago. Zato so Francozi na otok poslali dodatnih 30.000 vojakov. Paolijevi borci, ki so se jim pridružile tudi ženske, so se v zavetju makije zatekli h gverilski taktiki. Izraz makijeveci izvira iz tistih časov. Ko so jih Francozi novembra 1769 pri Ponte Nuevu hudo porazili, je bilo po štirinajstih letih konec z neodvisnostjo Korzike. Zanimivo, da se je istega leta v Ajacciu rodil Napoleon Bonaparte, ki je poskrbel, da je Korzika ostala francoska. Za nekatere je največji sin Korzike, za druge največji izdajalec. Paoli je pred giljotino pobegnil v Anglijo, kjer je leta 1807 umrl, star 81 let.

Drobce bom zaključil s separatističnimi nacionalisti. FLNC (Fronte di Liberazione Naziunale Corsu, Nacionalna fronta za osvoboditev Korzike), ustanovljena leta 1976, je v štiridesetih letih izvedla okoli 10.000 terorističnih akcij, v katerih je bilo, poleg velike materialne škode in ranjenih, ubitih devet policistov. Leta 2016 je napovedala, da bo končala "vojaške operacije", vendar še ne bo odložila orožja. Organizacijo

Značilna visokogorska pritlikava makija Foto: Mire Steinbuch

Okamenele ptice v Calanche de Piana Foto: Mire Steinbuch

Slikovita in ozka soteska Scala di Santa Règina Foto: Mire Steinbuch

Punta di a Vacca je tretji stolp z leve – pogled z zahodne strani
Foto: Mire Steinbuch

obtožujejo tudi oboroženih ropov in izsiljevanja t. i. revolucionarnega davka. Vendar vse te podtalne dejavnosti turisti na zaznajo, ker se dogajajo zunaj

turistične sezone. V vseh teh letih, kar zahajava na Korziko, je med najinim bivanjem samo enkrat ponoči razneslo bombo, in sicer na pošti v Ghisonaccii na vzhodni obali. Doslej FLNC ni uspel še noben referendum o neodvisnosti Korzike. Večina otočanov nasprotuje popolni neodvisnosti, zavzemajo pa se za večjo avtonomijo v okviru Francije.

Na splošno veljajo Korzičani za maščevalne ljudi. Skozi vso zgodovino so se morali krvavo pretepati, kljub temu pa so gostoljubni, prijazni in odprti ljudje, pripravljeni pomagati tujcu v zadregi. ●

Muzeji

Kogar vsaj malo zanimajo zgodovina, arheologija in etnografija, naj obišče muzej ali dva. Lahko priporočim samo tiste, v katerih sva bila: Corte, Sartène in Cervione ter morda poleg zgoraj omenjenih prazgodovinskih naselbin še Castellu d'Arraggiu in Tappo.

Informacije

Kako do Korzike: Večina Slovencev čez Fernetiče ali Rožno dolino zapelje na italijansko avtocesto proti Benetkam, pred Padova zavije na jug in se mimo Bologne pripelje v Livorno, kjer se vkrca na trajekt za Bastijo. Vožnja po morju traja štiri ure. Karte se splača kupiti po spletu pri prevoznikih Corsica Ferries ali Moby lines že nekaj mesecev pred odhodom, ker je tak nakup (naj)cenejši.

Vodniki: Theo Taylor: *Corsica. The Rough Guide*, 1994.
Olivier Cirendini, Jean-Bernard Carillet, Christophe Corbel et al.: *Corsica*, Lonely Planet, 1999.
Fabrizio Ardito, Cristina Gambaro, Angela Magri: *Korzika*. Mladinska knjiga, 2011.
Gillian Price: *Walking in Corsica. Long Distance and Short Walks*. Cicerone, 2013.
Klaus Wolfsperger: *Korsika. 75 Touren*. Rother

Wanderführer, 2013.

Willi in Kristin Hausmann: *Korsika – GR 20*. Rother Wanderführer, 2012.

Vodniček po Korziki, priloga *Planinskega vestnika*, 2008/03.

Planinski vestnik, 2014/04 (Z nami na pot – štirje opisi).

Literatura: Treba je omeniti tudi številne revije različnih založnikov, ki so naprodaj v skoraj vsaki trafiki. Prepoznali jih boste po velikem napisu CORSE. Vsebujejo zanimive članke o otoških znamenitostih in kratke itinerarje različno dolgih in različno zahtevnih izletov.

Zemljevidi: *Aiguilles de Bavella, Solenzara*, IGN 4253 ET, 1 : 25.000.

Porto-Vecchio, IGN 4254 ET, 1 : 25.000.

Ajaccio Bonifacio, IGN 74, 1 : 100.000.

Campanile di Santa Lucia, 1395 m

Korzika

Če bi obveljal prvoten namen, bi moralo biti v naslovu drugo ime. Ampak tisti dan ni bil preprost dan za prvotni namen, pač pa dan za nenadno spremembo. Z razgledne škrbine se je na desni nad nama dvigovalo strmo skalnato pobočje Promontoira, cilj, ki sva ga izbrala prejšnji dan; naravnost pod nama pa je z razprostrtimi rokami prijazno vabila stezica, ki se je po prijetni izravnavi vila med redkimi bori, katerim kratko pristrižene krošnje frizirajo siloviti sunki vetra. Nad to planotico se je naravnost spredaj dvigala tedaj še neznan granitna kupola. Dva para oči sta pogledala najprej desno navzgor, nato na levo navzdol in naravnost proti zajetni kopii. Kolena so se rahlo pokrčila in zavila navzdol. Ime gore sem ugotovil šele po končanem izletu, zakaj se tako imenuje pa precej pozneje. Če od daleč in s prave strani pogledamo goro, vidimo vitek skalnat stolp – campanile (zvonik), ki je pod njenim vrhom priraščen na pobočje.

Zahtevnost: Lahka pot, sprva markirana, nato sledimo možicem.

Oprema: Čevlji s primernim podplatom, palice.

Vitki ploščati stolp – campanile – je gori posodil svoje ime. Foto: Mire Steinbuch

Višinska razlika: Min. 177 m

Izhodišče: Parkirišče na prelazu Col de Bavella ob cesti D368 Porto-Vecchio (ali D268 Solenzara) – Zonza, 1218 m. WGS84: N 41,796025°, E 9,225678°

Koče: Gite d'étape v vasi (Village de) Bavella tik pod prelazom.

Časi: Izhodišče–Campanile di Santa Lucia 2 h
Campanile di Santa Lucia–izhodišče 1.30 h
Skupaj 3.30 h

Sezona: Vse leto, če ni snega.

Vodnik: Klaus Wolfspenger: *Korsika. 75 Touren*. Rother Wanderführer, 2013.

Zemljevid: *Aiguilles de Bavella, Solenzara*, IGN 4253 ET, 1: 25.000.

Vzpon: Če se pripeljemo na Bavello iz Solenzare na vzhodni obali, je na prelazu na levi strani ceste plačljivo parkirišče, na desni pa lahko parkiramo zastoj, če najdemo prostor. S parkirišča se spustimo po cesti navzdol proti Solenzari do Gite d'étape in mimo

Kaskade Purcaraccia, 675 m

Korzika

Na Korziki je zaradi konfiguracije terena kar lepo število slapov. Ne vem, kateri je naj- to ali naj- ono. Mislim, da je razmišljati o tem dokaj nesmiselno, saj ima vsak

svojo posebnost in svoj čar. Pač obiščeš tistega, ki je na območju trenutnega bivanja. Nekateri so sami, drugi premorejo serijo zaporednih padajočih čudes. Seveda

so neizbežen spremljevalni pojav padajoče vode večji ali manjši, bolj ali manj mrzli tolmuni. Če človek ni pretirano občutljiv, se lahko v kristalno čisti, smaragdno zeleni vodi (vsaj na hitro) prijetno osveži.

Zahtevnost: Lahka pot označena z možici.

Oprema: Čevlji s primernim podplatom, palice.

Višinska razlika: Min. 67 m

Izhodišče: Oster levi ovinek v obliki špange na prelazu Bocca di Larone na cesti D268, 608 m, približno 17 km od Solenzare proti prelazu Col de Bavella. Parkiramo vzdolž ceste. WGS84: N 41,830902°, E 9,272552°

Koče: Gite d'étape v vasi (Village de) Bavella tik pod prelazom.

Časi: Izhodišče–najvišji slap Purcaraccia 1.30 h
Slap Purcaraccia–izhodišče 1 h
Skupaj 2.30 h

Sezona: Vse leto, če ni snega.

Vodnik: Klaus Wolfspenger: *Korsika. 75 Touren*. Rother Wanderführer, 2013.

Ena izmed kaskad potoka Purcaraccia Foto: Mire Steinbuch

Campanile di Santa Lucia, 1395 m

Korzika

njega do kašipota, ki nas usmeri proti U Cumpuleddu (U Tafunu di u Cumpuleddu). Sledimo rdečim oziroma oranžnim markacijam. Skozi lep borov gozd hodimo po široki makadamski poti, po kateri poteka tudi rdeče-belo markirana GR 20. Držimo se oranžnih in rdečih markacij, zato pri drogu z rdečo puščico zavijemo desno in rahlo navzgor na ožjo stezo. Pri razcepu ubogamo rdečo črto na boru in zavijemo levo (desno Pianona). Na levi strani skozi čistino med dvema vrhovoma zagledamo

veliko okroglo okno – U Cumpuleddu (Trou de la Bombe). Levi kašipot javlja, da je do okna 15 minut, desni nas pošilja na Bavello čez Alturaghje. Držimo se leve in mimo odcepa za okno nadaljujemo na travnato sedlo Bocca di Velaco, 1285 m, kjer je več smernih tabel. Označeni poti sledimo še nekaj deset metrov, nato jo pri dveh markiranih borih dvojčkih zapustimo in krenemo desno navzgor na stezico, ki jo označujejo možici. Velik podrt bor obidemo po desni in za njim poiščemo stezo. Le-ta

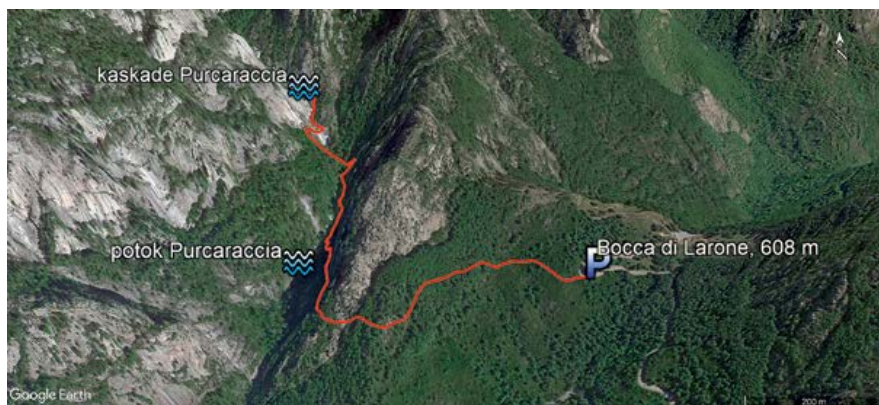
vijuga po vedno strmejšem redkem borovem gozdu, posejanem z večjimi skalami. Ko gozd ostane pod nami, se znajdemo v širokem travnatem žlebu, posejanem z redkimi skalami. Ko po približno 50–60 metrih na levi opazimo ozek žleb, zapustimo stezo za Punto Velaco in zavijemo vanj. Na drugi strani je pod škrbino nekaj krušljivih metrov, zato previdno. Spustimo se proti stezici pod nami, ki vodi čez manjšo čistino proti desni. Pridemo na predvrh, sledimo stezici proti drugemu vrhu po kamniti gredini proti levi navzgor. Zavijemo desno in čez greben na drugo stran ter čez majhno kotanjo in nizek kamnit prag desno navzgor na vrh. Z njega pod seboj zagledamo okoli petdeset metrov visoko kamnito iglo, po kateri je gora dobila svoje ime.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona. Lahko pa pri smerni tabli Bavella par Chappelle uberemo to možnost in hodimo po mehki gozdni poti skozi borov gozd in gosto praproto. Do ceste na Bavelli je približno 45 min.

Mire Steinbuch

Kaskade Purcaraccia, 675 m

Korzika

Zemljevid: *Aiguilles de Bavella, Solenzara*, IGN 4253 ET, 1: 25.000.

Vzpon: Okoli tristo metrov od prelaza di Larone proti Bavelli, na sredini ostrega ovinka, na desni strani ceste opazimo ozko stezico, ki vodi v grmovje. Po kakih dvajsetih metrih naletimo na prvega možica. Hodimo pod zelenim baldahinom visokega gostega grmičevja, skozi katerega le občasno opazimo koščke neba. Kmalu grmovje zamenjajo mogočni bori.

Pot v plitkih valovih preči gozdnato pobočje, na izpostavljenih mestih so ji utrdili bankine. Ko se odpre širok razgled, globoko pod seboj zaslišimo šumenje potoka Purcaraccia. Da je steza lahka in vsem dostopna, dokazujejo odvrženi papirji in ostala šara. Kadar razgledi dopuščajo, lahko občudujemo rdečkasto obarvane granitne špice in vrhove. Ko se začnemo spuščati, postane steza skalnata s posameznimi kamnitimi pragovi, kot je na primer

večja plošča v skalnem kotu. Smo približno 10–15 metrov nad potokom, do katerega vodi nekaj kozjih stezic, vendar ostajamo na svoji poti. Naslednja skalna zapora je malce kompleksnejša valovita granitna plošča. Lotimo se je s prečanjem po levem spodnjem robu, se malce spustimo navzdol, gremo čez rob in dol na stezo. Okoli petdeset metrov za to ploščo se spustimo skoraj do potoka, na uravnavo pod 30–40 metrov visoko steno na naši desni. Kmalu vzdolž tega zidu zavijemo levo in na primernem mestu prečimo potok. Na drugi strani nas čaka stezica, po kateri ob vodi nadaljujemo po dolini navzgor. Začetna turistično navdahnjena stezica se je preobrazila v malce bolj "pustolovsko". Mestoma je treba uporabiti roke in poiskati nadaljevanje. Približno pet minut, preden dosežemo naš cilj, se slabo vidna potka odcepi levo gor in pripelje nad naš slap.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Mire Steinbuch

Punta di a Vacca (Stolp III), 1611 m

Korzika

Ojstrice po imenu *Aiguilles de Bavella* na južni polovici otoka privlačijo poglede skoraj od vseh strani. Izstopajočih sedem stolpov ima svoja imena; najvišji, šesti stolp Punta Alta meri 1855 metrov, prvi, najnižji Punta di l'Acellu, 1588 metrov. Stolpi so dostopni le alpinistom, samo na tretjega se lahko povzpnejo tudi izkušenejši planinci. To priložnost bomo zgrabili z obema rokama in ga obiskali.

Zahtevnost: Zahtevna označena pot s kratkim zavarovanim plezalnim vložkom. Ko hodimo po odprti pokrajini, vročina skokovito naraste, zato je priporočljiv čim zgodnejši jutranji start.

Oprema: Čevlji s primernim podplatom, palice.

Višinska razlika: Min. 393 m (z vmesnimi sestopi in vzponi približno 850 metrov)

Izhodišče: Parkirišče na prelazu Col de Bavella ob cesti D368 Porto-Vecchio (ali D268 Solenzara) – Zonza, 1218 m. WGS84: N 41,796025°, E 9,225678°

Koče: *Gite d'étape* v vasi (Village de) Bavella tik pod prelazom. WGS84: N 41,796025°, E 9,225678°

Časi: Izhodišče–Punta di a Vacca 2.30 h
Punta di a Vacca–izhodišče 3.30 h
Skupaj 6 h

Sezona: Vse leto, če ni snega.

Vodnik: Klaus Wolfspurger: *Korsika. 75 Touren*. Rother Wanderführer, 2013.

Zemljevid: *Aiguilles de Bavella, Solenzara*, IGN 4253 ET, 1 : 25.000.

Vzpon: Če se pripeljemo od Solenzare na vzhodni obali, je na prelazu na levi strani ceste plačljivo parkirišče, na desni pa lahko parkiramo zastoj, če najdemo prostor. S parkirišča nadaljujemo po cesti naprej proti Zonzi, mimo kipca Marije Snežne, informativnega pulta in pred dvema skalama z oznako za GR 20 zavijemo desno na stezo. Čez nekaj sto metrov smo pri razcepu. Rumena puščica in dve rumeni črti na skali nas usmerjajo na desni odcep, na dobro uhojeno stezo alpske variante GR 20 za *Aiguilles de Bavella*. Skozi borov gozd se dvigujemo v ključih, opazujejo nas nenavadne kamnite skulpture. Desno nad nami je prijetno plezališče *Bavella*. Kjer so markacije redkejšje, jih dopolnijo možici.

Punta di a Vacca z vzhodne strani
Foto: Mire Steinbuch

Monte Calva, 1381 m

Korzika

Z Monte Calve je imeniten razgled na *Bavella*, *Monte Incudine*, *Montagne de Cagna* in zaliv *Porto-Vecchio*. Zaradi občudovanja slikovite in razgibane skalnate pokrajine z občasnimi nenavadnimi, zani-

mitimi kamnitimi skulpturami hoja hitro mineva. Med hojo nazaj nas bodo morada presenetila vozila – terenci na avtosofariju. Vozniki nas bodo pozdravili s prijaznim nasmeškom in z dvignjeno roko. Bo

njihov prijazen pozdrav odtehtal hrup in smrad po nafti? Turisti v avtih pa nič, sedeli so kot žive mumije in nepremično strmeli predse. Ko se vrnemo na izhodišče, se lahko podamo še proti vrhu *Punta di*

Vrh Monte Calve Foto: Mire Steinbuch

Punta di a Vacca (Stolp III), 1611 m

Korzika

markacijam poševno levo navzgor proti severozahodu. Pred vznožjem četrtega stolpa steza zavije čez rob na zahodno stran. Prečimo pobočje in se vzpnemo na sedlo Bocca di u Pargulu, 1662 m. Z njega se po udobni stezi spustimo do stika z GR 20 in po njej nadaljujemo v levo proti Bavelli. Razgled se odpira proti zahodu, na vzhodu ga zapirata gozd ali strmo pobočje. Pokrajina postane zanimivejša. Narava dokazuje, da ji ne zmanjka ne materiala ne idej, ko kreira svoje kamnite stvaritve. Podobna je zadnjemu dvorišču kiparskega ateljeja, po katerem so raztresene čudne, groteskne skulpture. Žal ta razstava ne traja prav dolgo. Ko vstopimo v blagodejni hlad košatih borov pod Bavello, se počutimo kot v klimatizirani dvorani. Do izhodišča je samo še nekaj minut.

Mire Steinbuch

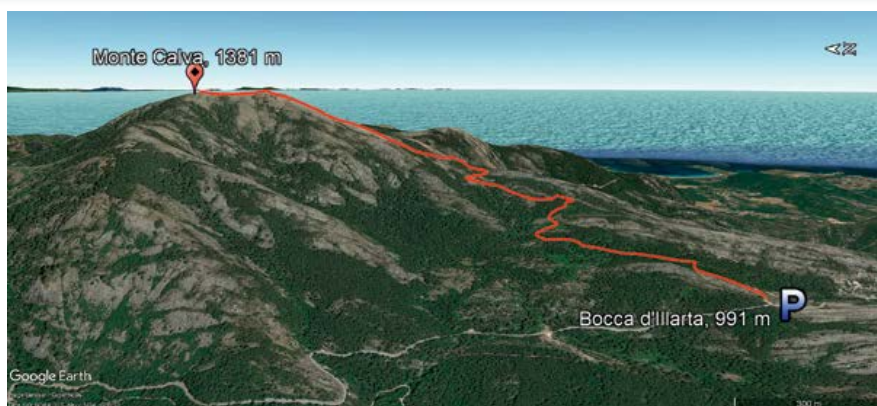
Na kamnitem terenu je mestoma steza težje vidna, pokrajina je nekoliko nepregledna, a so rumene oznake še ravno dovolj narazen, da nas ohranjajo v pravi smeri. V eni uri dosežemo sedlo Col de l'Oiseau, 1450 m. Z njega malce sestopimo, zavijemo levo in prečimo navzdol. Ko se pobočje prelomi, postane sestop strmejši. S pomočjo pritrjene verige se spustimo po nagnjeni, gladki 20-metrski plošči. Pod stenami zavijemo levo in prečimo pod sedlom med prvima dvema stolpoma. Malo pod desnim robom sedla gremo

v desno. Zadnje markacije ni dobro izgubiti izpred oči, dokler ne zagledamo pred seboj nove. Približujemo se sedlu med tretjim in četrtem stolpom. Nekaj diskretno postavljenih sramežljivih možicев nakazuje, da gre pristop na Punto di a Vacca proti levi po ozki skalno-travnati rampi. Ni zahteven, razen kratkega kamina pod vrhom (I-II). Od sedla do vrha je slabih 15 minut. Razgled ne more biti drugačen kot čudovit.

Sestop: Do sedla tik pod vrhom sestopimo po poti vzpona. Tam pa sledimo

Monte Calva, 1381 m

Korzika

u Diamante, ki leži v nasprotni smeri, od koder smo pravkar prišli. Pot je markirana z možici. Na sam vrh naj se povzpnejo le tisti, ki zmorejo preplezati II. težavno stopnjo. Pot je časovno približno polovico krajša.

Zahtevnost: Lahka označena pot.

Oprema: Čevlji s primernim podplatom, palice.

Višina izhodišča: 991 m

Višinska razlika: Skupno 400 metrov

Izhodišče: Prelaz Bocca d'Ilarta med

Zonzo in l'Ospédalom, 991 m. Parkiranje je možno ob cesti na prelazu (okoli deset kilometrov od vasi l'Ospédale in tri kilometre od parkirišča za slap Piscia di Gallo).

WGS84: N 41,705292°, E 9,211637°

Časi: Izhodišče–Monte Calva 1.45 h

Monte Calva–izhodišče 1.30 h

Skupaj 3.15 h

Sezona: Vse leto, če ni snega.

Vodnik: Klaus Wolfsperger: *Korsika. 75 Touren*. Rother Wanderführer, 2013.

Zemljevida: Porto-Vecchio, IGN 4254 ET, 1: 25.000; Ajaccio Bonifacio, IGN 74, 1: 100.000

Vzpon: Če se pripeljemo od l'Ospédala, se kmalu s prelaza d'Ilarta desno od ceste odcepi razdrapana gozdna cesta. Ostajamo na njej, dokler nas na odcepu možic ne usmeri na novo stezo. Ko pridemo iz borovega gozda na plano, zagledamo naš cilj. Po približno 45 minutah, ko se odpre pogled na vzhodno obalo, umetno jezero l'Ospedale in za našim hrbtom na nasprotni strani na skalnega lepotca Punta di u Diamante, 1227 m, naletimo na prve kamnite bloke in skulpture. Kmalu se v desnem ovinku levo odcepi razločna, z možici označena steza. Zavijemo desno ob robu velikih plošč in po žlebu navzgor do čudovite skalne ploščadi. Skalnati predvrh obidemo po levi in se čez greben mimo komunikacijskega stolpa povzpnejo proti vrhu.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Mire Steinbuch

Rešitve ohranjanja narave in delovnih mest

Prebivalci in njihova kultura v Alpah

Prebivalci na področju Alp v vseh osmih evropskih državah se zavedajo, da ponujata kulturna tradicija in neokrnjena narava jamstvo za njihovo preživetje na tem zahtevnem območju. Kljub temu pa je štirinajst milijonov ljudi, ki živijo v Alpah, našlo različne kulturne, jezikovne, arhitekturne, kmetijske, poslovne in druge tradicionalne poti v prihodnost. Stalni sekretariat Alpske konvencije je letos predstavil mednarodni skupini novinarjev razmeroma majhno področje od avstrijskega Špitala na Dravi, prek Slovenije, do italijanskega Vidma. Vendar so na tem malem ozemlju prebivalci in njihova kultura zelo raznoliki. Tokrat predstavljamo primere iz Avstrije.

Belo jezero (Weissensee), ki leži na jugu avstrijske Koroške, ob Ziljskih Alpah, na nadmorski višini 930 metrov, še najbolj spominja na skandinavski fjord sredi nedotaknjene gorskega sveta. Dolgo je 11,6 km, največja širina meri 960 m, je 99 m globoko in meri šest in pol kvadratnih kilometrov. Od 23 kilometrov dolge obale jezera je zazidana le ena tretjina, preostali del je pod naravnim in pokrajinskim varstvom. "Kot odlična se je pokazala odločitev, da okoli jezera ne zgradimo ceste," poudarja župan Gerhard Koch. Gradijo in obnavljajo pa hotele, ki jih vsako leto obišče več turistov, tudi Slovencev. Ti si želijo predvsem

neokrnjene narave in miru. V zadnjih letih se je razvila navada, da ima vsak hotel svoje obalno kopalnico, velnes in čolnarno. Arhitekti pa bolj ali manj uspešno iščejo nove načine, kako klasične vsebine čim bolj inovativno umestiti v prostor.

V poletnih mesecih vabi Belo jezero s pitno vodo h kopanju, potapljanju in ribarjenju. Slikovita pokrajina je primerna za sproščujoče pohodništvo, počitek in prevažanje s splavom ali ladjo. Splavarji imajo na Belem jezeru že dolgo tradicijo. Kot je mogoče razbrati s starih fotografij v bližnjem hotelu, so s splavi sprva, preden je bil čez jezero zgrajen most, prevažali

V čast nizozemskim turistom in športnikom - drsalcem, ki vsako zimo množično letujejo ob Belem jezeru, so krajani postavili poseben spomenik - veliko drsalko. Foto: Vida Petrovčič

Vloga žensk pri ohranjanju življenja v hribovskih predelih

Ekonomija, podjetništvo, ekologija in trajnostno kmetovanje z roko v roki omogočajo ljudem, da ostanejo in preživijo v Alpah. Kot poudarja sodelavka Stalnega sekretariata Alpske konvencije Marianne Elmi, je pod predsedovanjem Avstrije konvencija predlagala, da bi v prihodnje bolje raziskali vlogo žensk na alpskem področju. V mestu Alpbach je bila aprila 2017 organizirana mednarodna konferenca s predstavnicami skoraj vseh planinskih področij sveta. Čeprav so gorska področja raznolika, se ženske povsod ubadajo s podobnimi problemi. To je predvsem slabši dostop do trga dela. Ženske so zelo izobražene, vendar je zanje v Alpah manj delovnih mest kot v dolinah. Ostajajo doma in delajo le občasno, da skrbijo za družino in kmetije. Tudi dostop do zdravstvene oskrbe je lahko v gorskih predelih problematičen. Poleg tega se soočajo z manjšo zastopanostjo pri odločanju v politiki ter lokalnih združenjih. Generalni sekretariat Alpske konvencije želi opozoriti na odprta vprašanja in povečati zavedanje o vlogi žensk pri ohranjanju življenja v Alpah, pri čemer sodelujejo tudi z Organizacijo združenih narodov.

Nekoč so s splavom prek Belega jezera prevažali živino na pašo in vozove s konjsko vprego. Vse ročno. Danes je v splav za prevoz turistov vpet motorni čoln. Še bolj pogost pa je prevoz s turistično ladjo.
Foto: Vida Petrovič

lojtrnike in vozove s konjsko vprego ter živino na drugo stran jezera. Danes goste na turističnem splavu ob bogati kulinarčni ponudbi jezerskih rib lahko z diatonično harmoniko pričaka tudi devetnajstletni Andi Almaier iz Mokrin v Ziljski dolini, ki ima v Šmohorju svojo glasbeno skupino. In od kod izvira ime Belo jezero? Zaradi kristaliziranega apnenca ob obali je jezerska voda videti bela.

Zadnja leta so Belo jezero odkrili predvsem Nizozemci. V zimskih mesecih ponuja jezero z največjim zaprtim naravnim drsališčem v Evropi in s 60 centimetrov debelo ledeno površino od sredine decembra

do sredine marca idealne pogoje za hitrostno drsanje, kerling (*curling*, kegljanje) in hokej na ledu. Vendar so tudi sani s konjsko vprego, zimski pohodniki in tekači maratona redni obiskovalci idilične pokrajine. Prebivalci, sedemsto jih živi v tem pretežno protestantskem kraju – Belo jezero je evangeličanski otok –, so drsalcem postavili prav poseben spomenik, veliko leseno drsalko. Sicer ni težko uganiti, da smo v kraju, kjer živi tudi slovenska kulturna dediščina. O njej pričajo dvojni kozolci – topjarji, ki danes namesto sena razkazujejo predvsem prostočasno ponudbo.

Poleg turizma Avstrija neguje tradicionalne in razvija nove poslovne priložnosti. Ob Belem jezeru že vrsto desetletij domuje izdelovalnica lesenih čolnov in pleten Domenig. Mimogrede – tu popravljajo tudi blejske pletne. Michael Winkler z veseljem pokaže majhne bakrene zakovice, s katerimi vežejo les. Tradicija, ki se prenaša iz roda v rod.

Biolog Martin Müller, ki skrbi predvsem, da bi v Belem jezeru spet množično zaživele avtohtone postrvi, je v ta namen zgradil ribogojnico. Poleg vzgoje mladice je razvil tudi donosen posel z oskrbovanjem hotelov. Teh ob Belem jezeru ne manjka. Med inovativnejše sodi družinski hotel Kreuzwirt, ki se je osredotočil predvsem na družine z otroki in ponudbo ekološko pridelane hrane. Radi se pohvalijo s smučiščem, na katerem se otroci na eni sami progi ne morejo izgubiti. Družina Aigner, ki ima v lasti hotel, vzdržuje tudi nasad starih sort sadnega drevja.

Še primer dobre prakse za vse, ki menijo, da se kmetovanje v hribovskih kmetijah ne izplača. V kraju Randenthein na avstrijskem Koroškem je Michael Kerschbaumer s skupino somišljenikov ustanovil

V kooperativi Kaslab'n Nockberge, v kraju Radenthein na avstrijskem Koroškem se je združilo 15 kmetov. Proizvajajo vrhunski sir iz senenega kozjega ter kravjega mleka. Ker so združili svoje moči tudi pri neposredni prodaji, dosegajo kmetje višjo odkupno ceno, kot bi jo sicer s posredovanjem trgovin in drugih posrednikov. Gre za zagonsko podjetje, ki je za svoj začetek pred dvema letoma zbiralo denar tudi z množičnim financiranjem, zato vračajo investitorjem obresti za finančni vložek kar s sirom.
Foto: Vida Petrovčič

Kaj je Alpska konvencija

To je mednarodna pogodba za varstvo naravne dediščine in trajnostni razvoj ter dolgoročno ohranjanje naravnega ekosistema v Alpah. Je pogodba za zaščito določenega ozemlja – alpskega loka, ki sega prek osmih držav, podpisnic konvencije: Avstrije, Nemčije, Italije, Slovenije, Francije, Švice, Lichtensteina in Monaka. Njen cilj je trajno varovanje in usklajevanje gospodarskih interesov prebivalstva, da ne bi naraščajoče človekovo izkoriščanje prostora ogrozilo alpskega sveta.

Države alpskega loka so se prvič sestale decembra 1989 v nemškem kraju Berchtesgarden in konvencijo podpisale leta 1991. V veljavo je stopila novembra 1995. Sedež Stalnega sekretariata je v Innsbrucku, z izpostavo v mestu Bolzano/Bozen, Južna Tirolska.

Konvencijo, ki so jo sprejele Evropska unija in osem držav pogodbenic, sestavljajo okvirna konvencija, protokoli in dve deklaraciji.

S podpisom Alpske konvencije leta 1992 se je Slovenija zavezala, da bo v sodelovanju z drugimi alpskimi državami zagotavljala varstvo in trajnostni razvoj alpskega prostora, hkrati pa bo zaščitila gospodarske in kulturne interese prebivalcev. Območje veljavnosti Alpske konvencije v Sloveniji zajema 62 občin, od tega 45 v celoti in 17 delno. Informativni center za Slovenijo je v Planinskem muzeju v Mojstrani. Nosilec koordinacije je Ministrstvo za okolje in prostor. Slovenija je skupaj z Italijo predsedovala Alpski konvenciji v letih od 2009 do 2011. Do leta 2019 ji predseduje Avstrija, prihodnje leto pa bo predsedovanje prevzela Francija.

kooperativo z imenom *Kaslab'n dairy*. Skupina petnajstih družin proizvaja kozji sir in kravji sir iz senenega mleka. Ker živina ne uživa silirane krme, pač pa seno ali svežo travo, je mogoče obdelovati mleko pri nižjih temperaturah, in to daje siru poseben okus ter kakovost, kakršno smo poznali nekoč. Tudi ponudba ostalih izdelkov sledi biodinamičnemu kmetovanju po metodi Demeter. Ljudje so za večjo kakovost hrane pripravljeni plačati več, poudarja Michael Kerschbaumer, ki ni navdušen nad prostim trgom mleka. Čarobna formula se imenuje povezovanje. Povezalo se je petnajst majhnih hribovskih kmetov, ki imajo vsak le po deset glav živine ter nekaj koz, bistveno pa je, da so sami lastniki svoje mlekarnice in sirarne.

Avstrija zna, bi lahko rekli. Tudi ko gre za potovanje med alpskimi kraji brez avtomobila. Železnica pripelje popotnika skoraj v vsako odročno vas. Tudi to je zeleni turizem.

Prihodnjic: Slovenija in življenje v Alpah

Če boste obiskali Belo jezero na avstrijskem Koroškem, boste lahko poskusili tam živeče ali vzrejene ribe jezersko postrv, krapa in ščuko.
Foto: Vida Petrovčič

Žarko Rovšček

Hinko Rejec v
Fehrmannovi smeri
v Campanile Bassu v
Brenti, Dolomiti
Foto: Ana Žagar

Daljave in obzorja nemirnega duha

Pogovor s Hinkom Rejcem

Hinko Rejec, rojen leta 1979, je zanimiva osebnost. Ob na videz običajni poti šolanja na gimnaziji in z diplomom univerzitetnega študija geografije je vzporedno opravil še drugo srednješolsko izobraževanje, ki ga je usposobilo za poklic plovbnega tehnika. S tem daje vtis vsestransko razgledanega človeka, vedoželjnega, če hočete tudi pustolovskega duha, ki mu prepletanje raznih znanj odstira najrazličnejša obzorja tega sveta. Včasih, vsaj miselno, poseže celo onkraj njega. Vse to, vključno z njegovimi poglobljenimi prispevki v *Planinskem vestniku*, me je pred prvim razgovorom navdajalo s pričakovanjem in radovednostjo. Le kaj zanimivega bo povedal našim bralcem?

Naslov njegovega diplomskega dela na Oddelku za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani – *Drobne površinske kraške oblike na Triglavskih podih*, ki zajema področje krasoslovja, visokogorskega krasa, glaciokrasa – tudi nekaj pove o njegovem zanimanju. To, da trenutno dela kot univerzalni delavec na smučišču Kanin, kar pomeni, da mu poleg reševanja na smučišču niso tuja tudi druga opravila, ga vsaj po nadmorski višini uvršča dokaj visoko in nekaj pove tudi o možnostih strokovnega zaposlovanja mlajših izobražencev pri nas. Večkrat namesto odgovora postreže s citati iz literature, ki mu je priljubljena zaradi sorodnega razmišljanja avtorjev in njihovih misli o nekaterih življenjskih resnicah.

Tvoje prvo zanimanje za gore ni od včeraj. Gotovo ima globlje korenine.

Otroci veliko časa preživeli v naravi, kot velja za vse iz generacij, ki smo še imeli čast postati pionirčki. Raziskovali smo soteske potokov ter po skalah in drevesih plezali kot male opice. Nikomur se ni nič hujšega zgodilo, dobili pa smo občutek za gibanje v strmem svetu. Spomnim se, da so nas z bratoma in sestro včasih v zaresne hribe peljali starši. Zanimivo je bilo tudi na zavarovanih plezalnih poteh (Korenova, Kopiščarjeva, s sedla Kanja na Bavški Grintavec ...), seveda v tistih časih brez čelade in le z vrstico privezani okrog pasu. Tudi tisto smo preživeli. Kasneje sem se pogosto potikal po strminah in grebenih nad

Bavšico, ki iz običajnega pohodnika sčasoma oblikujejo trentarskega divjega lovca. To je dobra popotnica za kasnejše ukvarjanje z alpinizmom.

Kako si začel z alpinizmom? Kje si nabiral prve izkušnje?

Večino smeri sem preplezal v zadnjih letih, skoraj vse v Dolomitih. Veliko srečo imamo, da imamo te lepe gore tik pred nosom. Največ mi pomenijo dolge smeri v velikih stenah, pa čeprav so le zmernih težav. Dvojni raz v Sass D'Ortiga, Vodniška v Crozzonu di Brenta, steber Tofane. Pa tudi odkrivanje manj znanih sten, kot sta severozahodni raz Spiz di Mezzo nad dolino Zolda in severni raz Piz de Sagron v bellunskih Dolomitih. Divje in samotno okolje. Izredno lepi so tudi bolj sproščeni vzponi na velikane, kot so Sassolungo, Croda dei Toni, Croda Rossa d'Ampezzo. Skoraj vse smeri sem preplezal v vodstvu, večinoma pod budno Anino roko.

Kaj ti alpinizem predstavlja?

Alpinizem, čeprav le na ljubiteljskem nivoju, je samo eden od načinov pobega iz pustosti vsakdanjega življenja. Možnosti je še neskončno: potovanja, plovba po odprtem morju, branje dobrih knjig, alkohol, ljubljenje, zbrani trenutki z otrokom.

Torej jemlješ alpinizem predvsem s tiste plati, ki te duhovno in fizično bogati, kot dejavnost, skozi katero lahko izraziš svoje bistvo in ne iščeš ekstremnih vzponov?

Gledano objektivno je moje plezanje na povsem povprečni ravni, seveda pa tudi ekstremni vzponi bogatijo tako duhovno kot fizično. Vsakdo potrebuje svojo dozo.

Si član Postaje GRS v Tolminu. Kdaj si se vključil in kaj te je k temu pritegnilo?

Ne morem reči, ali sem dober ali sem slab, strinjam pa se s Camusovim Tarroujem: *Kar je naravno, to je kužna kal. Vse drugo: zdravje, poštenost, čistost, če hočete, je sad volje, in sicer volje, ki ne sme nikoli popustiti.* In: ... zato sem sklenil, da bom ob vsaki priložnosti stopil na stran žrtev, da ne bo še več škode. Med njimi vsaj lahko iščem, kako je mogoče priti v tretjo kategorijo, to se pravi do miru.¹ Leta 2008 sem se pridružil tolminskim gorskim reševalcem. Reševalnega dela na naši postaji ni malo, precej časa je treba nameniti tudi vajam, izobraževanju itd. Ker gre za dobro stvar, je v družini glede tega dovolj razumevanja. Sicer pa je tudi Jezus na gori govoril: *Ne nabirajte si zakladov na zemlji.*

Tvoje diplomsko delo na Oddelku za geografijo FF Univerze v Ljubljani nakazuje zanimanje za naravo, gorski svet in njegovo morfologijo. Ali si se ga lotil na lastno željo? Kakšna so tvoja spoznanja, do katerih si se dokopal?

Geografija mi je bila vedno blizu. Če sem v šoli dobil slabšo oceno pri tem predmetu, sem bil vedno slabe volje. Geografijo sem študiral z veseljem. Me pa moti,

da se ta študij vedno bolj oddaljuje od naravoslovja in s tem tudi zahtevnosti. Osnova geografije bi morala biti fizikalno-geografska, po modelu sovjetske geografije. Kakorkoli, mentor prof. dr. Karel Natek mi je ponudil možnost izdelave diplomske naloge s področja glaciokrasa, in že sem veselo plezal po Slovenski smeri na terensko delo na Triglavskih podih. Ko se poglobiš v podrobnosti na videz povsem dolgočasnega skalnega površja in spoznaš zakonitosti geomorfnihih procesov, ki so mu dali obliko, ugotoviš, da ni nič na tem svetu naključno.

In vse to povezuješ še z navtiko, morjem? Kako bi to razložil?

*Kličejo me spet daljave širne,
potrkal veter z njih na okno je nocej...*

(D. Zajc)

Štopanje na Portugalsko. Kolesarjenje iz Tolmina na sever Norveške. Alpinizem. Plovba po širnih morjih. Vse to poteši nemirno dušo. Po Dinu Buzattiju² ljubezen do ženske požene moškega v nevarna potovanja do neznanih koticov sveta. Pustolovske knjige o pomorščakah so mi bile vedno pri srcu. *Otok zakladov.*³

² Dino Buzzati (1907–1972), italijanski pisatelj, slikar, pesnik in novinar. Leta 1958 je prejel najprestižnejšo italijansko nagrado za književnost Strega.

³ Napisal Robert Louis Stevenson.

Hinko Rejec se bliža sedlu Col du Mont Maudit med vzponom na Mont Blanc.

Foto: Marko Gruden

¹ Albert Camus: *Kuga*. (vse op. ur.)

Z Markom Grudnom v
Zapotoškem slapu
Arhiv Hinka Rejca

Morski volk.⁴ *Pripoved A. G. Pyma*.⁵ V pomorstvu in navtiki je še danes duh velikih jadrnic, ki jih nežni pasati potiskajo preko oceanov. Od vsega, kar znam, mi največ pomeni znanje navtike. Spomin na plovbo na tovarni ladji mi je še vedno med najljubšimi.

Ali nam lahko še kaj poveš o svojih pomorskih izkušnjah?

Z *bulkerjem*⁶ smo se potikali po vzhodnoazijskih morjih, od Indonezije do Tajske in Bangladeša. V prekratkih mesecih sem spoznal vse vidike pomorskega življenja. *Piketanje*⁷ in *pituranje* in čiščenje štiv niso lahka dela, se je pa zato lepo zvečer malo podružiti ali krmariti ladjo na mostu. Pa nočno življenje v Surabaji,⁸ preganjanje z rikšami po Chittagongu ...⁹

⁴ Napisal Jack London.

⁵ Napisal Edgar Allan Poe.

⁶ *Bulker*: trgovska ladja za transport razsutih tovorov.

⁷ *Piketanje*: odstranjevanje rje (s kladivom). *Pituranje*: barvanje. Čiščenje štiv: čiščenje ladijskih skladišč (štiva: ladijsko skladišče).

⁸ Surabaja: prestolnica Vzhodne Jave in drugo največje indonezijsko mesto s 3,1 milijona prebivalci.

⁹ Chittagong: drugo največje mesto v Bangladešu.

Tvoji poglobljeni prispevki v *Planinskem vestniku*, v katerih obravnavaš zgodovino plezalnih vzponov, predvsem v Dolomitih, ki jih v prijetnem besedilu povežeš z lastnimi alpinističnimi doživetji, vzbujajo pozornost. Čemu daješ prednost, svojim doživetjem ali zgodovini?

Vesel sem, če imajo bralci radi moje članke v *Planinskem vestniku*; še bolj pa bi bil, če bi obiskali katero od gora, o katerih sem pisal. Ker samo moja doživetja na turah za bralce ne bi bila nič posebnega (seveda je prvo osebno doživetje nekaj povsem drugega), sem v članke vključil tudi druge zanimivosti o obravnavanih gorah. Pogosto odkrijem marsikaj zanimivega, predvsem o prvih osvajalcih in avtorjih prvenstvenih smeri.

Ali te proučevanje zgodovine alpinističnega osvajanja morda dodatno motivira, da se odpraviš v klasične smeri?

Preden se odpravim na turo, se načrtno ne ukvarjam z zgodovino osvajanj gora.

Svoje članke opremljaš tudi s kakovostnimi fotografijami. Ali se s fotografiranjem ukvarjaš tudi sicer?

Dobra fotografija po mojem nastane na dva načina: z veliko fotografiranja v povezavi z zadosti umetniškega smisla, ali pa z izbiro nevsakdanjih motivov, ki jih lahko srečamo le, če se odpravimo izven cone udobja. Sam ne slikam veliko, ko pa pritisnem na sprožilec, sem predvsem pozoren na kompozicijo. Uporabljam nestisnjen format (RAW), zato lahko fotografije še izboljšam doma na računalniku.

Usmerjen si tako, da imaš možnost doživeti širine morja ter višine in globine gorskega sveta. Ali se glede tako vsestranskih doživetij počutiš bogat?

Morda smo takšni kozorogi. Morda je to povezano z melanholičnim temperamentom. Menda je Kant to vrsto temperamenta povezoval z afiniteto do vzvišenega.

Kako pravzaprav pojmuješ bogastvo?

Vsekakor teh doživetij ne bi zamenjal za noben denar.

Ali lahko opišeš tudi svoje sodelovanje pri novih specialkah? Kakšne so pravzaprav te naloge?

Sodeloval sem pri novih izdajah kart Bohinj in Krn. Šlo je predvsem za preverjanje pravilnosti vrisa in kategorij poti, a tudi dodajanje novih poti in kakršnihkoli drugih uporabnih podatkov. Pogrešal sem nekoliko bolj sistematičen pristop k izdelavi zemljevidov, kar je verjetno spet posledica mojega nebesnega znamenja. Sicer pa imam zemljevide zelo rad, vsako potepanje ali le sanje o njem se začne s sprehajanjem po njih.

Morda bi dodal še kakšno zaključno misel?

*And when you get blue
And you've lost all your dreams
There's nothing like a campfire
And a can of beans¹⁰*

(Tom Waits) ◉

¹⁰ Ko si potr in se sanje končajo, ni boljšega, kot sta taborni ogenj in pločevinka fižola. (Prevod Hinko Rejec. Izvirno besedilo pesmi *Lucky Day* je brez ločil.)

Hinko Rejec v Velebitaški smeri v Aniča kuku, Paklenica
Foto: Sandro Krajnik

Med vulkani

Enodnevni pohod Tongariro Alpine Crossing

Na poletno januarsko jutro sonce prežene meglo iz nacionalnega parka Tongariro v osrednjem delu Severnega otoka Nove Zelandije. Z Žigom tega dne načrtujeva pohod *Tongariro Alpine Crossing*, to je 19-kilometrski odsek daljšega, dvo- do tridnevnega pohoda *Tongariro Northern Circuit*, dolgega 43 kilometrov. Spada med novozelandske pohode *9 Great Walks*, ki veljajo za prave "zvezde" med pohodi po gorah Nove Zelandije.

Nacionalni park, najin izziv tistega dne, je poimenovan po ugaslem vulkanu Tongariro, 1968 m. Omenjeni vulkan pa ni najvišja točka parka. Višja sta Mt. Ruapehu, 2797 m, ki je istočasno tudi najvišja gora Severnega otoka, in vulkan Mt. Ngauruhoe, 2291 m. Vsi trije vulkani in okolica so predstavljali svete kraje za Maore, a priseljenci iz Evrope so kazali le interes za obdelovanje zemlje. Zaradi strahu, da bi evropski priseljenci zasegli in si razdelili pokrajino okoli Tongarira za namene kmetijstva, je Te Heuheu Tukino IV Horonuku, poglavar plemena Tuwharetoa, področje okoli Tongarira leta 1887 podaril narodu in ga razglasil za nacionalni park. To je bil prvi nacionalni park na Novi Zelandiji in eden izmed prvih na svetu. Park je kar dvakrat uvrščen na UNESCOV seznam Svetovne kulturne dediščine, in sicer kot izjemna vulkanska pokrajina in pomemben kulturni kraj avtohtonega prebivalstva Maorov.

Pot proti Soda springs
Foto: Anja Bratož

Z Žigom se na izhodiščno točko pohoda pripeljeva iz le nekaj kilometrov oddaljenega kampa DOC (*Department of Conservation*) Mangahua. Kampi DOC, skupaj jih je več kot dvesto po celi Novi Zelandiji, so državni kampi, ki so v večini skromno opremljeni (številni imajo le wc-je), a cenovno zelo ugodni, saj nočitev znaša od osem novozelandskih dolarjev naprej za osebo na noč, cena pa je odvisna predvsem od opremljenosti in lokacije kampa. Plačila za avtomobile ali šotore ni. DOC skrbi tudi za urejenost in označenost pohodniških poti in gorske koč. Pod okrilje te organizacije spadajo prav vse pohodniške poti, tudi *Tongariro Alpine Crossing*.

Z Žigom pustiva avto na izhodišču Mangatepo, 1120 m, in se podava na 19-kilometrsko pot. Prvih nekaj kilometrov se pot postopno vzpenja, pohod spominja bolj na počasen popoldanski sprehod kot pa na resno hribolazenje. Del poti je speljan po

urejenih poteh, ki so dvignjene nad površjem z namenom, da se pohodniki držimo urejene poti in ne uničujemo narave, a hkrati omogočajo tudi potočkom, ki se prepletajo skozi ravnino, da neovirano tečejo svojo pot. Rastje je skromno, po večini grmičevje in trava, ki raste v šopih.

Po približno štirih kilometrih in pol, na približno 1350 metrih nadmorske višine, se v daljavi na levi strani vidi slap Soda String, katerega voda ni pitna, saj vsebuje raztopljene pline. Sprehod do slapov in nazaj traja približno petnajst minut.

Na tej točki se začne vzpon na sedlo Mangatepopo na višini okoli tisoč šeststo metrov. Za razliko od slovenskih gora so novozelandski vzponi pogostokrat stopeničasti. Tudi tokrat je tako, in to precej olajša vzpon po vulkanskih kamninah. Ne vem, ali je običajna praksa, da se stopnice poimenuje, a te se ponašajo z imenom Hudičeve stopnice (*Devil's Staircase*).

Sedlo Mangatepopo, kjer rastlinja ni več, vsepovsod so le še vulkanske kamnine, se izkaže kot priljubljena točka za počitek, a tudi točka, kjer lahko pohodnik zavije od začrtane poti pohoda in se povzpne na Mt. Ngauruhoe.

Sva pod Mt. Ngauruhoe, še vedno aktivnim strato-vulkanom, ki je zadnjič bruhal v sredini sedemdesetih let prejšnjega stoletja. Vulkan je pravi mladenič med geološkimi pojavi, saj je nastal šele pred dva tisoč petsto leti (za primerjavo naj povem, da sta vulkana Ruapehu in Tongariro prvič bruhalo pred več kot dvesto petdeset tisoč leti). Vulkan si je svetovno slavo

pridobil z vlogo Mt. Dooma v filmu *Gospodar prstanov*, medtem ko so številne ostale lokacije nacionalnega parka Tongariro služile za ostale posnetke Mordorja. Vrh vulkana je bil v filmu digitalno spremenjen, deloma zato, da je bruhal žarečo lavo, deloma iz spoštovanja do Maorov, ki jim je vrh vulkana svet.

Odločiva se, da zavijeva z uradne poti pohoda in se kot glavni junak Frodo podava proti vrhu. On se je povzpel z namenom, da v krater vrže prstan in s tem uniči njegovo moč, midva pa z radovednostjo, kaj naju čaka na vrhu. Vzpon traja dve uri in v tem času se dvigneva za približno šeststo metrov nadmorske višine. Hoja po vulkanskem pesku je naporna, saj vsak korak naprej pomeni tudi zdrs za pol koraka nazaj. Hitro ugotoviva, da si lahko olajšava pot, če se vzpenjava po starejši lavi, strnjeni v večje kamne. Prečiva do skal na najini levi strani, prave poti na vulkan pa itak ni. Skoraj navpičen vzpon in vroče poletno novozelandsko sonce botrujeta k najini zadihanosti in kapljicam potu, a na vrhu je vse poplačano s sijajnim razgledom – na eni strani na Mt. Ruapehu, na drugi strani pa se oko lahko spočije na Rdečem kraterju, Modrem jezeru itd. Pogled seže vse tja do jezera Taupo, največjega na Severnem otoku. Če nama je sestava tal oteževala vzpon, je pa pripomogla k hitremu spustu. Pol ure dričanja, in že sva na sedlu Mangatepopo.

Na vrsti je prečkanje Južnega kraterja (*South Crater*), edinega povsem ravninskega dela pohoda. Zdi se, kot da prečkava puščavo. Površina je suha in razpokana,

Pogled v Rdeči krater, v ozadju Mt Ngauruhoe
Foto: Anja Bratož

Smaragdna jezera
Foto: Anja Bratož

skoraj brez rastja, le tu pa tam poganja kakšen šop trave. Ob robu Južnega kraterja, pred naslednjim vzponom, se pot odcepi levo in ponuja naslednjo možnost podaljšanja izleta – pohod na vrh vulkana Tongariro. Veva, da nimava časa, da bi obiskala tudi ta vrh, zato se raje drživa izbranega pohoda. Spopadeva se z manjšim vzponom do 1886 metrov visokega Rdečega

kraterja, ki je najvišja točka celotnega pohoda (če ne upoštevamo pohodov izven začrtane poti). Rdeči krater je le nekoliko starejši brat vulkana Ngauruhoe, saj je prvič izbruhnil pred tri tisoč leti. Njegova rdeča barva je posledica oksidirane železa, ki je prisoten v kamninah. Rastlinja tu ni več, le vulkanska zemlja in vulkanske kamnine. A narava nas ne neha presenečati. Med spustom z najvišje točke pohoda zagledava tri manjša Smaragdna jezera (*Emerald Lakes*), ki svojo pravljično barvo dolgujejo številnim mineralom iz vulkanskih kamnin. Voda je kislja (vrednost pH med 3 in 5) in ni primerna za pitje.

Zaustaviva se na točki, kjer imava odličen razgled na Smaragdna jezera le nekaj metrov niže in na nekoliko bolj oddaljeno Modro jezero, mrzlo jezero kiselkaste vode. Jezero z globino do šestnajst metrov, predstavlja sveti kraj za Maore, zato uživanje hrane in pijače na njegovem obrobju ter plavanje v njem nista dovoljena. Na tej točki, ko občudujeva razgled, je čas, da se odločiva, kako naprej. Sva na devetem kilometru pohoda, skupaj z vzponom na Mt. Doom in spustom sva naredila dobrih dvanajst kilometrov. Do parkirišča Ketetahi je še deset kilometrov, a odločiva se, da se vrneva na izhodiščno točko, saj nimava rezerviranega prevoza, ki bi naju prepeljal od končne točke, to je do najinega avta. Pot se približno dvajset minut nadaljuje mimo Modrega jezera do zavetišča Ketetahi in nato do parkirišča na koncu ceste Ketetahi, ki je končna točka pohoda Tongariro Alpine Crossing. ○

Informacije

Izhodišče: Pohod *Tongariro Alpine Crossing* se lahko začne na katerikoli strani (Mangatepopo ali Ketetahi), a velika večina pohodnikov ga začne na parkirišču Mangatepopo, saj je v tej smeri potrebno opraviti manjši vzpon.

Koče: Na poti ni nikjer postojank, kjer bi lahko dokupili hrano in pijačo, ravno tako ni pitne vode. Vse potrebno moramo imeti s seboj v nahrbtniku.

Na poti je omejeno število stranišč. Prvo je pri zavetišču Mangatepopo, a je potrebno zaviti s poti, da prideš tja. Prvo stranišče povsem ob poti je pri slapu Soda Spring, nato pa prav nobenega vse tja do zavetišča Ketetahi ob zaključku pohoda.

Opis: Pot je opisana v prispevku in ni krožna. Možnosti, kako prehoditi celotno pot in se vrniti na izhodišče, so številne. Verjetno najboljša, ki jo ponujajo številne agencije, je prevoz med obema točkama za približno 35 novozelandskih dolarjev (približno 22 evrov). In vedno se lahko na izhodiščno točko podaš peš po cesti in svoj izlet spremeniš v celodnevno krožno turo v dolžini približno 26 kilometrov.

Spletna stran: www.tongarirocrossing.org.nz/

Izgubljena dereza in neizpolnjene sanje

Sreča spremlja pogumne in previdne

Miro Štebe

Uredil sem si stojišče in se vpel v že zavrtan svedrovec. Že takoj bi se moral usmeriti na to sidrišče, ki sem ga opazil ob spuščanju po vrvi, vendar sem se spustil niže, saj sem zaupal presoji z vrha Žandarja (Gendarm, 4106 m), ko smo že pred spustom ocenili, da bo vrv zadosti dolga do vznožja stene.

Žal ni bila. Med spuščanjem sem tako drsel mimo sidrišča čez rob manjšega previsa. Da bi dosegel položnejši spodnji del stene, sem se moral odriniti in zanihati na drugo stran skalnega roba stene, ob tem pa sem z nogo nerodno bočno udaril ob skalo in zgroženo opazoval, kako se mi je dereza začela odpenjati s čevlja. Upal sem, da jo bom nekako zadržal, a je bila hitrejša in le nemočno sem gledal, kako je padla ob vznožje stene, nato pa po strmem pobočju pod njo drsela proti ledeniku, dokler ni dosegla krajne počni in izgubila v njej.

Viseč na vrvi sem ugotavljal, da brez obeh derez poistem ledu ne morem splezati pod steno in da se moram potegniti nazaj, navzgor do stojišča, mimo katerega sem se spuščal. Ko sem prilezel do sidriščnega klina, sem videl, da je nadaljevanje od tam precej preprostejše, kot bi bilo, če bi se spustili pod steno. Malo naprej od klina je smer namreč vodila po grebenu na Vzhodni Breithorn, od tam pa proti glavnemu vrhu. Pot naprej je bila precej bolj kopna, kot sem pričakoval, vendar sem se zavedal, da tam z eno derezo vseeno nimam kaj početi.

Ker smo pred dvema letoma prišli na glavni vrh Breithorna z zahoda, smo se tokrat namenili goro preplezati z vzhoda. Na Črno skalo (Roccia Nera, 4075

m) smo prišli brez posebnih težav, čeprav smo morali mimo grozečih serakov; tudi po grebenu proti Žandarju in vzhodnemu "dvojčku" ni bilo težav. Na Žandarja so fantje, ki so šli pred mano, najprej poskušali priti kar naravnost z grebena, jaz pa sem od zadaj videl, da bi bilo bolje, če bi šli nekoliko bolj levo po ledenem žlebu. Hitro sem ga preplezal, prijatelji pa so mi sledili. Na vrhu smo videli, da se bo treba spustiti po vrvi. Šel sem prvi in niti na kraj pameti mi ni prišlo, da se dereza lahko tako preprosto sname.

Prijatelji so počasi prihajali za mano. Imel sem dovolj časa za razmislek, kako naprej. Zavedal sem se, da bom moral turo zaključiti, če ne najdem dereze. Če bi se mi uspelo spustiti do ledenika, bi po njem mogoče še lahko prišel do žičnice, plezanje pa bom moral končati. Smola! Pa ravno najlepše se je začelo! A še na ledenik bo težko priti, saj je pobočje pod steno kar strmo. Tomaž se je ponudil, da se spusti do krajne počni in pogleda za derezo. Ni točno vedel, kje je izgubila v globino, in čeprav se je zelo potrudil, je ni našel. Ker je bila vrv za spuščanje že nameščena, sem se do razpoke spustil še sam. Nič uspešnejši nisem bil, opazil pa sem, da je led pod razpoko razmehčan, in zdelo se mi je, da se bom po njem vseeno lahko le z eno derezo spustil na ledenik. Nisem želel, da bi prijatelji zaradi mene

*Jutro nas je ujelo že visoko na ledeniku Lys.
Foto: Miro Štebe*

Po grebenu od
Črne skale Rocia
Nera (4075 m) proti
Breithornu
Foto: Miro Štebe

opustili vzpon, zato sem Tomaža in druge prepričeval, da naj nadaljujejo in da bom sam šel na ledenik.

Dolgo niso hoteli nič slišati, nazadnje pa sem jih le prepričal. Tomaž se je vrnil do skupine in nadaljevali so proti Breithornu. Ko sem jih opazoval, kako počasi plezajo po grebenu, sem krepko obžaloval, da ne morem z njimi na vrh, saj pred leti, ko sem bil na njem, ni bilo nobenega razgleda, ker nas je obdajala megla in je zelo pihalo. Zdaj pa je bilo nebo azurno modro in odpirali so se nam širni razgledi po vrhovih Monte Rose in na drugi strani proti Matterhornu, ki od tu ni imel svoje značilne podobe leva, kot pravijo v Zermattu. Zame je bolj podoben sfingi, z mojega opazovališča pa je zdaj bolj spominjal na strmo piramido z zoženim vrhom.

Tudi sam sem se začel previdno spuščati. Sprva je kar šlo, potem pa se je začel trd črn led. Kopal sem stope, a z eno derezo je bilo tisto početje silno zahtevno. Poskusil sem prečiti nad ledom do mehkejše podlage in nekako mi je uspelo, da sem z nogo, na kateri sem imel derezo, plezal po ledu, z nogo brez dereze pa sem kopal po mehkejšem belem snegu ob robu ledu. Kazalo je, da mi bo uspelo, a naenkrat mi je noga izginila v ponor. Ob robu črnega ledu so bile zakrite ledeniške razpoke!

"Groza! Bom zdaj obstal tu?" Fantov nisem več videl, do varnega ledenika pa je bilo še slabih sto metrov. K sreči razpoke niso bile preširoke. S cepinom, kladivom in nogo z derezo sem se zasidral v led, z nogo brez dereze pa sem ril po mehkejšem snegu in skušal dobiti oporo med ponori. Strogo sem se držal pravil treh opornih točk in nekako sem se goljufal navzdol. Noga brez dereze je večkrat opletala nad praznino. Razpoke

so se poljubno odpirale v vse smeri, niso bile le vzporedne. "To pa ni za slabe živce!" sem si brundal in skušal ostati kar se da priseben. Ne vem, kako dolgo je trajalo, a čez čas je bilo razpok manj pa tudi črni led je počasi začel nadomeščati mehkejši ledeniški firn. Nisem si upal oddahnuti, saj sem se bal, da se bo hitro kaj poslabšalo. Pa sem imel srečo. Brez težav in vedno bolj pogumno sem se spuščal na ledenik. Ravno sem se hotel usmeriti proti Zermattu, ko sem opazil, da se tudi prijatelji spuščajo na ledenik. Verjetno so se tudi zaradi mene odločili, da ne gredo do vrha, čakalo pa bi jih tudi še kar nekaj skalnega plezanja, saj so tam, kjer so bile včasih zaledenele grape, zdaj v večernem soncu sijale rumeno rjave skale.

Ko smo prišli skupaj, smo ocenili, da je najbolje, če grem z njimi po ledeniku do kočice vodnikov iz doline D' Ayas (Rif. Guide di Val D' Ayas), kjer lahko prespim in se naslednje jutro vrnem v Zermatt, mogoče pa v koči tudi dobim kakšno derezo. V ledeniški navezi smo počasi prečili ledenik. Zdelo se mi je varno in po strminah Kastorja in Poluksa, ki sta se šopirila nad ledenikom desno od Breithorna, sem hrepeneče iskal možne prehode. Tja naj bi šli naslednji dan. Lepa vrhova! Za Kastorjem se mi je nagajivo kazal vršiček iz zahodne gmote Liskamma. Tam naj bi bil vrhunec našega izleta. Se mi bo uspelo pridružiti fantom? Zelo sem si želel. Vrhovi so mi bili skoraj na doseg. A brez derez ne bo šlo!

Nenadoma je pod nami zamolklo zagrmelo. Celotno območje ledenika, na katerem smo bili, se je z nami vred posedlo za dobro ped. Preplaval nas je adrenalin. Nismo vedeli, kaj se še lahko zgodi. Mrzlično smo razmišljali o tem, kaj se dogaja pod nami in kaj naj

naredimo. Stopljena voda pod ledenikom je verjetno spodjedla razmeroma veliko površino njegove spodnje plasti in zdaj se je pod našo težo vse skupaj posedlo. Ni kazalo, da se bo splazilo, saj se bil ledenik tam položen. Nikoli pa ne veš, kaj se še lahko zgodi! Odločili smo se, da se umaknemo više in v varni razdalji obkrožimo območje, ki se je posedlo. Naredili smo kar velik ovinek in se nato nekako bolj pogumno prebili do kočice, ki ždi na moreni nad razpokanim ledenikom. Razgled po množici vršacev pod nami so kvarile meglice in smog, pa tudi rjavi granit me manj navduši kot prijazna belina naših hribov.

V koči rezervnih derez nismo dobili, Jože pa se je zrtvoval, da se naslednji dan z mano spusti v Zermatt. Za kazen sva lahko spala malo dlje kot prijatelji, ki so že zgodaj zagrizli v strmine Kastorja. Ko sva se prebijala čez ledenik, sva jih lahko opazovala, kako so prišli na vrh. Bravo za fante in škoda za naju.

Pot po ledenikih pod Breithornom se je kar vlekla, na nekaterih zahtevnejših delih mi je Jože s cepinom sekal varnejše stope, vendar posebnih težav nisva imela. V Zermattu sem kupil nove dereze, nato pa sva se tolažila v nekem lokalčku s čudovitim razgledom na Matterhorn in mikavne turistke, ki so se zvedavo pa tudi izzivalno sprehajale po uličicah Zermatta. Naslednji dan sva se peljala na drugo stran pogorja v italijansko Alagno. Bil je zelo dolg ovinek. Z žičnicami sva se povzpela do kočice Gnifetti, 3647 m, kjer sva se sešla z zagorelimi, skoraj zapečenimi prijatelji. Bili so izčrpani, a oči so jim žarele v zmagoslavju. Prečenje Lyskamma po izpostavljenem ostrem grebenu od zahoda proti vzhodu je bilo veliko dejanje. "Kakšen greben! Nobene napake si ne smeš privoščiti! To je res veličastna gora!" Na telefonih so nama kazali posnetke vzpona. Res bo treba enkrat tja gor.

Ob pivu smo delali načrte za naslednji dan. Šli naj bi do najvišje kočice v Alpah, do kočice kraljice Margherithe, od tam na Duforspitze, nato pa bi se povzpeli še na kakšen štiritisočak.

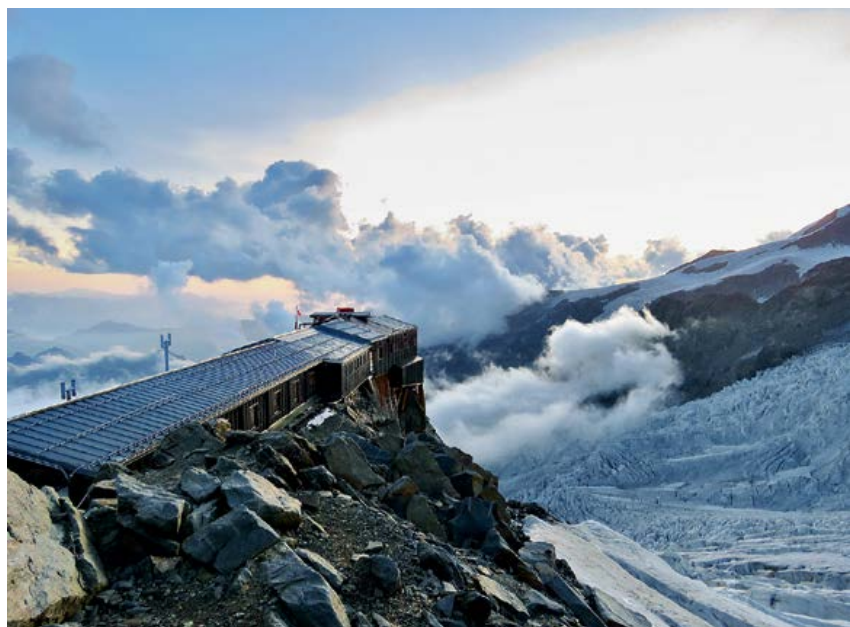
Še v trdi temi smo se opremili in se skupaj z drugimi gorniki spustili na ledenik Lys. Kačice lučk so iskale prehode med ledeniški razpokami in se vztrajno dvigale. Prebujajoča svetloba nas je ujela že precej visoko, ko so bila najnevarnejša ledena žrela ledenika že skoraj za nami. Fantom se je vse bolj poznala utrujenost po zahtevnih vzponih zadnjih dni. Vse počasneje smo pridobivali višino. Najprej sem bil tega vesel, saj so bili razgledi iz metra v meter lepši, in pritiskal sem na sprožilec fotoaparata kot obseden, potem pa sem se odločil, da grem naprej. Bil sem preveč neučakan.

Počasi sem za sabo puščal druge skupine, in ko sem prišel do odcepa proti koči, sem se odločil, da skočim še na vrh Zumsteinspitze, ki je zadnji vrh pred Duforspitze, drugim najvišjim vrhom v Alpah in najvišjim v pogorju Monte Rose. Greben ni bil preveč zahteven, le veter se je vse močnejše zaganjal vanj. Pogled se je lahko sprehajal nad prepadnimi stenami nešteatih vrhov, katerih imena mi skrivnostno in vabljivo odzvanjajo v ušesih, odkar sem se začel resneje

ukvarjati s planinstvom. Koliko zgodb sem prebral in slišal o vzponih na mogočne skalno-ledene lepote okrog sebe ... Še zlasti izzivalno se mi je razkazoval Lyskam. Me je vabil za drugič? Najraje bi se usedel in vpil lepote, a veter me je vse bolj silil, da naj se odločim, ali grem naprej ali nazaj. Iskal sem prehode, po katerih pelje smer na Duforspitze, pa kar nisem našel prave poti. Vedel sem, da bi mi bilo med vzponom hitro lahko jasno, kje na vrh, a sem se raje odločil za sestop, saj naj bi se naslednji dan skupaj s prijatelji povzpel tja gor.

Malo od odcepa za kočico Margherite pa so me prijatelji presenetili, saj so šli za mano na vrh Zumsteinspitze. Povedali so, da ne nameravajo že danes na Duforspitze, zato sem sklenil, da jih počakam v koči. Drzno grajena kočica na Punti Gnifetti ali Signalkuppe, 4554 m, me je prijazno zaščitila pred viharjem, ki je pridobival moč. Razgledoval sem se po oblakih, ki jih je bilo nad okoliškimi podložniki Monte Rose vse več. Ko so se mi prijatelji pridružili, je bilo jasno, da se bomo morali glavnemu vrhu spet odpovedati. Tudi vremenske napovedi niso bile več ugodne.

Po krajšem počitku smo začeli sestopati. Upal sem, da se bomo povzpeli še na katerega od bližnjih štiritisočakov, ki so se ponujali kot zrele hruške, a vodja

odprave Tomaž je bil odločen: "Preden se vreme še bolj poslabša, moramo dol!" Vseeno smo si privoščili še vzpon na Balmenhorn, 4167 m, a so nas veter in vse bolj grozeči oblaki prepričali, da tam res nimamo več kaj iskati. Šele med sestopom proti koči Gnifetti sem videl, čez kako razbit ledenik smo se zjutraj vzpenjali. Če bi takrat to vedel, bi bil moj korak precej bolj preračunljiv! Tudi noč je včasih zaveznica. Zdaj pa smo le hiteli in nevarnosti smo več ali manj zgolj "registrirali". Mudilo se nam je. Pri koči nas je sicer pozdravilo sonce, a nas je zdaj mikala le še dolina s svojo "ponudbo". Nočno poslabšanje vremena nam je pritrdilo, da smo se odločili pravilno. ○

Večerni pogled v dolino od kočice Gnifetti je napovedoval spremembo vremena.

Foto: Miro Štebe

Tečaj, kot ga do takrat še ni bilo

Ženski alpinistični tečaj v Uratih leta 1949

"Bil je to eden prvih ženskih alpinističnih tečajev sploh, ker razen v Sovjetski zvezi alpinske organizacije sličnih tečajev do sedaj niso prirejale." S temi besedami v *Planinskem vestniku*, ki je izšel septembra 1949, na straneh 213 in 214 med novicami neznani avtor komentira organizacijo prvega ženskega alpinističnega tečaja v Jugoslaviji. To seveda ne pomeni, da se v drugih državah ženske alpinističnih tečajev niso udeleževale. Razlika je le v tem, da so drugje tečaje lahko opravljale skupaj z moškimi plezalci, kar daje slutiti, da so imele v tem pogledu enakopravnejši položaj; če o enakopravnosti vse tja do poznih sedemdesetih let sploh lahko govorimo. V Veliki Britaniji so na primer plezalka leta 1907 ustanovile Damsko alpinistično društvo (Ladies' Alpine Club), ker žensk v Alpinistično društvo (Alpine's Club) niso sprejemali. Razlog so bile njihove "fizične in moralne pomanjkljivosti na področju alpinizma". Najbolj preseneča dejstvo, da se je Damsko alpinistično društvo v Veliki Britaniji priključilo Alpinističnemu društvu šele leta 1975.

Avtorica dnevnika o tečaju v Uratih, Danica Blažina, med plezanjem v ljubljanskem Turncu pod Šmarno goro
Arhiv družine Blažina

Ženskih plezalk kot sebi enakovrednih niso videli niti takratni slovenski mojstri plezanja. Dekleta so v gore ali poleti v večje obmorske stene (Paklenica, Makarska itd.) s seboj pogosto jemali zaradi družbe in zato, da bi jim kuhale, se spominja Danica Blažina, ena naših najboljših povojnih alpinistk, ki je bila na primer tudi prva ženska po Pavli Jesih, ki je preplezala Čopov steber. Sama se dobro spominja tudi opazke Marjana Keršiča - Belača (to je bilo sicer pozneje, v letih po ženskem tečaju v Vratih), ki je ob novici, da je bila ponovljena težka smer v Ojstrici, dodal, da "smer že ne more biti preveč težka, če jo je preplezala baba". Danica je takrat s soplezalcem preplezala smer Herle-Vršnik, ki s svojo prečko, ocenjeno s VI+, še danes marsikomu predstavlja velik izziv.

Očitno je tudi, da plezalkle povojne generacije nikoli (ali zgolj izjemoma) niso smele plezati kot prve v navezi, kar mi je poleg Danice Blažine potrdila še ena izjemna povojna plezalka, Staza Črnič. Kar je pravzaprav protislovno – pred II. svetovno vojno, v obdobju "alpinističnega matriarhata" Pavle Jesih in Mire Marko Debelak sta bili vsaj ti dve ne samo enakovredni, ampak celo boljši od večine takratnih plezalcev, če kot kriterij upoštevamo število preplezanih prvenstvenih smeri, ki sta jih preplezali v vodstvu ali izmenično, in težavnost, ki sta jo bili sposobni preplezati. Pavla in Mira sta plezali praviloma kot prvi v navezi, medtem ko alpinistke povojne generacije tega "privilegija", kot kaže, niso imele.

Zato so se pristojni takrat odločili za izvedbo tečaja, ki bi bil prilagojen ženskam, saj so menili, da ne bodo sposobne plezanja na ravni moških tečajnikov. Tečaja se je, glede na zapis v *Planinskem vestniku*, udeležilo trideset deklet in žena. Sedem iz AO Ljubljana,

dvanajst iz Trbovelj, ena iz Slovenj Gradca, ena iz Mojstrane, štiri iz Postojne, šest iz Kranja, tri iz Škofje Loke, po ena iz Radovljice, Tržiča in Jesenic ter dve iz Celja. Številka je pravzaprav impresivna, glede na to, da v obdobju po koncu II. svetovne vojne izstopajo zgolj štiri alpinistke – Staza Černič, Danica Blažina, Barbka Ščetinin in Nadja Fajdiga. Na tem tečaju Staze Černič ni bilo, zakaj ni dobila vabila, ni nikoli izvedela. Prav tako se ga ni udeležila Barbka Ščetinin, saj je bila takrat stara šele osem let.

Zvenec je tudi seznam tistih, ki so bili na ženskem tečaju (pravili so mu tudi "babji tečaj") inštruktorji: "Tečaj je vodil načelnik AO pri PZS, tovariš Tone Bučer, učitelji so bili tovariši Rado Kočevar, Fran Zupan, Miha Verovšek, Evgen Vavken, Janez Zupet, Marjan Keršič, Dane Skerlj, Fredi Serbec."

Na tem tečaju je bil kot tehnični vodja prisoten tudi Sandi Blažina, eden naših najboljših povojnih alpinistov, kar v svojem dnevniku opisuje njegova prihodnja žena, Danica Pajer (Blažina).

Prvi dan, torej 2. julija 1949, so se tečajnice v Mojstrano pripeljale z vlakom. Od tam so peš odšle proti Aljaževemu domu v Vratih. Njihovo prtljago so peljali z vozom. Program, ki so se ga na tečaju držali, je bil zastavljen precej vojaško – spanje ob 21. uri, vstajanje ob 5. uri, nato telovadba, zajtrk ter glede na vreme praktični in teoretični del tečaja. Tečaj je bil sestavljen tudi iz zdravniškega pregleda, ki je trajal celo nedeljo, 3. julija. "Opravile so ga vse kandidatke, nekatere so kljub 'določenim pomanjkljivostim' bile dovolj zdrave za plezanje," je v svojem dnevniku zapisala Danica Blažina. Spominja se, da so morale tečajnice peš do vznožja Rokavov, približno pol ure stran, potem pa so nazaj morale teči. Ko so se vrnile v Vrata, so jim med drugim izmerili tudi pritisk. Del pregleda je sledil v zaprtem prostoru v Aljaževem domu. Ta dan so se inštruktorji podali v Steno in se nazaj vrnili šele pozno proti večeru. Medtem so se tečajnice, ki so opravile zdravniški pregled, zabavale

s plezanjem po "skretovi transverzali" ali plezanjem po malem Triglavu.¹

V nedeljo so se tečajnice v dveh različnih skupinah podale proti vrhu Triglava. "Nato so se naveze v raznih smereh povzpele na Triglav, in sicer nekaj skupin po običajni Tominškovi poti, druge pa čez Luknjo in po Bambergovi poti," piše Danica Blažina. Z vidika današnjih tečajev je odločitev, da morajo "boljše" tečajnice po Bambergovi, "slabše" pa po Tominškovi poti, čudna. Že zaradi tega, ker naj bi Bambergovo pot zmožel že bolje pripravljeni gornik, to pa je bil tečaj za alpinistke. Seveda moramo upoštevati kontekst takratnega časa, a to dejstva ne spremeni.

Praktični del usposabljanja so izvedli na malem Triglavu, velikem balvanu za Aljaževim domom v Vratih, kjer so jim pokazali osnovno vravno tehniko ter jih naučili spuščanja po vrvi (*abzajlanja*). Pravzaprav vravni tehniki in tehniki plezanja niso posvečali veliko časa, očitno je takrat veljalo prepričanje, da je nabiranje praktičnih izkušenj najboljša šola. V današnjih časih bi bilo kaj takega z vidika alpinistične šole popolnoma nesprejemljivo.

Prvo plezanje je prišlo na vrsto šele v sredo, 6. julija. "Tekom tečaja so gojenke pod vodstvom alpinistov preplezale zapadno steno Cmira v več smereh, jugovzhodno steno Spodnjega Rokava, severni raz Stenarja, vzhodni raz Stenarja. V Triglavski severni steni pa 2/3 Bavarsko, Gorenjsko smer in Jugov steber. Poleg tega so obiskale Bivak II (pod Rokavi), Bivak IV (na Kriških podih) in planino Zajavor (pod Pihavcem)." Verjetno bi lahko preplezale še marsikaj, a je 7. in 8.

¹ Skretova transverzala – zunanji del zidu Aljaževga doma ob stranišču, kjer so plezalci vadili plezanje. Veljalo je, da kdor je sposoben preplezati skretovo transverzalo, zmore tudi najtežji del v Čopovem stebri (slovito prečko). Mali Triglav – velik balvan ob Aljaževem domu, kjer je danes postavljena tudi učna *ferata* oziroma zavarovana planinska pot, je desno od Aljaževga doma, če smo obrnjeni proti Severni triglavski steni. Na njem so se praktičnega dela vravne tehnike učile mnoge generacije alpinistk in alpinistov.

Alpinistka v Vratih
25. 9. 1948

Fototeka
Gorenjskega
muzeja Jesenice,
Slovenski planinski
muzej

julija 1949 deževalo in zato so program prilagodili – bilo je več predavanj in počitka. Zadnja dva dneva, v soboto in v nedeljo, so spet plezali.

Danica Blažina, ki je imela za soplezalca Rada Kočevarja, je na primer v soboto preplezala Skalaško smer z Ladjo, v nedeljo, kljub utrujenosti, pa še Bavarsko smer s Zimmer-Jahnovim izstopom. Seveda drži, da je bila Danica ena izmed naših najboljših povojnih alpinistk in da je bila fizično kot učiteljica športne vzgoje izjemno pripravljena, a vendarle – pri opremi in obleki tistega časa je bil to vsega spoštovanja vreden dosežek, sploh v kontekstu "babjega tečaja". Občudovanja vredno pa je tudi to, da Danica do tedaj ni imela posebnih alpinističnih izkušenj.

Z vidika današnjih smernic izvajanja alpinističnih tečajev lahko glede ženskega alpinističnega tečaja v Vratih leta 1949 zaključimo, da je bil glede spoznavanja in učenja osnov vrhne tehnike, plezanja in obvladovanja orientacije v gorah zastavljen precej pomanjkljivo. Glede na to, da so smele plezati zgolj kot druge v navezah z moškimi inštruktorji in da so imele za samostojno plezanje premalo znanja tudi po tečaju, lahko sklepamo, da je bil tečaj v osnovi organiziran tako, da so bile ženske po njem pripravljene na plezanje v navezi pod vodstvom izkušenih moških plezalcev. Če pa tečaj skušamo ovrednotiti z vidika vzponov, ki so bili opravljeni, moramo priznati, da je bil zastavljen pogumno – doseženi plezalni cilji so glede na znanje tečajnic leta 1949 zelo smeli, celo podobni ali enaki tistim, ki jih opravijo starejše alpinistične pripravnice in pripravniki v današnjih alpinističnih šolah. Seveda imajo danes tečajnice in tečajniki pred tovrstnimi vzponi neprimerno več znanja in boljše opremo, kot so jo imeli leta 1949.

Zato ne preseneča, da se sicer skopo poročilo v *Planinskem vestniku* konča takole: "Tečajnice so pokazale izredno zanimanje za alpinistiko ter izvrstno telesno kondicijo, o čemer pričajo preplezane smeri, ki se zaradi težavnosti v začetniških tečajih običajno ne plezajo. Tečaj je pokazal, da z mladimi alpinistkami prihaja naraščaj, ki vzbujajo najlepše nade."

Ženski tečaj je bil potem organiziran samo še enkrat, leta 1951 na Korošici pod vodstvom Jože Čopa. Takrat se ga je udeležilo le petnajst deklet oziroma žena. ●

Viri:

Zgodovina slovenskega alpinizma (Mikša, Golob, 2013).

Planinski vestnik, številka 9/1949, strani 213 in 214.

Dnevnik tečaja v Vratih leta 1949 Danice Blažina (osebni arhiv družine Blažina).

Wikipedia (https://en.wikipedia.org/wiki/Ladies%27_Alpine_Club).

Megan Walsh: Can't Keep Her Down: A Consolidated History of Women's Climbing Achievements (<https://www.climbing.com/people/cant-keep-her-down-a-consolidated-history-of-womens-climbing-achievements/>), 2017, Climbing.com.

Staza Černič, znanstveni intervju (Jure K. Čokl, 2018; še neobjavljeno).

Danica Blažina, znanstveni intervju (Jure K. Čokl, 2018; še neobjavljeno).

Danica Blažina devetdesetletnica

*Rada imam morje
in gore,
planjave,
žareče obzorje
in misli sanjave.*

Verze Alberte Ostan so planinci zapisali na čestitko Danici Blažina, častni članici Obalnega planinskega društva (OPD) Koper in Obalnega alpinističnega kluba, ob njeni častitljivi obletnici – letos februarja je namreč praznovala devetdeset let. Besede primorske pesnice so kakor pisane na Daničino kožo, vsaj tako jo doživljamo planinci. Danico poznamo kot ljubeznivo življenjsko spremljevalko Sandija Blažine, staroste alpinizma na Primorskem. Zdi se, da je vseskozi v njegovi senci, a to je daleč od resnice. Občudujemo jo kot samostojno in pokončno osebo, eno prvih povojnih alpinistk, ki se je s preselitvijo na Obalo davnega leta 1952 sicer predvsem posvetila družini, a je hkrati kot prostovoljka delila svoje navdušenje nad zdravim slogom življenja predvsem z mladimi, ki jih je uvajala v športno in planinsko življenje.

Danica se je rodila leta 1928 v Podnartu na Gorenjskem. Ker je že pred vojno ostala brez staršev, je od sedmega leta naprej živela v Ljubljani, kjer je dve leti po osvoboditvi končala trgovsko akademijo, maturirala in se zaposlila na Ministrstvu za trgovino, nato pa izredno študirala na Ekonomski fakulteti. Leta 1949 se je prijavila na prvi ženski državni tečaj alpinizma v Vratih in se s tem zapisala v prvo povojno generacijo uspešnih slovenskih alpinistk. Bila je članica AO ljubljanske Univerze, se družila in plezala s takratnimi znanimi alpinisti Radom Kočevarjem, Cirilom Debeljakom - Cicem, Veninškom ..., preplezala nekatere prvenstvene smeri v Julijskih in Kamniških Alpah, bila med drugim tudi na Čvršnici.

Ženske alpinistke so bile v tistih časih redke. Z nekaterimi je orala ledino ženskega alpinizma. Kako

Danica je ob svoji
80-letnici prejela
spominsko plaketo PZS.
Foto: Maruška Lenarčič

jim je bil čas nenaklonjen, pove naslednja Daničina anekdota. Ko je po preplezani Herletovi smeri v severni steni Ojstrice prišla v prostore društva in presrečna povedala novico, je Marjan Keršič - Belač ves nejevoljen dejal: "Kaj pa je to? Saj ta smer nič ne velja, če jo plezajo babe."

Leta 1950 je Daničin stalni soplezalec postal Sandi Blažina, doma iz Trsta, že oblikovan in izkušen plezalec. Skupaj sta opravila nekaj odmevnih klasičnih vzponov, svoj najtežji vzpon pa sta opravila že leta 1950 – ponovitev *Čopovega stebra*. Danica je bila za Pavlo Jesih prva ženska v tej smeri.

S Sandijem sta postala par in ostala v ljubeči zvezi vse do danes. Leta 1952 sta se poročila in celo poročno potovanje preživela v Triglavski severni steni in v Špiku. Po preselitvi na Obalo so ji bile gore teže dosegljive, še posebej po rojstvu hčerke Neve. Danica je ostajala doma in s tem Sandiju nesebično omogočila nadaljevanje alpinistične poti in odhajanje na odprave. A goram se ni nikoli odpovedala in tudi plezanju ne, saj so skupaj kot družina ostali povezani z gorami in naravo. Prepeščili so hribe po dolgem in počez po Sloveniji in Italiji, hčer Nevo pa sta mati in oče vpeljala tudi v čare plezarije. Danica pravi, da je tudi pozneje še plezala, a bolj za zabavo. Že v zrelih letih sta si Danica in Sandi uresničila še ene sanje, obisk Himalaje, in odšla na trekking pod Everest.

Življenje pa ji je vseskozi osmišljalo in osrečevalo delo z mladimi. Ponosna je na to, da je svoje izkušnje lahko prenesla na mlajši rod. Že kmalu po prihodu v Izolo je začela organizacijo telesne vadbe za deklice in dečke v TVD Partizan, delovala je kot tajnica v izolski športni zvezi, vseskozi se je posvečala tudi smučanju in petdesetletna je celo opravila izpit za

smučarsko vaditeljico. Sprva sta s Sandijem poučevala smučanje v okviru Planinskega društva v Koprnu na smučarskih izletih in večdnevnih smučarskih tečajih, pozneje pa na zimovanjih, ki jih je organiziral SK Koper. Ob vsem tem sta svojo hčer Nevo in potem tudi svoja vnuka vzgojila v oboževalce lepote narave in aktivnega življenja.

Danica je z veseljem sodelovala v mnogo smučarskih šolah koprskih šol v naravi, a najraje se spominja vključevanja v delo planinske skupine najmlajših planincev cicibanov in pionirjev pri Mladinskem odseku OPD Koper, ki jo je dolga leta vodila mentorica Nevenka Furjan. Poleg rednih planinskih izletov so otroci odhajali tudi na planinske tabore, kjer je Danica kar petnajst let vodila malo planinsko šolo in bila odgovorna za izlete. Učila jih je pravih varnih hoje v hribe in osnovnih veščin plezanja, a jim hkrati s svojim vzorom približala pravi odnos do narave in gora ter jih učila domoljubja. Marsikateri od "njih" otrok je postal član planinske organizacije.

Njena skrb in ljubezen do aktivnega življenja se ne končujeta, saj je še do nedavnega redno obiskovala tedensko rekreativno telovadbo in bila vzor mlajšim udeleženkam, poleti pa je vsako jutro plavala. Njena stalnica pa še vedno ostajajo sprehodi ob morju ...

Danici Blažina so planinci za njeno alpinistično dejavnost in neutrudno prostovoljno delo, s katerim je dodala pomemben kamenček v mozaik razvoja planinstva, zelo hvaležni in s ponosom nadaljujejo njeno delo. Planinska zveza Slovenije ji je leta 2004 podelila *zlato častni znak*, ob njeni 80-letnici pa še *spominsko plaketo*. Tako ostaja za vedno zapisana v zgodovino slovenskega planinstva in v srca ljudi. ●

Pogled čez planke

O mednarodni organiziranosti planinstva¹

Eden izmed mojih pomembnejših motivov za obisk še neosvojenih vrhov je bil vedno razgled na kopico novih gora in zbiranje idej za prihodnje izzive. Z leti opažam, da se mi nekaj podobnega dogaja tudi v planinski organizaciji. Domače planine sem začel spoznavati v otroških letih preko družinskih in šolskih izletov, v višjih razredih osnovne šole pa sem se na večdnevna planinarjenja odpravljal s stricem, ki mi je zelo dobro predstavil slovenski gorski svet in tradicijo našega planinstva. Vse to je pripomoglo, da z obiski gora nisem prenehal niti v srednji šoli in da so tudi v društvu opazili mojo zavzetost. Posledično sem se kmalu znašel v Bavšici na vodniškem usposabljanju ter prevzel vlogo načelnika mladinskega odseka. A tu se moja pot še ni končala. Začelo me je namreč zanimati, kako delujejo druga društva, kako so stvari urejene drugod po Sloveniji, in tako sem najprej pristal v organih svojega meddruštvenega odbora, nato pa še v Mladinski komisiji PZS. Iz nje se mi je odprl nov, neverjeten pogled na naslednje izzive naše krovne organizacije. Tudi tistega, na videz najzahtevnejšega.

Leta 2010 sem bil izvoljen za predsednika Planinske zveze Slovenije. Planinska društva so mi skupaj z ekipo tesnih sodelavcev zaupala vodenje naše organizacije, in funkcijo sem opravljal osem let. Ob obilici domačih obveznosti sem dobil tudi izjemno prilžnost spoznavanja planinstva v drugih državah. Kot predsednik PZS sem se udeležil velikega števila sestankov, skupščin in konferenc ter ob tem spoznal, da imamo planinci po svetu zelo različne navade in smo zelo različno organizirani. Vendar pa nas vse družijo ljubezen do gora. Zato sem tem potovanjem z veseljem namenjal prosti čas, saj sem iz njih črpal motivacijo za prostovoljno delo doma in hkrati spoznal ogromno planinskih prijateljev iz tujih dežel, s katerimi še vedno ohranjam stike. Tako sem znova pokukal čez rob znanega in si izbral naslednje cilje. In če me danes kdo vpraša, ali po funkciji predsednika posamezniku ostane še kakšen motiv, je moj odgovor pritrden. Le pogledati je treba čez planke.

Raznolikost nacionalnih zvez

V Sloveniji aktivni planinci poleg hribov in gora dokaj dobro poznamo tudi zelo razvejano organiziranost planinske dejavnosti. Zanj je značilno, da se ljubitelji gora združujemo pod okriljem planinskih društev, kjer se kot udeleženci priključimo društvenim izletom, pohodom, turam, taborom, aktivnejši med nami nato sodelujejo tudi v odsekih društev, na primer v mladinskem, alpinističnem ali markacijskem odseku. Nadalje se društva povezujejo v meddruštvene odbore planinskih društev, na redni skupščini pa sooblikujemo delovanje zveze. Izven naših meja je pogosto drugače. Čeprav je planinstvo prisotno na vseh kontinentih našega planeta, smo si države pri organizaciji njegovega izvajanja zelo različne, in priznati moram, da vsem svojim izkušnjam navkljub skoraj ob vsaki mednarodni priložnosti izvem kaj novega. Vseeno pa

bom vse meni znane vrste organizacij po subjektivnih kriterijih razdelil v štiri skupine.

Prvi tip predstavljajo klasične planinske organizacije, ki so vsebinsko najbogatejše. Njihovo jedro sestavljajo organizacije s področja Alp, kjer se je v 19. stoletju tudi začel razvoj organiziranega planinstva. Zanje je značilno, da na območju svojih držav in v tujini izvajajo širok spekter dejavnosti: izlete, pohode, ture, tabore za različne starostne skupine. Poleg tega so nosilec alpinistične dejavnosti in skrbnik planinske infrastrukture (planinskih poti, koč, plezališč). Svoje članstvo dodatno usposabljujejo ter zanj pripravljajo strokovno literaturo, v zadnjih desetletjih pa zavetje nudijo tudi tekmovalnim gorskim športom. Poleg držav Alpskega

¹ Članek o mednarodni organiziranosti planinstva bo uporabljen kot dodatno gradivo tekmovalcem na državnem tekmovanju Mladina in gore januarja 2019 v Podnanosu (op. ur.).

loka, ki ga sestavljajo Slovenija, Avstrija, Nemčija, Švica, Italija z Južno Tirolsko, Francija in Lihtenštajn, tak tip organizacij najdemo še na Pirenejskem polotoku in v več državah zahodnega Balkana.

Drugi tip organizacij so zveze, ki so nosilke planinske in plezalno-alpinistične dejavnosti v svoji državi, a praviloma ne izvajajo tekmovalnih športov in ne skrbijo za planinsko infrastrukturo. Take organizacije, podobno kot klasične, za svoje članstvo organizirajo planinarjenja, trekinge in alpinistične odprave, vendar so pri tem orientirane predvsem v tuja gorstva, doma pa članom ponujajo predvsem različna usposabljanja in planinska glasila. V to skupino, ki je v svetu zaradi svoje tradicije in mednarodno razpršene dejavnosti zelo prepoznavna, bi lahko uvrstil planinske organizacije iz Velike Britanije, Severne Amerike, Nove Zelandije, Južne Afrike pa tudi Nizozemske in Turčije ter organizacije nekaterih držav iz vzhodne Azije.

Vsebinsko nasprotje drugi skupini predstavljajo planinske zveze iz Skandinavije, vzhodne Evrope – vključno z Rusijo, Južne Amerike ter največje azijske planinske organizacije iz držav, kot so Iran, Kitajska, Južna Koreja in Japonska. Te planinske zveze so usmerjene zgolj v izvajanje tekmovalnih športov pa tudi v alpinizem, za infrastrukturo pa skrbijo zgolj izjemoma; na primer kadar imajo v oskrbi kakšna plezališča oz. umetne plezalne stene.

Zadnji tip organizacij predstavljajo združbe, ki na območju visokih gorstev osrednje Azije nudijo pomoč tujim gornikom pri izvajanju plezalno-alpinističnih aktivnosti. Praviloma imajo zelo malo članov in

Na skupščini UIAA leta 2016 na Južno Tirolskem je svetovno znani alpinist Reinhold Messner postal častni član (arhiv UIAA)

aktivnosti zanje ter ne skrbijo za infrastrukturo. Izvajajo pa usposabljanja za svoje vodnike, nosače ter sodelujejo z drugimi, predvsem turističnimi in vladnimi organizacijami v svoji državi pri zagotavljanju pogojev za lažje in varnejše izvajanje planinskih aktivnosti. Občasno organizirajo tudi lastne alpinistične odprave ter pobirajo takse za pristope na določene vrhove.

Zakaj sodelovati na mednarodnem področju

Planinska zveza Slovenije, ki je ena izmed največjih in najbolj množičnih nevladnih organizacij v Sloveniji, slovensko planinstvo zastopa v kar osmih mednarodnih organizacijah. Pri tem njeno sodelovanje ni omejeno samo na zastopanje, ampak vsako izmed organizacij izkorišča za dvosmerno komunikacijo. Mnoge planinske navade, ki jih danes v Sloveniji jemljemo za samoumevne, so k nam prišle iz tujine. Po drugi strani pa obstajajo vsebine, razvite doma, ki so jih odprtih rok sprejele tudi druge zveze in se jih trudijo uresničiti v svoji državi. V nadaljevanju bom mednarodne organizacije, katerih članica je Planinska zveza Slovenije, predstavil glede na spekter delovanja.

Svetovni nivo

Leta 1932 so na planinski konferenci v Franciji delegati iz osemnajstih različnih držav, tudi tedanje Kraljevine Jugoslavije, ustanovili Mednarodno združenje planinskih organizacij (ang. *International Climbing and Mountaineering Federation*), širše prepoznavno po kratici UIAA, ki izhaja iz francoske različice imena: *Union Internationale des Associations d'Alpinisme*. Že takrat so torej planinci začutili, da sodelovanje omogoča hitrejši in kvalitetnejši razvoj na eni ter izmenjavo znanj in izkušenj na drugi strani. Danes to združenje oblikuje 92 planinskih organizacij iz 70 različnih držav, njena dejavnost pa je postala zelo široka. Eno izmed pomembnejših področij, ki jih uveljavlja UIAA, so na primer mednarodni standardi za prostovoljne planinske vodnike. Te smo v Sloveniji uspešno prevzeli že v devetdesetih letih preteklega stoletja, in tako lahko vodnik PZS, ki je pri nas pridobil kategorije A, B in D, za svojo vodniško izkaznico pridobi nalepko UIAA, ki mu omogoča bistveno večjo prepoznavnost v tujini.

Drugi vidik svetovnega delovanja so tekmovalne športne panoge, ki so se razmahnile v osemdesetih in predvsem devetdesetih letih preteklega stoletja. Govorimo seveda o panogah, ki so izšle iz alpinizma – športno plezanje, tekmovalno turno smučanje in tekmovalno ledno plezanje. Zadnje je še vedno del UIAA, medtem ko imata prvi dve panogi svoji samostojni mednarodni športni federaciji:

- Mednarodno zvezo za športno plezanje (IFSC, ang. *International Federation of Sport Climbing* ustanovljeno leta 2007), v okviru katere se na svetovnih prvenstvih, svetovnih pokalih in kontinentalnih tekmovanjih tekmuje v treh disciplinah: težavnost, balvani in hitrostno plezanje.

International Ski Mountaineering Federation

europa-mountaineers.eu

ERA-EWV-FERP

Club Arc Alpin

BALKAN MOUNTAINEERING UNION

Skupščina BMU,
18.-20. oktober 2013,
Slovenija
Foto: Zdenka Mihelič

- Mednarodno turnosmučarsko zvezo (ISMF, ang: *International Ski Mountaineering Federation*, ustanovljeno leta 2008), ki skrbi za razvoj in izvajanje mednarodnih turnosmučarskih tekmovanj, tako ekipnih kot individualnih.

Pri tem dodajmo, da je bilo v letu 2016 – tudi po zaslugi IFSC – športno plezanje uvrščeno v družino olimpijskih športov; tako bomo lahko naše adute za medalje spremljali že na poletnih olimpijskih igrah v Tokiu leta 2020. Tekmovalno turno smučanje v tem pogledu nekoliko zaostaja, saj ga je Mednarodni olimpijski komite kot športno panogo priznal šele leta 2016, a ima dobre možnosti, da se uvrsti v redni program zimskih olimpijskih iger.

Evropski nivo

Ena od stalnic naše družbe je, da imamo vsako leto več pravnih aktov, ki jih je potrebno spoštovati pri izvajanju dejavnosti, torej tudi pri delu planinskih organizacij. Veliko sprememb pravnih aktov in nastanek novih pravnih aktov je posledica odločitev Evropske unije, del katere je tudi Slovenija. Evropski uradniki običajno zelo slabo poznajo planinstvo, zato pomembnejši evropski pravni akti, ki usmerjajo dejavnosti v gorskem okolju, v večini žal ne upoštevajo specifik in tradicije planinstva. To je bil vzrok, da smo se v Nemčiji novembra 2017 po večletnih pripravah zbrali predstavniki 23 planinskih organizacij Evrope in ustanovili Evropsko združenje planinskih organizacij (EUMA, ang. *European Union of Mountaineering Associations*). Njegova osrednja naloga je dialog z Evropsko unijo ter sodelovanje v javnih razpravah pri pripravah aktov s poenotenimi stališči svojih članic. Na ta način si bomo evropske

planinske zveze prizadevale doseči vsaj delno upoštevanje planinskih interesov pri sprejemanju novih odločitev.

Na ravni Evrope pa delujeta še dve organizaciji, v kateri je včlanjena Planinska zveza Slovenije. Prva je Evropska popotniška zveza (ERA, ang. *European Ramblers' Association*). Razlog za naše članstvo so evropske pešpoti E6, E7 in E12, ki delno potekajo tudi na območju Slovenije in so označene s posebno markacijo – z rdečim krogom in rumeno sredino. Druga je Mednarodna komisija za reševanje v gorah (ICAR, ang. *International Commission for Alpine Rescue*), katere člani smo predvsem zaradi tega, ker izvajamo izjemno visoko število preventivnih dejavnosti za večjo varnost v gorah.

Regionalni nivo

V Slovenijo segata dve gorstvi, in sicer Alpe ter Dinarsko gorstvo. PZS se povezuje v obe regionalni planinski organizaciji v Evropi, ki delujeta na območju teh dveh gorstev. Države s področja Alp povezuje Združenje planinskih organizacij alpskega loka (CAA, ang. *Club Arc Alpin*), preko katerega sodelujemo s predstavniki najrazvitejših planinskih organizacij – predvsem na področju planinskih koč, poti, usposabljanj, preventive ter varstva gorske narave. Druga regionalna organizacija, katere članica je PZS, pa je Združenje planinskih organizacij Balkana (BMU, ang. *Balkan Mountaineering Union*). V okviru te organizacije potekajo skupne aktivnosti na področju lednega plezanja, planinskih orientacijskih tekmovanj, delovanja mladih in promocije planinstva. Hkrati PZS nudi pomoč drugim članicam te organizacije, predvsem na področju usposabljanja vodnikov in markacistov. ●

Nemir v dolini

Zgodba o žabjem spaku

"Kvak, kvak, kvaaaaaaaaaaaaaaaaak ... uf, kakšen spak! Krepak, hudo nemaren spak, kvaaaak, kvak, kvak," se je nekega večera razlegalo glasno pritoževanje najstarejše planinske žabe iz potoka zadnje doline pod Triglavom. Kmalu je po vsej soteski regljalo in kvakalo, da je bilo joj! Za nameček je vsakdanjo tihoto in mir zmotilo še vsesplošno pritoževanje preostalih najbolj nervoznih živali, vilinov in palčkov, ki so si želeli tišine. Bolj kot na tiho dolino je tesen spominjala na glasno džunglo ...

Ker vpitju in burnim pritožbam ni bilo videti konca, se je najbolj razrvana veverica slednjič močno raztogotila in cvileče zavpila: "Viii, viii,viii, tišina, prosim! Saj vendar živimo v središču narodnega parka. Tu veljajo še posebno stroga pravila glede hrupa, zato nemudoma zahtevam mir! Miiir, miiir, miiir!"

"Le česa se boš še domislila, kvaak, kvaak, ti sitnica sitna! Rega, rega, kvak! Saj nisem tako zelo glasna, kvak, kvak, kvaaak. Glede na groznega spaka, ki se mi je no-coj rodil, bi smela z vso pravico veliko glasneje kvakati in se razburjati. Kajti nezgoda je res gromozanska in

nepopravljiva. Priskoči in si sama oglej, potem pa sodi in tečnari," je razkačeno odvrnila izredno razburjena stara žaba.

Čeprav je živela že tako neznansko dolgo, da so prav vse njene prijateljice že zdavnaj izdihnile svojo žabjo dušo in se veselile v žabjih nebesih, odličnemu spominu navkljub ni pomnila, da bi se v njeni rodbini kdajkoli primerilo kaj podobnega. Namreč ko se je pred dobro uro ravno začejalo mračiti in je za svoja visoka leta zelo lahko odskakljala k potoku, kjer je pričakovala svoj novi naraščaj, je skoraj padla v nezavest,

"Rega rega rega kvak, rodil se nam je spak, spak, spak!"

*Ilustracija:
Jernej Kovač Myint*

ko ga je zagledala. Ja, saj je res imela kaj videti! Iz vode je dobesedno pred njenimi očmi lezel gromozanski žabji stvor. Bil je vsaj enkrat večji od nje, odrasle žabe, njegove postarane matere, in to kljub temu da se je iz paglavca komaj prevelil v žabo. Kot bi to ne zadoščalo za preplah, je za povrh iz njegovega hrbta poganjala velika kepasta grba neokusno vijoličaste barve. Če stvor ne bi kot za stavo regljal enako kot njegova mati, bi starka zamahnila s svojim udom in zakvakala: "Kvak, kvak, kvak, glej ga glej, krastačji spak! Kvak, rega kvaaaak, krastače so ustvarile spačka, rega, rega, rega, kvak!" Ta spaček pa je bil nedvoumno njen lastni sin, zato je nekontrolirano zakrilila z obema prednjima krakoma in začela vpiti na pomoč in v opozorilo. "Rega, rega, rega, kvak! Rodil se nam je spak, kvak, kvak! Spak, spak, spak! Reši naj se, kdor se more! Bežite, skočite, hčerke moje, sicer bo po vas," je v stresu pretresljivo vpila žabja mati. Preplašene hčerkice stare žabe se niso pustile prav nič prepričevati, ampak so brž odskakljale ter se v silnem

Preplašene hčerkice stare žabe se niso pustile prav nič prepričevati, ampak so brž odskakljale ter se v silnem strahu poskrile po vsej dolini. Še sreča, da je bilo daleč naokoli polno kamenja, skal in debel podrtih dreves, zato jim skrivališč v tem planinskem svetu ni zmanjkalo.

strahu poskrile po vsej dolini. Še sreča, da je bilo daleč naokoli polno kamenja, skal in debel podrtih dreves, zato jim skrivališč v tem planinskem svetu ni zmanjkalo.

"Kvaaaaaaak, kvaaaaaaak, kvaaaaaaak! Jaz sem pač tak! Sem tak, kot sem, saj nisem slab! Kakšen pa sploh sem?" je po izdatnem pretegovanju slednjič spregovoril žabji spak in z izbuljenimi očmi zavrtal v svojo mater.

"Oh, ja, no, kaj naj rečem. Nisi ravno tak kot vse ostale žabe," je zategnjeno zlagoma odvrnila njegova mama. Šele tedaj se je dejansko zavedla, da je to njen lastni sin in za trenutek je v srcu začutila slabo vest zaradi silnega cirkusa, ki ga je bila povzročila s svojim vpitjem. Res je bil spak, ampak to še ne pomeni, da je zato nevaren ali celo hudoben, mar ne!?

Žabji stvor je v tistem trenutku ošinil lastno podobo, zarisano na vodni gladini.

"A sem to jaz, kvak, kvak?" je vprašal mamo.

"Ti si, rega, rega, ja," mu je po resnici odgovorila mama.

"In kaj je, kvak, narobe z menoj, da se tako dereš in strašiš moje sestre?" je zanimalo spaka.

"Ja, prevelik si in grbo imaš, kvak," mu je razložila mama.

On pa se ni prav nič ustrašil samega sebe. Nasprotno. Ogledujoč se v vodi se je z močnima prednjima udoma potolkel po sploščenih gladkih prsih in pogumno izjavil: "No, mamica, poglej, kvak, kvak, kakšen jaz sem korenjak. Le malo je takih! Ponosna bodi name in nikar ne vihaj nosu. Kdo ve, morebiti nam bo moja postava nekoč še prav prišla, rega, rega, kvak!"

Tako je rekel spak, skočil v vodo in spretno odplaval daleč od maminih presenečenih oči.

Tečna veverica, ki je ju je opazovala, je tedaj prikimala in zamrmrala: "Saj, saj, mogoče pa ima spak prav! Kdo ve, kaj nam prinaša prihodnost!"

Na drugi strani potoka sta se malo kasneje sprehajali gospodična in njena pitbulka Dixie. Gospodična je oboževala sončne zahode pod gorami. Saj so bili res božanski! Triglav, Kanjavec, Kriški podi in Pihavec so dostojanstveno srkali poslednje sončne žarke, ki so na njihova gola obličja poleg dolgih senc risali škrlatno okrasje večerne svetlobe.

"Oh, kako je to lepo!" je vzhiceno vzkliknila gospodična, "tu pod Triglavom je res pravi raj na zemlji!"

V tistem je zaslišala vznemirjeno regljanje majcene rjave žabe, ki se je na velikem lapuhovem listu zarisala pred njenimi očmi. Gospodična jo je radovedno opazovala, Dixie pa je žabico ogovorila: "Hov, hov, hov! Kako si ti majhna ..."

Malčica se ni prepustila zadregi, saj ji je sproščeno odvrnila: "Rega, rega, rega, tudi majhna žaba lahko daleč skoči, veš!"

Ob tem se je s svojima majcenima žabjima krakoma spretno odrinila od podlage. Peresno lahka je brž poletela visoko v zrak, zatem pa tako daleč naprej, da je brez težav pristala na drugi strani potoka.

"Vau, ti pa znaš!" jo je občudovala Dixie.

"A vidiš!? A vidiš, kako spretna sem, čeprav sem majhna in lahka kot puh. Saj pravim – tudi majhna žaba lahko daleč skoči!" se je veselila regica, ki je bila v resnici žabec. Kajti veste, samo samčki rjave žabe zmorejo regljati, ker imajo v ustih kar dva zvočna mehurja, samicke pa morajo ostati lepo tiho.

Žabica je poskakovala z lista na list in z ene rečne strani na drugo. Dlje ko je skakala, bolj spretna je postajala. Celo gospodična se je čudila, ko je opazovala vse tiste žabje vragolije. Žal pa se je s spretnostjo začela dvigati tudi žabčeva samozavest, saj je kmalu začel precenjevati svoje zmožnosti. Nesreča pa nikoli ne počiva in tudi takrat ni, zato je bilo le vprašanje časa, kdaj se mu bo primerila kakšna nevšečnost.

Nebo je že zagrnila tema, ker pa je svetila polna luna, se gospodični ni prav nič mudilo domov, saj je bila pokrajina razsvetljena skoraj kot sredi oblačnega dne. Mala žaba je ob ščipu še bolj oživela in radoživo podaljševala dolžino svojih neustrašnih skokov. Odmikala se je od rečnega brega, skakala s kamna na kamen in vestno štelala skok za skokom.

"Sto petinsedemdeseti, sto šestinsedemdeseti, sto sedemin ..." V tistem pa je zapihal veter nagajivec in žabec je povsem izgubil ravnotežje. Namesto naravnost naprej ga je zasukalo v levo in ga sunkovito potisnilo globoko navzdol, naravnost v ustje rečnega vrtinca. Ta ga je začel vleči vse globlje in globlje in prav malo je manjkalo, da ni pristal v kraljestvu povodnega moža. K sreči pa se je prav takrat pojavil stasiti žabji velikan, saj veste, tisti žabji spak. Pogumno je skočil v globoko vodo, se vrnil v vodni vrtinec do žabca, si ga poveznil na vijoličasto grbo in ga varno prenesel na kopno.

"Bravo, bravo, bravo," so spaku zaploskali vsi, ki so še hip pred tem s tesnobo v srcu spremljali dramatično dogajanje.

"Saj sem rekla, da pustimo času čas. Saj sem vedela, da bo naš spak nekoč koristen," je vzkliknila veverica in skakala od veselja.

Spak je molčal in si mislil svoje, živali pa so dogodek nemudoma izkoristile za novo slavo.

"Juhuhu! Veselje je spet tu," so bili navdušeni vsi, ki so udeležili žabje veselice, na katero so povabili tudi Dixie in gospodično.

Ne prva ne druga se vabilu nista odzvali. Dixie ga je sicer z veseljem sprejela, a kaj, ko pa ga njena gospodarica ni razumela.

"Hov, hov, spusti me s povodca, da se jim pridružim," je Dixie zaprosila gospodično.

Toda ona nikakor ni razumela živalske govorice. Izpod čela je prav neprijazno pogledala psičko in vzkripela: "A boš tiho! Saj smo vendar v narodnem parku!" Dixie pa še ni vrgla puške v koruzo. Z zobmi je povlekla povodec in skušala na drug način gospodični dopovedati svojo željo.

"O, ti bi rada po svoje, a? Zdaj te res ne morem spustiti, saj je vendar noč," se ni dala prepričati gospodična, ki je končno doumela, kaj si želi njena štirinožna prijateljica.

Čprav je Dixie umolknila in se umirila, je vse naokoli

še naprej vladal nemir in vznemirjal že na videz zelo nesrečno žabo, čepečo v visoki travi.

"Joj, kako sem jaz zaspana, pa ne morem spati! Tak nemir in glasen kvak, kaj le to za en je spak?" se je pritoževala neprespana žaba. Zehala je v polno luno in se pretegovala, tudi nekaj telovadnih vaj je bila že naredila, zaspanost pa je vseeno ni hotela zapustiti.

Njen mož jo je tolažil: "Ljuba moja, kvak, kvak, kvak, nič se ne vznemirjaj! Gotovo je kriva polna luna, kvaak. Boš videla: še noč ali dve, pa boš znova poskočna, rega, rega, kvak."

Žena mu je prisluhnila in potem sta odskakljala preko zamočvirjenega travnika ter se ustalila na obronku. Pod trhlím deblom sta sanjerala o novi pomladi, ko se bodo spet oglasili žabji ženini in povabili samičke na ples.

"O, kako bo takrat zabavno! Regljali bomo, lovili mušice in se radi imeli, ko bo napočil čas, pa bodo samičke spet izlegle jajčka. Iz njih se bodo prikazali živahni paglavci in slednjič bodo postali nam enaki, torej čisto prave žabe! Spet nas bo več in koncerti pod milim nebom bodo še bolj obiskani kot doslej," sta regljajoče razmišljala in skušala ponovno zadremati.

Ko so prvi sončni žarki pobožali vrhove Pihavca, se je po alpski dolini začel prebujati nov dan, njima in številnim drugim živalim, vilinčkom in škratom pa je slednjič le uspelo zaspati. ●

BODITE NEUSTAVLJIVI

MAGNEZIJ Krka 300

Granulat za pripravo napitka vsebuje magnezijev citrat in vitamin B₂.

Magnezij in vitamin B₂ prispevata k zmanjšanju utrujenosti in izčrpanosti ter normalnemu delovanju živčnega sistema.

Magnezij prispeva tudi k delovanju mišic.

- ✓ Okus po pomaranči in limeti.
- ✓ Brez konzervansov.
- ✓ Brez umetnih barvil, arom in sladil.
- ✓ Ena vrečka na dan.

Prehransko dopolnilo ni nadomestilo za uravnoteženo in raznovrstno prehrano. Skrbite tudi za zdrav življenjski slog.

www.magnezijkrka.si

 KRKA

Uganka o prvopristopnikih

240-letnica prvega vzpona

Raziskava o prvopristopnikih na Triglav, ki pravi, da so bili uradno štirje: Luka Korošec, Matevž Kos, Štefan Rožič in Lovrenc Willomitzer, se po toliko letih še vedno zapleta. Dvom zbuja že Hacquetov zapis po njegovem vzponu leta 1782, da je bil Luka Korošec menda prvi na Triglavu, odkar svet stoji. Domneve so različne. Lahko si mislimo, da so dan pred uradnim vzponom avgusta 1778 možje preiskovali ožjo okolico Triglava, da bi našli najugodnejšo smer za pristop na vrh. Po zapisanem so preiskali tri strani gore, zato so se razdelili. Lahko bi tedaj Korošec uspel priplezati čez ledenik na greben in po njem na vrh. Časa je bilo dovolj. Ker pa Korošec ni izpolnil pogoja za obljubljeno Zoisovo nagrado šestih dukatov: na vrhu vklesati ime, so ta vzpon zamolčali in ga ponovili naslednji dan. Po pregledu Hacquetovega zapisa pa na Triglavu ni bilo vklesane Willomitzerjeve začetnice (V. Mazi, PV 1957 št. 5).

Možje so dan pred vzponom v iskanju pristopa ločeno pregledali vse tri strani gore. Še danes se pojavljajo dvomi, ali so naslednjega dne na vrhu dejansko stali trije ali štirje ...
 Ilustracija Milan Plužarev

Drugi dvom nastane po zapisu geologa Franca pl. Rosthorna leta 1828, po vzponu na Triglav: "Če je ranocelnik Lorenz Willomitzer, ki ga imajo za prvega pristopnika na Triglav zares dosegel najvišji vrh, je jako dvomljivo." (J. Kugy: *Petsto let Triglava*). Več ni zapisal ali pojasnil. Rosthornov vodnik je bil vnuk Luke Korošca, zato je gotovo vedel kaj več o prvem vzponu in je Rosthornu to tudi povedal (V. Mazi: PV 1957/5). Ob vsem tem moramo poznati tedanje razmere, ki so omogočale najlažji vzpon na Triglav z ledenika, ki je segal vse do grebena med Malim Triglavom in Triglavom, kjer tudi predvidevamo, da se je vzpon potekal.

Znano je, da so pred dvesto leti uporabljali krampeže ali žabice (dereze na štiri konice) za hojo po brezpotju in snegu, ter si s tem olajšali vzpon čez strmine in zaščitili škornje, ki so jih uporabljali za naporna dela v snegu; pa tudi v nakovanih coklah so hodili. Snega je bilo tedaj več kot danes in je vztrajal na najvišjih gorah ponekod celo leto. Willomitzerju poklic ni narekoval večšine hoje v gorah, zato je vprašanje, kako bi bil kos taki nalogi. Leta 1860 priporoča Ivan Tušek po svoji hoji na Triglav: močne škornje, in dobro podkovane.

Vilko Mazi je nadalje ugotovil, da je Willomitzerjev zapis o tem, kaj se vidi z vrha Triglava, napačen: Osojski samostan, Ziljska dolina, Bela peč, Rateče. Willomitzer je moral Zoisu, ki je bil že bolehen in v Bohinju ni več prihajal, o vzponu poročati.

Matevž Kos je bil Zoisov pismonoša iz Bohinja in mu je verjetno osebno poročal drugače kot Willomitzer. Mogoče je prav zato Zois leta 1789 nastavljal v Bistrici posebnega pisarja Žerovnika, ki je tudi splezal na Triglav. Njegov zapis manjka v državnem arhivu prav iz tistega leta, ko je bil na Triglavu (1790).

Precej na to temo je zapisal tudi Tone Strojín, ki je bil na sestanku pred gradnjo spomenika štirim srčnim možem in pred proslavo dvestoletnice prvega vzpona. Na tem sestanku je dr. Raša Vodušek predstavil originalen dokument, ki zanika prisotnost Willomitzerja na Triglavu. Vendar je pretehtalo mnenje tedanjega predsednika PZS, da je bolje, če ostanejo štirje. Ponovno je te ugotovitve Strojín zapisal v *Zgodovini slovenskega planinstva* (Didakta, 2009) in v svoji knjigi *V naravo v svate* (Družina, 2005).

Nadalje navaja Strojín, da se Willomitzer, ki ga je Žiga Zois vzdrževal na lastne stroške v prid prirodnoznanstva in zdravilstva, ni več pojavil v Zoisovih zapiskih pri naslednjih vzponih. To ni čisto res, saj ga Hacquet omeni pri svojem vzponu. Tem dvomom so botrovali drugi pomanjkljivi zapisi. Izgubil se je Zoisov bohinjski rokopis. Za Voduškov dokument se danes ne ve, kje je.

V tistem času pred več kot dvesto leti preprosti ljudje niso bili pomembni toliko, da bi jih bilo treba imenovati. Pomemben je bil tisti, ki je bil plačnik ali zapisovalec dogodka. V resnici še danes lahko samo dvomimo o zapisanem. Zgodovinarji (Richter) niso preverjali zapisanega, čeprav so še bile možnosti. Važno pa je, da razmere poznamo, da nismo videti "za bregom".

V bran novim domnevam omenjam, da Stroj in v svoji Zgodovini piše, kako so prvopristopniki šli čez Uskovicnico, Trstje na Velo polje, v tistem času še imenovano Belo polje. Hacquet piše, da so pot začeli v Vojah. To sem dodal, ker nekateri želijo ponoviti originalni pristop, kar pa je dejansko nemogoče. Ledenik je izginil, planinci pa so preoblikovali goro z nadelavo poti. Na nezasišan način, tudi z miniranjem, je bila predrugačena narava, pregnani so bili gorski duhovi.

Bohinjski pristop skozi "Vrata" pod Malim Triglavom naj bi našel lovec in vodnik Jože Škantar - Šest se pred letom 1860, ko je tu skozi vodil prvega gosta. Prehod so mu pokazali gamsi. Tod gre še danes pristop na Mali Triglav. Škantar je leta 1871 pot popravil za plačilo, ki

ga je od ljubljanskih planincev priskrbel srednjevaški kaplan Ivan Žan, organizator Gorskega društva Triglavski prijatelji. Društvo je ugasnilo zaradi premestitve Žana in nasprotovanja tedanje oblasti, ki je strogo kaznovala domače kmete kot upornike proti oblasti, ker so prav tedaj nasprotovali gozdarski samovolji, Žan pa jih je reševal z najetim odvetnikom.

Na koncu izražam vso čast prvopristopnikom, ki so pogumno premagali najprej vraževerje, nato hude strmine, kjer je bilo resnično potrebno plezati in se izogibati kršljivim skalam ter premagati strmi ledenik s primitivno opravo in opremo, česar sedanji planinec ob vzpenjanju na Triglav ne more več ponoviti. Danes pozabljamo, da je bilo za prvopristopnike najtežje mesto pri Rdeči skali ali Rdečem kupu, na mestu spominske plošče Valentinu Vodniku. Tam je bilo potrebno preplezati dva sežnja krusljive in previsne skale, ki je visela proti ledeniku. Kdor tega ne ve, naj prebere Kugyjevo knjigo *Petsto let Triglava*.

Časti, ki jim jo priznavamo danes, prvopristopniki niso nikoli užili. ●

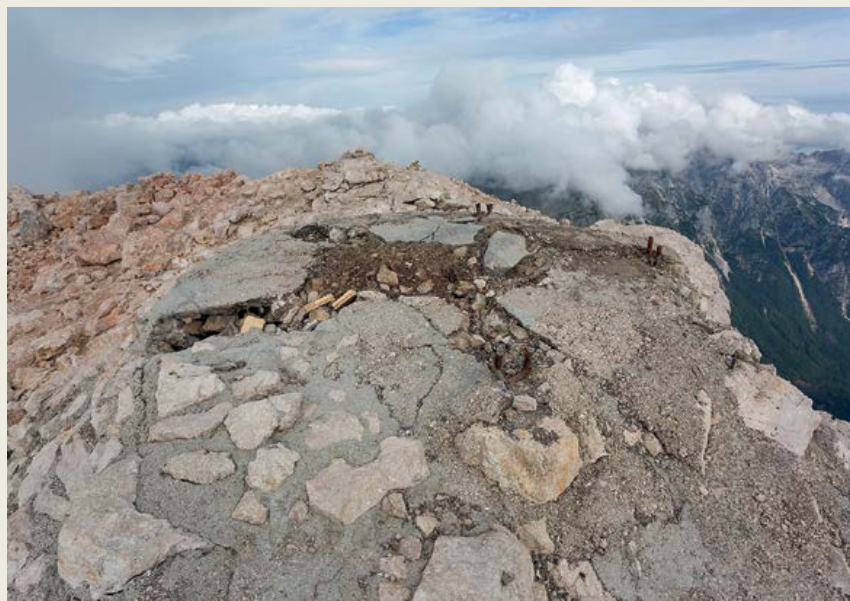
Triglav brez Aljaževega stolpa

Ekipo, ki je pripeljala Aljažev stolp z vrha Triglava v Mojstrano, ob dragocenem tovoru Foto: Miro Podgoršek

Po več kot stoletju, natančneje po 123 letih, je znameniti stolp, ki ga je na vrhu naše najvišje gore postavil dovški župnik Jakob Aljaž, prvič v dolini. Verjetno se spomnite besednega boja pred nekaj leti, ko je med nami završalo zaradi predloga, da bi na vrhu Triglava postavili kopijo stolpa, izvirnik pa pripeljali v muzej. Na srečo se to ni zgodilo in na srečo bo stolp, ki je v petek, 7. septembra 2018, po poletu z vojaškim helikopterjem zares pristal v Mojstrani, kmalu spet kraljeval 2864 metrov visoko.

Vplivom vetra, mraza, vročine, dežja, snega, ledu in ne nazadnje ljudi niti sprotne vzdrževalni posegi niso mogli kljubovati, zato so upravljavci stolpa pripravili konservatorski

načrt in elaborat za njegovo ohranitev, ki so ga izpeljali s pomočjo Narodnega muzeja Slovenije, Planinske zveze Slovenije in Slovenske vojske. Poškodbe stolpa, ki je v zelo slabem stanju, namreč niso samo površinske, ampak tudi konstrukcijske. V restavratorskem središču v Ljubljani bodo opravili nekaj preiskav, potem pa bodo stolp restavriral in obnovili v kovinarski delavnici podjetja Kov na Jesenicah. Generalni direktor Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije (ZVKDS) Jernej Hudolin je prepričan, da bodo obnovo stolpa končali v treh tednih in da ga bodo na Triglav vrnili še pred prvim snegom.

"Goli" Triglav
Foto: Oto Žan,
arhiv ZVKDS

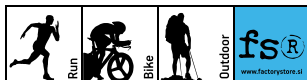
Marta Krejan Čokl

Pohodniški nahrbtniki.

Vsi letni časi, vse poti.

Na voljo v trgovinah:

- Annapurna
(Ljubljana),
- Elan
(Begunje),
- Iglu Šport
(Ljubljana Vič, Ljubljana BTC, Ljubljana PCL, Maribor, Lesce, Tolmin),
- Kibuba
(Ljubljana BTC, Ljubljana Šiška, Ljubljana Supernova, Celje, Kranj, Nova Gorica),
- Outdoor Galaxy
(Bovec),
- Pod skalco
(Bohinj).

www.factorystore.si

Kdo mi je uničil motiv?

Bela čmerika

Enoličnost hoje po neizpostavljenem pobočju si popestrim z razmišljanjem. Mimogrede utemeljim neetičnost zdravniške stavke, utrdim prepričanje o nesmiselnosti poizvedovalnih referendumov in ravno ko razmišljam o kuhanju marmelade brez sladkorja, pred mano zazija prepad.

"Sem že na grebenu?" se čudim in med številnimi domnevmami, ki pojasnjujejo hitri vzpon, izberem tisto o živahni hoji, čeprav vem, da ta pri mojih letih ne drži. Probleme, ki sem jih prinesel iz doline, pustim kar tam v strmini ter se predam razkošnim pogledom in iskanju motiva za dobro fotografijo. Skupina belih čmerik me takoj prevzame. Že izbiram najprimernejše stojišče, ocenjujem kot sončnih žarkov, odstranim motečo suho vejico, ko delovno zagnanost zamenja jeza.

"Kdo mi je uničil motiv?" bentim, ker so vse rastline objedene. Vsi listi pri vseh čmerikah brez ene same izjeme so brez zgornje tretjine. Pregledam kakih sto metrov grebena in ne najdem niti najmanjše površine popasene trave ali oglodane ene same vejice ruševja. S pogledom neuspešno iščem krivca po prepadu in na travnatem pobočju. Stopim okoli skale in jih zagledam. Mrhe so popolnoma zdrave s polnimi trebuhii prežvekovale strupeni obrok. Ne morem razumeti, kako koze vedo, da se lahko do sitega nažrejo zelo strupene rastline, če pojedjo samo vršičke listov. Teorijo o dojemljivosti kozjih možganov za strupe in ulomke sem takoj ovrgel. Segel sem le po steklenici z vodo in z dvema krepkima požirkoma poskusil pregnati nenavadne misli, ki so gotovo posledica močne dehidracije. Odgovor iščem v njihovih očeh, vendar grešnice le nemo boljše vame in ne kažejo nobenega obžalovanja zločinskega dejanja. Moral sem se zanesti na logično sklepanje. Gotovo je količina strupa povezana z intenzivnostjo okusa listnega tkiva, ki lakotnice odvrne od žrtja bolj strupenih delov rastline. Zadovoljen z nedokazano trditvijo se pričnem ozirati za nadomestnim motivom. Zločinke so preveč prekrite z ruševjem, planinski popon le preverim, zobata škržolica ima poškodovane liste, šaš, ki raste visoko v gorah, pa še ni v moji zbirki. Posvetim se mu nekoliko preveč. Po dvajsetih minutah čutim bolečine po celem telesu, saj je sproščanje fotografskih strasti v strmem terenu očitno bolj podobno treningu joge kot fotografiranju. Začudeno ugotavljam, da ima nekaj minut razteznih vaj večji vpliv na moje ostarelo telo kot nekajurna hoja. Pomislim na brezbriznice, krive mojih tegob, ki nemo

uživajo v polsenci ruševja brez enega samega skesanega meketa.

"Koze!" rečem na glas, pa ne zato, da bi jih ozmerjal, ampak ker vem, da do večera ne bom spregovoril nobene besede več. ●

Neobjedena bela čmerika

Foto: Ivan Premrl

POHODNI ČEVLJI IZDELANI S STRASTJO

ROJENI NA BAVARSKEM - NOŠENI PO CELEM SVETU

ROČNO IZDELANI V EVROPI
LEPLJENA SESTAVA ČEVLJA // MOŽNA MENJAVA PODPLATA
IZJEMNO TRPEŽNA OBUTEV

Hanwag Friction II GTX®

Izoliran in za pol avtomatske dereze prilagojen čevlji, ki je ustvarjen za hojo in plezanje v skali kot tudi hojo na ledeniku. Zahvaljujoč GORE-TEX® podlogi, zelo kakovostnemu semišu in mešanici Cordura® in neoprena Friction II GTX® ohranja vaše noge tople in suhe, ne glede na zahtevnost zunanjih pogojev.

WWW.HANWAG.COM

OUTDOOR FOOTWEAR
SINCE 1921

Poletje je letos neodločno začelo svoj pohod. Sneg pod stenami je kar dolgo vzdržal, vzpone v naših največjih stenah pa so pogosto ovirale nevihte. V juniju je še prevladoval obisk nižjih in nižje ležečih sten, pogosto opremljenih. Julij ni kazal prave poletne podobe. Pogoste nevihte so večkrat nagnale plezalce iz sten ali jih za nekaj časa zadržale na kakšni dobri polici. Julija tako ni bilo večjega plezalnega razmaha. Na kakšnega izmed lepih dni pa se je kdo le spraševal, ko je sameval v kateri izmed naših velikih sten, kje so vse druge naveze na takšen dan. S prihodom pravega poletja je število vzponov naraslo, prvenstvene pa so nastajale ves čas.

Novosti v naših stenah

Prvenstvene smeri v naših stenah so bile preplezane tedensko. Novosti vključujejo tako smeri v nižje ležečih "trening stenah", smeri višje v gorah, smeri, opremljene s svedrovci in v klasični maniri. 1. julija sta v skupini Špičja nad Trento novo smer preplezala Matija Volontar (AO Jesenice) in Bor Levičnik (AO Ljubljana Matica). Potegnila sta jo v severni steni Vrh Labrja, za katero sta značilna strm začetek in lažje nadaljevanje. V desnem delu stene, kjer sta plezala, je začetek še posebej strm in prepreden s previsnimi zaporami. Tu je bil tudi detajl smeri. Poleg tehničnih težav je plezanje ovirala še krušljiva skala. Raztežaj za hladne glave. Više je stena postala prijaznejša in je ponudila dobro pa tudi odlično skalo. Tako kot prvo navezo bo tudi ponavljavce najbrž razveselila idealna poč nad prvim raztežajem, ki na plezalca čaka kot nagrada po premaganih začetnih težavah. Smer sta Volontar in Levičnik poimenovala **Palme in valovi** (VII, 400 m). Plezala sta šest ur. Marija Jeglič in Silvo Karo sta to poletje pogosto združila moči in preplezala več prvenstvenih. Mlada in starejša, a ne zarjavela generacija sta združili moči in nastale so lepe,

zahtevne prvenstvene smeri v odmaknjenih stenah. Prvo novo smer sta skupaj preplezala 8. julija v SZ-steni Velike Martuljske Ponce. Kot je za marsikatero turo na tem koncu značilno, je tudi ta zahtevala dolg dostop in sestop. Plezala sta pet ur in bila na vrhu še pred prihodom neviht, ki so bile v tem času redno na sporedu. Z vrha ju je nato čakal še zahteven zgornji del in nato dolgotrajna hoja do doline. Novo smer sta poimenovala **Obraz Ponca** (VII+/V, 420 m), kar veliko pove o videzu stene. 14. julija sta plezala v Malem Oltarju. Zaradi muhastega vremena sta že zgodaj vstopila v steno in ob enih popoldne zaključila plezanje na vrhu Malega Oltarja. Sledila sta spust v grapo med Malim in Velikim Oltarjem ter sestop po njej do dna stene, kjer ju je pričakal dež. Smer sta poimenovala **Dorotheus** (VII/IV, 400 m). Nekaj dni pozneje, 19. julija, sta plezala v SZ-steni Planje. Zamišljeno smer sta poskušala preplezati že lansko poletje. Takrat ju je od vzpona odvrnila mokra skala, sta pa v bližini kljub temu preplezala novo smer Steber za lepši dan, ki še vedno čaka na ponovitev. Letos sta se vrnila in uspela v zeleni smeri. Po sedmih urah sta dosegla rob stene in smer za sabo poimenovala **Johanca** (VIII-/VI, 320 m). Pozneje sta skupaj obiskala še Jerebico. V njeni SV-steni sta 28. julija plezala med Huljevo in Alijevo smerjo. Prehodi

so bili strmi, varovanje pa skopo. Za novo smer sta potrebovala sedem ur plezanja, poimenovala sta jo **Julijska orlica** (VII+/VI, 450 m). Naslednji dan sta odšla še v severno steno, ki je v Jerebici najmanj obiskana. V njenem levem delu sta našla smer z lepimi naravnimi prehodi, dobro skalo prejšnjega dne pa je zamenjala krušljiva in poraščena. Vrh stene sta dosegla po štirih urah plezanja. Smer sta poimenovala **Konfin** (VII-/V, 340 m). Njuna prva smer ni dolgo čakala na ponovitev. 4. avgusta sta Julijsko orlico prva ponovila Gašper Pintar (PK Škofja Loka) in Klemen Gerbec (AO Kranj).

V redko obiskani zahodni steni Male Goličice sta si novo smer zamislila Janez Svobljak in Sara Jaklič (oba AO Kranj). Prvič sta poskusila 21. julija, vendar ju je dež nagnal že na začetku smeri. Ponovno sta se vrnila 24. julija in po žlebičih in zajedah, ki tečejo čez kompaktne plošče, uspešno dosegla vrh. S seboj sta imela podvojene metulje številka 1, 2 in 3, saj širokih počti v smeri ne manjka. Smer je dobila ime **Popoldanska malica** (VII-/VI-, 200 m). Vključno s podstavkom (do IV-) in lažjim zgornjim delom stene (II) je smer dolga 600 metrov.

V Kamniško-Savinjskih Alpah sta nastali novi smeri v Kranjskem Dedcu in Kalški gori. V Dedcu sta 28. julija plezali Marta Krejan Čokl (AK Ravne) in Maja Šuštar (AO Domžale).

*Idealna poč v smeri
Palme in valovi
Foto: Matija Volontar*

Maja Šuštar v detajlu
Smeri za možače in
lovače
Foto: Marta Kregar Čokl

Preplezali sta 110-metrsko smer, ki nudi lepo plezanje in dobro varovanje z metulji in zatiči. Na sidriščih sta zabili nekaj klinov in nekatere še predobro, tako da ti čakajo na naslednje naveze. Smer sta poimenovali **Za možače in lovače** ter jo ocenili s VI-/III-IV. Maja je poleg te preplezala še eno prvenstveno smer. Skupaj z Urbanom Bolto (AO Domžale) sta jo preplezala v Kalški gori levo od smeri Durjava-Valant. Više sta omenjeno smer prekrizala in našla edine sledi predhodnikov. Ime njune nove smeri je **So rekle ovce** (V+/IV, 220 m).

Še ena smer iz daljne pomladi. V Kordeževi glavi Pece je nova smer nastala v sklopu akcije Slovenske mladinske alpinistične reprezentance. Preplezala sta jo Andrej Jež (AK Ravne) in Luka Štravs (AO Idrija). Poimenovala sta jo po dogajanju na nebu – **Nevihтна smer** (VI-, 200 m).

V Krofički sta 8. julija Marko Mavhar in Marko Volk preplezala novo, s sve-drovci opremljeno smer. Poimenovala sta jo **Misel dveh prijateljev** (VIII+/IX-, 220 m). Za ponovitev je potrebnih dvanajst sistemov.

Nekaj prvih ponovitev in Z-stena Mangarta

V Kozjeku je bila prvič ponovljena še sveža smer **Špiiferderber** (VIII, 150 m). 20. junija sta jo ponovila avtor smeri Marko Mavhar in Gregor Šeliga. Marko je 23. junija z Alešem Gradišnikom opravil še drugo ponovitev smeri **Vražja podobica** (VII, 180 m) v Krofički.

V Mlinarici sta 17. junija Miha Močnik in Neli Penič (oba AO Železničar) prva ponovila smer **Trinajsti, dan 0** (VI/III-V, 120 m), ki poteka na izraziti Lešarjev zob. Skali sta dala boljšo oceno kot predhodnika, smer pa ocenila kot lepo.

Klemen Gerbec in Gašper Pintar sta ponovila smer **Bobr** (VII+, 500 m) v Hudičevem stebri. Smer sta lani prva preplezala Matija Volontar in Andrej Jež ter jo posvetila Domnu Petrovčiču. Klemen in Gašper nad skalo nista bila tako navdušena kot prva plezalca, a sta smer vseeno ocenila kot lepo. Naslednikom priporočata uporabo metulja BD 4.

V muhastem začetku poletja je bila precej obiskana zahodna stena Mangarta, ki nudi udoben in hiter dostop ter sestop. V nedeljo, 1. julija, so Domen Košir, Ajda Pristavec in Vesna Iršič (vsii AO Železničar) opravili prvo ponovitev smeri **Črna ovca** (VI-/IV-V, 350 m). Šestim klinom prvih plezalcev so dodali še dva svoja. Urban Bolta (AO Domžale), Matej Fugina (Akademski AO) in Gregor Klančar (AO Novo Mesto) so ponovili redko obiskano smer **Svizec** (V/III-IV, 300 m). Smeri so predlagali oceno V+/V, 350 m. Poleg omenjenih ponovitev je na dan prišlo nekaj novosti, ki se sicer na tičejo letošnjega leta. Na spletu so bili objavljeni podatki o opremljeni smeri Uroša Ruparja in Maje Krajnik (PK Škofja Loka). Smer se imenuje **Briljantina** (6b, 10 raztežajev) in poteka v desnem delu stene. Ponavljavci potrebujejo petnajst sistemov in 60-metrsko vrv. Smer ima že več ponovitev. Na tem

mestu velja omeniti še izgubljeni in ponovno najdeni smeri pokojnega Slavka Svetičiča v isti steni. Znano je bilo, da je Slavc preplezal dve smeri v Z-steni, ko je delal kot oskrbnik v Mangartski koči, kje točno je plezal, pa je prišlo na dan šele pred kratkim. Urednik spletnega mesta *Primorske stene* je smeri našel v založeni mapi in ju dodal na splet. Smeri **Andrejka** in **Sezona senc** segata do V+ stopnje težavnosti in zagotovo zaslužita kakšno ponovitev.

Akcije Slovenske mladinske alpinistične reprezentance

Letos so se člani SMAR dobili na več akcijah. Pred kratkim je izšlo poročilo marčevske akcije pod Loško steno, ki je potekala od 16. do 18. marca. Akcije so se udeležili Sara Jaklič (vodja akcije), Jernej Ortar (pomočnik vodje akcije), Marija Jeglič, Matija Volontar, Andrej Jež in Žiga Oražem. Ta je bila s plezalnega vidika neuspešna, saj sta vreme in nevarnost plazov onemogočala vzpone. Tudi poskus dostopa proti Mangartskemu sedlu s smučmi ni obrodil sadov. Akcija je koristila boljšemu medsebojnemu spoznavanju članov, saj so med čakanjem lahko govorili o marsičem, ne le o plezanju. Koristila pa je tudi načrtom za prihodnje leto, saj je bilo časa za načrtovanje na pretek. Med 13. in 14. majem so Matija Volontar, Marija Jeglič, Sara Jaklič, Andrej Jež, Žiga Oražem in pridruženi Luka Štravs plezali v stenah Pece. Njihovo izhodišče je bil Dom na Peci, pod drobnogled pa so vzeli steno Kordeževe glave. Med šestimi preplezanimi smermi je bila ena prvenstvena in ena prvič prosto ponovljena. Prvič je bila prosto ponovljena smer Grega Lačna (AK Črna) in Andreja Gradišnika (AK Ravne) **Za moje punce**. Preplezala sta jo leta 2014 in jo prvotno ocenila s VII+, A1, 170 m. Volontar in Oražem sta zahteven odsek zmogla prosto in podala novo oceno VIII+/IX-, 150 m. Jež in Štravs sta 13. maja preplezala že omenjeno **Nevihтна smer** (VI-, 200 m). Dan pred tem sta preplezala Ponoreli svet (VI, 180 m). V **Kolčevo smer** (VII+, 185 m) sta se prvi dan akcije podali Marija Jeglič in Sara Jaklič. Naslednji dan sta preplezali še **Ledvični čaj** (VI+, 200 m). Konec maja

MAMMUT
SWISS 1862

SHAPED ON THE ATHLETE - BE AN ATHLETE

jih je pot vodila v dolomitsko gorsko skupino Pale di San Martino. Akcije med 25. in 30. majem so se udeležili Jernej Ortar (vodja akcije), Matija Volontar, Žiga Oražem, njihov mentor Marko Prezelj in gost Tom Livingston. Vreme jim ni bilo naklonjeno, je pa obisk vseeno služil spoznavanju gorske skupine in porajanju idej za naslednji obisk. Plezali so krepko pod svojo plezalno ravniho, vendar iztisnili vse, kar so lahko. V različnih kombinacijah navez so preplezali smeri **Spigolo del velo** (V+, 400 m) v Cima della Madonna, **Via dei Camini** (IV+, 300 m) v SZ-steni Campanila Pradidali, **Via l'altalena di Luca** (VII-, 150 m) v Torre Pradidali, **Buhlovo poč** (VI-, 500 m) v Cimi Canali, **Wiessner-Kees** (VI-, 280 m) v Sass D'Ortiga in **Castiglioni-Detassis** (V, 650 m) v Pali del Rifugio. Ponovno so se nato združili junija, ko so med 13. in 20. junijem nameravali obiskati dolino Val Bondasca v Švici. Akcije so se udeležili Anže Klarič (AO Ljubljana-Matica), Andrej Jež (AK Črna na Koroškem), Matija Volontar (AO Jesenice) in nov kandidat za članstvo Bor Levičnik (AO Ljubljana-Matica). Dolino so nekaj dni pred njihovim odhodom zaprli zaradi velikih količin nestabilnega materiala, ki preži nad njo. Na licu mesta je zato sledilo presenečenje. Kljub vsemu so poskušali izvesti predhodni načrt, toda na koncu jim ni preostalo drugega kot premik v dolino Val di Mello v Italiji. Dolina Val Bondasca je ostala zaprta celo poletje in bo, kot kaže, še naprej. V sosesčini Val Bondasce so preplezali **Tirami su** (6b+, 200 m) v Pizzo Spazzacalde in **Diedro Dimenticato** (6c, 200 m) v Bio Pfeler. Po premiku v Val di Mello so plezali v Precipizio degli Asteroidi **Oceano Irrazionale** (VII, 400 m), v Scoglio delle Metamorfosi **Luna nascente** (VII, 350 m) ter **Condolini** (VII-, 350 m), v Cima del Cavalcorto **Ostkante** (VI, 500 m) in v Torrone Orientale **Osio-Canali** (VII, 600 m).

Latok 1

6. julija so Aleš Česen (vodja odprave), Luka Stražar in britanski alpinist Tom Livingston odpotovali v Karakorum z namenom preplezati novo smer v območju severnega stebra

Latoka 1, 7145 m. Za aklimatizacijo so se povzpeli na dva vrhova severno od ledenika Choktoi do višine 6300 metrov. V severno steno Latoka 1 so vstopili 5. avgusta sredi noči, vrh pa dosegli peti dan plezanja. Tehnične težave niso dosegale skrajnih mej, je pa stena zahtevala veliko iznajdljivosti pri iskanju prehodov in pravo izbiro časa plezanja čez določene odseke. Stena je tako po štiridesetih letih poskusov končno dobila smer. Imenuje se Česen-Livingstone-Stražar. Ocenili so jo z ED+. To je druga smer v ostenjih gore in hkrati drugi pristop na vrh za japonsko odpravo leta 1979. Prva odprava, ki je poskušala priplezati na Latok 1, je bila ameriška leta 1978. Američani so poskušali po severnem grebenu in zaradi bolezni obrnili 150 metrov pod vrhom. To je bila do letos najvišja dosežena točka s severne strani gore.

Tomaž Rotar četrti Slovenec na K2

Drugo najvišjo goro sveta K2, 8611 m, je letos za Vikijem Grošljem in Zvonkom Požgajem (oba 1993) ter Romanom Benetom (2006) osvojil še četrti Slovenec. Na vrh je kot član mednarodne odprave pod vodstvom uspešnega vodje in organizatorja odprav Američana Dana Mazurja pristopil Tomaž Rotar. Rotar je stopil na vrh 20. julija. Vrh ga je sprejel z brezvetrjem in milimi temperaturami. Nič kaj mili pa nista bili vzpenjanje in spopadanje z višinsko boleznijo pred tem.

Ajdovska GRS v Maroku

Ajdovska skupina GRS je letos obiskala Taghio. Člani odprave so bili Robert Kovač, dr. Benjamin Marjanovič, Vasja Lozar, David Semič, Stojan Kodele, Martin Ušaj, Tomaž Žen ter dr. Matej Kobal. Njihov prvotni cilj je bila nova smer v 600-metrski zahodni steni Jbel Tadrarate, vendar so jim francoski plezalci nekaj mesecev prej speljali zamišljeno linijo. Alternativni cilj so našli v severovzhodni steni gore Tagoujimt n'Tsaiannt. Po naporni logistiki in treh dneh v steni so smer preplezali in opremili s svedrovci. Smer sta plezala Benjamin in Robert, preostali pa so skrbeli za transport opreme in oskrbovanje naveze. Benjamin je smer še prosto

ponovil z *lokalcem* Mohamedom. Smer z imenom **Wajdowska tarat** sta preplezala v prvo in jo ocenila s 7c, 300 m. Drugi člani skupine so v steni Paret de la Source dodali še eno novo enoraztežajno smer.

U svetu alpskih ledenikov in granita

Poleti je kar nekaj navez obiskalo alpske tri- in štiritisočake. Člana Črnuškega AO sta 30. junija pristopila na **Weisshorn**, 4506 m, po vzhodnem grebenu (D, III/I-II, 45°). Sezona pristopov na vrh se v času njunega vzpona še ni začela, tako da sta uživala v popolni samoti.

AO Kamnik je od 30. junija do 11. julija organiziral tabor v francoskem pogorju Ecrins. Okolica kampa Ailefroide nudi številne plezalne možnosti. Poleg dolgih športnih smeri so obiskali tudi okoliške velikane. 3. julija so se povzpeli na **Pointe Puiseux**, 3943 m. 7. julija so Klemen Romšak, Boris Bodlaj, Jure Prezelj in Simon Kurinčič preplezali **Južni steber** v Barre Noire (VI+/IV-V, 675 m). Smer se zaradi podorov nekoliko razlikuje od tiste v opisih, različna je tudi višina. Po višinomerih naših plezalcev je dolga 675 in ne 450 metrov.

Člani AO Cerklje so med 12. in 14. julijem obiskali skupino Monte Rose. Povzpeli so se na vrhove **Vincent Piramide**, 4215 m, **Schwartzhorn**, 4321 m, **Ludwikshohe**, 4341 m, **Parrotspitze**, 4432 m, **Signalkuppe**, 4554 m, in **Liskamm**, 4527 m.

Nataša Vodopivec in Blaž Karner (oba AO Ljubljana Matica) sta preplezala **severno pobočje Gran Paradisa** in **Kuffnerjev greben** Mount Maundita. Preplezanemu grebenu je sledil še vrh Mont Blanca.

Tomaž Jakofčič in Aljoša Hribar sta preplezala smer **Contamine Vaucher** (TD, 6a, 400 m) v Aiguille du Peigne in **Walkerjev steber** (ED-, VI, 1200 m) v Grandes Jorasses

Janez Svöljšak in Klemen Gerbec (oba AO Kranj) sta plezala v *satelutih* Mont Blanca. Najprej sta v Grand Capucinu preplezala smer **Guliverjeva potovanja** (7a+, 6b obv., 300 m). Vstopila sta po smeri **L'elixir d'Astaroth**. Prost vzpon jima je preprečila mokra skala. V Trident du

Taculu sta preplezala smer **Bonne Ethique** (7a, 200 m), v stolpu Chandelie pa sta kombinacija smeri **Bonatti-Tabou** (6a+/6b, 250 m).

Anže Mikec, Janez Toni, Andraž Muhič (vsi AO Rašica) in Alex Kraljič (AO Nova Gorica) so v Chamonix odpoštovali 27. julija. Njihova prva smer je bila **l'Arête SW de la Table** (AD, V/III, 440 m) v Aiguille du Tour, 3540 m. Sneg in led so nato zamenjali za skalo in se odpravili na Plan de l'Aiguille, 2300 m. Tam so najprej preplezali **neznano 400-metrsko smer**, ocenjeno s 6a/5c, delno opremljeno s svedrovci. Sledil je vzpon v smeri **Nabot Léon** (TD-, VI+/VI, 200 m) v Aiguille de Blaitière, 3522 m. Anže in Janez sta se zaradi poslabšanja vremena obrnila, Alex in Andraž pa sta *stisnila* do vrha. Naslednji dan sta Andraž in Alex preplezala **Arête des Papillons** (D, VI+/V, 250 m), Anže in Janez pa **Minette Spur** (AD+, VI/V, 200 m) v Aiguille du Peigne, 3192 m. Po prvem tednu se je Andraž vrnil domov, preostale pa so zamikali svedrovci v Aiguilles Rouges. Do konca svojega bivanja v Chamonixu so preplezali še smeri **Cocher-Cochon** (TD-, 6a/5c, 200 m) v Le Clocher de Planpraz, 2412 m, in **Frison-Roche** (TD-, 6a/5c, 200 m) v južni steni Brévanta, 2525 m.

Novice je pripravil Mitja Filipič.

ŠPORTNOPEZALNE NOVICE

Hitrostni rekordi

V El Capitanu, v sloviti smeri The Nose, je na začetku poletja padel nov hitrostni rekord – in to kar trikrat v nekaj dneh. Nazadnje, 6. junija, sta Alex Honnold in Tommy Caldwell dosegla svoj cilj in smer preplezala pod dvema urama – v 1 uri, 58 minutah in 7 sekundah. V pripravah na podvig sta smer preplezala kar desetkrat v nekaj tednih! Skoraj 900-metrška smer ima bogato zgodovino. Enega prvih rekordov iz leta 1975 ima naveza Bridwell/Long/Westbay, ki je smer premagala v nekaj manj kot 18 urah. Leta 1990 sta Florine/Schneider uspela v 8 urah,

enajst let kasneje pa sta se prvič pod 4 ure spustila Dean Potter in Timmy O'Neill. Vprašanje je, do kod še lahko gredo ti hitrostni rekordi in koliko tveganja to vključuje. Jasno je, da je za hitrost treba najprej žrtvovati varnost.

In ko smo že pri tem, zaključimo novico v nekoliko mračnejšem tonu. Po dolgem in kompleksnem procesu je bil namreč na zaporno kazen obsojen italijanski inštruktor, v čigar varstvu se je leta 2013 v Orpierru smrtno ponesrečil mladi up Tito Traversa. Vzrok: komplete je sestavil eden od staršev in jih povezal le z gumico, ki jih drži v poziciji in nikakor ni namenjena varovanju. Težko je s kavča obsojati in pripisovati osebno odgovornost, pa vendar naj bo to opozorilo vsem, ki skrbite za nadobudneže pod steno. Podajanje znanja in skrb za varnost sta vaši glavni odgovornosti, ki jih kot inštruktorji nikoli ne smete prelagati na ostale.

Poletni vzponi Slovencev ...

Vročje poletje omejuje dobre vzpone pri nas, poleg tega pa je večina najboljših v polnem tekmovalnem zagonu. Vseeno pa se je nabralo nekaj lepих novic iz senčnejših sten. Tako je malo pred začetkom tekem v težavnosti Domen Škofic v skali testiral odlično pripravljenost in v kratkem času preplezal Mizo za šest 8c+, Beautiful pain 8c+ ter Dead man fighting 8c+. V nekoliko težjih pogojih

je v smeri Starec in morje 8c v Limskem kanalu v začetku julija uspel tudi Matjaž Zorko, ki letos pridno nabira vzpone okrog 8c. Še en mladi talent, Jaka Šprah, je seznamu dobrih vzponov v Baratru dodal Apache kid 8a+ na pogled – njegova prva! Omeniti velja tudi izlet balvanskih plezalcev v južnoafriški Rocklands. Miha Hribar je lahkotno poletel čez Mooiste Meisie 8B, o seznamu vzponov Zana Lovrenjaka Sudarja pa ne gre izgubljati besed: kar trije 8B-ji El Corazon, Air Star, The Guestlist ter cela kopica problemov 8A+ in 8A.

... in tujcev

V tujini se je na prve strani novic vrnil Adam Ondra, ki je obiskal Kana do. Še najbolj se je namučil s prvim vzponom v smeri Disbelief 9b, izredno tehnični, skoraj navpični smeri, za katero je celo veliki češki mojster na trenutke podvomil, da se jo da preplezati. Temu dosežku je dodal še vzpone v smereh Sacrifice 9a+, Naturalmente 9a+, La Terza Eta 9a, Honour and Glory 9a in First Flight 8c+ na pogled. Nekaj zanimivih vzponov so nanizala tudi dekleta. Nekoliko manj znana Katrin Lehmann je z balvanskim problemom Kryptos 8C postala druga ženska s takim dosežkom (po Ashimi Shiraishi). Dobro plezanje nadaljuje tudi Španka Mar Alvarez. Poklicna gasilka je v Bielsi preplezala Kif Kif demain, kar je njena tretja 9a.

*V granitu nad Chamonixem
Foto: Alex Kraljič*

IFSC CLIMBING
WORLD CUP
KRANJ 2018

SVETOVNI POKAL
V ŠPORTNEM PLEZANJU

KRANJ 2018

ŠPORTNA DVORANA ZLATO POLJE

29. < 30. SEPTEMBER 2018

Navijamo za naše junakinje in junake!

Tekma svetovnega pokala v težavnostnem plezanju že triindvajsetič zapored gostuje v Kranju, znova se obe-ta pravi športnoplezalni spektakel. Vabljeni, da **29. in 30. septembra 2018** v živo glasno podprete domače junakinje in junake ter srečate najboljše športne plezalce z vsega sveta.

Slovenske športne plezalko in plezalci tudi letos blestijo in krojijo svetovni vrh! Številna ekipa slovenske reprezentance z **Janjo Garnbret, Mino Markovič, Domnom Škoficem** in **Jernejem Kruderjem** na čelu znova z veseljem pričakuje tradicionalno tekmo pred domačim občinstvom, ki jim vsako leto znova da krila za izjemne nastope in vrhunske rezultate.

Vstopnice za kranjsko tekmo so na voljo na sedežu Planinske zveze Slovenije v Ljubljani in na prodajnih mestih Eventima – s popustom za člane PZS. Več na www.worldcupkranj.com.

Začetek sezone v težavnosti

Po izjemni otvoritvi balvanske sezone za naše plezalce se podobni dosežki ponavljajo tudi na prvih tekmah v težavnosti. Naporni julij je prinesel eno tekmo na teden, ko so se zvrstili Villars, Chamonix, Briançon in Arco. Janja Garnbret je nadaljevala, kjer je končala lani: na vrhu. Tri zmage in eno drugo mesto kažejo, da mlada Korošica niti ob maturitetnih obveznostih prav nič ne popušča. Letos ima v reprezentanci tudi neverjetno podporo soplezalk: posebej izstopa tekma v Briançonu, kjer so Janji v finalu delale družbo zimzelena Mina Markovič in obetavni Mia Krampfl ter Vita Lukan. Kako dolgo naše tekmovalke že dominirajo v svetovnem pokalu, nazorno pove tudi podatek, da se je nekaj podobnega zgodilo pred več kot desetimi leti v Valencu s takrat odlično generacijo Maje Vidmar, Natalije Gros, Lučke Franko in Mine Markovič. Nekaj smole ima letos le Tjaša Kalan s tremi 9. mesti, le korak od finala. Sicer je letos vlogo prve izzivalke Janji od Anak Verhoeven prevzela Avstrijka Jessica Pilz, tako da bo na

svetovnem prvenstvu v Innsbrucku treba odplezati brez napak. Domen Škofic prav tako pleza iz tekme v tekmo bolje: po 7. mestu v Villarsu je bil četrti v Chamonixu in na tretjem mestu tako v Briançonu kot Arcu. Svojo prvo zmago v svetovnem pokalu je dočkal nemški čudežni deček Alex Megos. Od ostalih tekem velja gotovo omeniti tudi odlične nastope paraplezalcev: po dve zmagi in dve drugi mesti za Tanjo Glušič in Gregorja Selaka ter bron za Mateja Arha. Tudi za prihodnost se nam ni bati: Urška Repušič je namreč osvojila mladinski evropski pokal v balvanskem plezanju.

Še nekaj nekoliko drugačnih novic. Za konec pregleda prihaja še odmevna novica iz ZDA, kjer je v El Capitanu, v slovitih smeri The Nose, padel nov hitrostni rekord – in to kar trikrat v nekaj dneh. Nazadnje, 6. junija, sta Alex Honnold in Tommy Caldwell dosegla svoj cilj in smer preplezala pod dvema urama – v 1 uri, 58 minutah in 7 sekundah. V pripravah na podvig sta smer preplezala kar desetkrat v nekaj tednih! Skoraj 900-meterska smer ima bogato zgodovino.

Enega prvih rekordov iz leta 1975 ima naveza Bridwell/Long/Westbay, ki je smer premagala v nekaj manj kot 18 urah. Leta 1990 sta Florine/Schneider uspela v 8 urah, 11 let kasneje pa sta se prvič pod 4 ure spustila Dean Potter in Timmy O'Neill. Vprašanje je, do kod še lahko gredo ti hitrostni rekordi in koliko tveganja to vključuje. Jasno je, da je za hitrost treba najprej žrtvovati varnost.

ln ko smo že pri tem, zaključimo novice v mračnejšem tonu. Po dolgem in kompleksnem procesu je bil namreč na zaporno kazen obsojen italijanski inštruktor, v čigar varstvu se je leta 2013 v Orpierru smrtno ponesrečil mladi up Tito Traversa. Vzrok: komplete je sestavil eden od staršev in jih povezal le z gumico, ki jih drži v poziciji in nikakor ni namenjena varovanju. Težko je s kavča obsojati in pripisovati osebno odgovornost, pa vendar naj bo to opozorilo za vse, ki skrbite za nadobudneže pod steno. Podajanje znanja in skrb za varnost sta vaši glavni odgovornosti, ki jih kot inštruktorji nikoli ne smete prelagati na ostale.

Novice je pripravil Jurij Ravnik.

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

V šestindvajsetletni zgodovini podeljevanja zlatega cepina, najvišjega priznanja za alpinistične dosežke na svetu, so slovenski alpinisti že sedemkrat prejeli mednarodno odličje za najvidnejši alpinistični vzpon, Andrej Štremfelj pa je prvi Slovenec, ki bo prejel zlati cepin za življenjsko delo v alpinizmu, in sploh edini prejemnik tega prestižnega priznanja tako za življenjske dosežke kot za vrhunski vzpon, saj sta si z Markom Prezljem leta 1992 prislužila prvi podeljeni zlati cepin za prvenstveni vzpon po južnem stebru Kangčendzenge.

PZS je junija prejela priznanje Republike Slovenije za prostovoljstvo za leto 2017, in sicer za izjemne dosežke pri opravljanju in promociji prostovoljskega dela.

PZS je objavila razpis za letošnja najvišja priznanja PZS, to so spominske plakete PZS in svečane listine PZS.

Ob tem je PZS pozvala planinska društva k oddaji predlogov za soorganizacijo Skupščine PZS, Dneva slovenskih planinskih doživetij in podelitev najvišjih priznanj PZS v letu 2019. Skupščina bo 13. aprila, vseslovenski praznik planincev 15. junija, podelitev najvišjih planinskih priznanj pa 7. decembra. Rok za oddajo vseh predlogov je 15. september 2018.

PZS se je 18. avgusta pridružila promocijskemu dnevu umirjanja prometa v Vratih, teden zatem so v akciji Zavarovalnice Triglav in PZS Očistimo gore čistili Triglavske pode, 15. septembra pa se bo s celotno Slovenijo tudi planinska javnost s PZS podala na čistilno akcijo Očistimo Slovenijo. Akcija je del svetovnega dneva World Cleanup Day, ki bo na isti dan potekal v sto petdesetih državah po svetu. V Bohinju še vse do 31. oktobra velja nov prometni režim s prenovljeno shemo javnega avtobusnega prevoza (med drugim z linijama Planina Blato in Pokljuka), ki vpliva tudi na dostop do izhodišč za obiskovalce gora.

Projekt **Gluih strežejo v planinskih**

kočah, katerega poslanstvo je omogočiti polno dostopnost in vključevanje gluhih in naglušnih v družbeno okolje ter ozavestiti planince o njihovih zmožnostih in vzpostaviti sodelovanje med ljudmi, ki jih družijo ljubezen do hribov in gora, bo potekal 22. in 23. septembra v desetih planinskih kočah. Sodelujoče kočice so Dom v Tamarju, Planinski dom na Zelenici, Kamniška koča na Kamniškem sedlu, Koča na Planini nad Vrhniko, Tumova koča na Slavniku, Planinski dom na Uštah, Planinski dom dr. Franca Goloba na Čemšeniški planini, Planinski dom pri Gospodični, Ruška koča in Planinski dom na Boču.

Mladinska komisija (MK) je objavila razpis za volitve načelnika MK in članice Izvršnega odbora MK za obdobje 2018–2020, rok za oddajo kandidatur je 17. september. Julija so se s študenti odpravili po grebenu Karavank, organizirali nagradni tabor MK z gosti s Češke, avgusta so povabili družine na družinski planinski tabor, septembra pa bodo pripravili seminar za aktivne članice mladinskih odsekov PD. Med 26. junijem in 1. julijem so se tri predstavnice MK udeležile mladinskega planinskega festivala v Makedoniji, namenjenega predstavnikom mladinskih komisij članic Združenja planinskih organizacij Balkana BMU. Za september so za mlade med 16. in 29. letom razpisali tečaj za gibanje po zahtevnih in zelo zahtevnih planinskih poteh. Na Zboru mladinskih odsekov na Igu bo 17. novembra MK podelila najvišja priznanja MK, imenovana Mladina in gore. Rok za predloge, ki jih sprejema strokovna služba MK, je 15. oktober 2018.

Vodniška komisija je izvedla vodniška usposabljanja in zaključne izpite za vodnike PZS.

VK zbira predloge kandidatov za članice organov VK, rok za oddajo je 1. oktober 2018. Do istega datuma VK zbira

tudi predloge za najvišja priznanja VK za leto 2018.

Med 14. in 16. septembrom bo v okviru projekta Alpe Adria regija doživetij potekalo usposabljanje za vodenje na območju Karavank: Značilnosti Karavank.

Gospodarska komisija je posredovala več razpisov za prosta delovna mesta v planinskih kočah v poletnih mesecih. Pod Golaki so konec junija odprli obnovljeno Iztokovo kočico in na novo označeni odsek Slovenske turnokolesarske poti, Koča na planini Razor je praznovala 70 let, v Orožnovi kočici pod Črno prstjo je zadonela klasična glasba, Triglavski dom na Kredarici pa je zaživel v novih barvah prenovljene fasade in s prenovljenimi notranjimi prostori. GK je junija pozvala planinska društva k oddaji vlog za pridobitev certifikatov Družinam prijazna planinska kočica in Okolju prijazna planinska kočica ter h koriščenju strokovne pomoči pri obnovi in investicijah planinskih koč. V Koči na Golici je urejena info točka mednarodnega projekta Alpe Adria Karavanke/Karavanken, pri Domu pod Storžičem pa so junija odprli gozdno igralnico. V izboru za naj planinsko kočico 2018 je letos sodelovalo kar 158 koč, od tega je bilo 29 visokogorskih, tako ste lahko letos izbirali naj planinsko kočico in naj visokogorsko planinsko kočico. V finalni del, v katerem ste glasove oddali še do 11. septembra, se je uvrstilo po pet koč iz vsake kategorije, za naj planinsko kočico: Dom na Kofcah, Planinski dom na Kalu, Planinski dom na Kumu, Planinski dom pri Gospodični na Gornjancih in Valvasorjev dom pod Stolum ter za naj visokogorsko planinsko kočico: Dom Valentina Staniča pod Triglavom, Dom Zorka Jelinčiča na Črni prsti, Koča na Klemenči jami pod Ojstrico, Krekova kočica na Ratitovcu in Triglavski dom na Kredarici.

PZS v okviru projekta Izboljšanje energetske učinkovitosti planinskih objektov, ki ga sofinancira Eko sklad, Slovenski okoljski javni sklad, v letu 2018 organizira različne aktivnosti, tudi za otroke in mlade (več na spletnem naslovu <https://www.pzs.si/novice.php?pid=12641>).

Komisija za planinske poti (KPP) je skupaj s PD Dravograd in OPP Koroške 7. julija organizirala 6. dan

slovenskih markacistov, da bi uredili planinske poti Koroške.

V akciji Očistimo naše gore so tokrat skupaj s PZS iskali najlepšo pot med 55, ki so jih planinci in planinke predlagali do konca maja. Zmagovalka je prepričljivo postala krožna pot Planina Blato–Planina pri Jezeru–Planina Dedno polje–Vrata (pod Zelharico)–Prehodavci–Dvojno jezero–Štapce–Ovčarija–Planina pri Jezeru–Planina Blato, drugouvrščena pot je bila pot Aljažev dom v Vratih–Bovški Gamsovec–Stenar–Aljažev dom v Vratih. Na tretje mesto se je uvrstila planinska pot Soriška planina–Ratitovec.

Zaprtili je več planinskih poti, med njimi pot s planine Zapotok in s sedla Kanja na Bavški Grintavec, pot skozi Žrelo nad Jezerskim, pot iz vasi Zgoranje Vetrno na Kriško goro in pot iz Voj na planino Krstenica.

Letošnji tradicionalni Ogenj v Alpah, s katerim CIPRA Slovenija opozarja na probleme v alpskem prostoru, se je odvijal v dolini Triglavskih jezer, saj so želeli opozoriti na problematiko gorskih jezer.

Komisija za varstvo gorske narave (KVGNG) je skupaj z Odsekom za varstvo gorske narave PD Nova Gorica za osnovnošolce organizirala poletni naravovarstveni tabor v dolini reke Idrije. Javni zavod Triglavski narodni park je skupaj s PD LLP, Zavodom za ribištvo Slovenije in KVGNG v začetku septembra povabil na odstranjevanje preproge priobalnih alg iz jezera na Planini pri Jezeru.

V juniju je KVGNG izvedla še zadnji, tretji del letošnjega tečaja za varuhe gorske narave, ki se ga je udeležilo devetnajst kandidatk in kandidatov. Na tečaju je sodelovala posebna gostja, predstavnica Planinske zveze Amerike (American Alpine Club, AAC), Ellen Lapham iz ZDA, ki v AAC vodi znanstveno-raziskovalni program.

Komisija za alpinizem (KA). Glavna pozornost je bila namenjena odpravi Choktoi 2018, v okviru katere je tričlanska naveza Aleš Česen, Luka Stražar in Britanec Tom Livingston preplezala novo smer na sedemti-sočak Latok 1 s severne strani, kar je pred njimi poskušalo več kot petindvajset alpinističnih odprav z vsega sveta v zadnjih štiridesetih letih, prvič pa je uspelo prav njim.

KA je organizirala tabor v Dolomitih za mlade perspektivne alpiniste, tabor za alpinistke ter skupaj z AO PD Kranj vseslovenski alpinistični tabor in tabor Nejcja Zaplotnika. Mlade perspektivne alpiniste, ki še nimajo odpravarskih izkušenj, je KA povabila k prijavam za odpravo v letu 2019, vodja odprave bo Blaž Navršnik, cilj pa je severna stena gore Chamlang, 7321 m, v Himalaji.

Člani slovenske mladinske alpinistične reprezentance so plezali v stenah Pece, v Val Bandasca in Val di Mello.

Komisija za športno plezanje (KŠP) je poročala o izvrstnih uspehih članske in mladinske reprezentance v športnem plezanju. Jernej Kruder je postal skupni zmagovalec svetovnega pokala v balvanih, Janja Garnbret in Gregor Vezonek sta zmagala na zadnji tekmi tega pokala v Münchnu. Mladinka Vita Lukan je osvojila naslov mladinske svetovne prvakinje v težavnosti, kadet Luka Potočar je postal mladinski svetovni podprvak v težavnosti, skupaj pa je reprezentanca Sloveniji pripeljala pet medalj.

Tekma svetovnega pokala v težavnosti v Kranju bo letos že 23. zapored, tokrat 29. in 30. septembra.

Komisija za turno kolesarstvo. Med 10. in 15. avgustom so v Zasavju vrteli pedala turni kolesarji na jubilejnem 10. turnokolesarskem taboru.

Komisija za gorske športe. Primorska gorska tekačica Anja Klančnik je sredi avgusta postavila nov ženski rekord Slovenske planinske poti (SPP), ki je pred tem pripadal Ruth Podgornik Reš. Za 617,5 kilometra dolgo pot s 47 tisoč višinskimi metri vzpona je potrebovala 11 dni, 23 ur in 49 minut in za več kot trideset ur izboljšala stari rekord (13 dni, 6 ur). Poudarja, da je njen

rekord ekipni uspeh, saj je imela močno podporo družine in ekipe Ultra Trail Vipavska dolina. Kmalu za Anjo je na pot SPP krenila še ena izjemna gorska tekačica, Katja Kegl Vencelj, ki je Anjin rekord popravila za več kot tri dni. Novi rekord znaša 8 dni, 23 ur in 26 minut.

Planinska založba PZS je izdala *Planinski koledar 2019*, izšel pa je tudi prenovljeni in dopolnjeni planinski zemljevid *Grintovci 1: 25 000*, ki je nastal v sodelovanju z Geodetskim inštitutom Slovenije ter Geodetsko družbo.

V medijih so planinski strokovnjaki opozarjali na varnejše obiskovanje gora, na pasti neviht v gorah, predstavili delo markacistov PZS na najzahtevnejših planinskih poteh, se spomnili 240-letnice od prvega dokumentiranega vzpona na Triglav in 125-letnice organiziranega planinstva. Za konec pa vas vabimo še k sodelovanju v nagradnem fotonatečaju #LjubimGore, ki poteka do 15. oktobra v organizaciji uredništva *Planinskega vestnika* skupaj s PZS in podjetjem CEWE.

Zdenka Mihelič

40 let PD IMP

Idejo za ustanovitev planinskega društva so planinci dobili po množičnem pohodu na Triglav leta 1977. Triindvajsetega decembra še istega leta so na ustanovnem sestanku ustanovili Planinsko društvo (PD) IMP Ljubljana. Ob pomoči podjetja smo organizirali pestre in različno zahtevne izlete po domačih in tujih gorah. Zaradi

V prihodnost PD zremo optimistično, saj ima mladi rod številne ideje in znanja za nove planinske izzive in podvige.

Arhiv Janez Seliškarja

zagotavljanja varnosti na pohodih se je v teh letih petnajst članov PD udeležilo izobraževanj in si pridobilo licenco vodnik PZS različnih kategorij, v zadnjem letu pa smo dobili tudi podmladek – dva mlada vodnika. V vseh letih delovanja društva želimo članom društva, ki si sami sicer tega ne bi mogli ali znali privoščiti, približati lepote Slovenije in tujine.

Že kmalu po ustanovitvi je število članov preseгло številko sto in naraščalo do desetletnice PD, ko jih je bilo nad petsto. Članstvo se je zelo spreminjalo, od leta 1998 pa upada. PD IMP s svojimi markacisti skrbi za odsek Ljubljanske Mladinske planinske poti Kucelj–Grosuplje–Županova jama–Turjak in za odsek Poti Dolomitskega odreda Dragomer–Ključ. V letu 2006 je PD IMP podprlo šolanje našega prvega varuha gorske narave. PD letno izvede v povprečju štiriindvajset pohodov različnih zahtevnosti, udeležujemo pa se tudi tradicionalnih pohodov drugih planinskih društev. Leta 2002 je upravni odbor PD sklenil, da bomo 29. maja praznovali tradicionalni dan planincev PD IMP na Šmarni gori, kajti prav na ta datum leta 1914 je bil rojen Bernard Klobučar – Oča, naš dolgoletni mentor in učitelj na planinskih pohodih. Zadnja leta ta dan praznujemo v Mostecu v Ljubljani. Člani vodstva društva dobivamo z leti sicer vedno več sivih las, a za nami prihaja nov, navdušen rod s svežimi idejami in znanji. V prihodnost društva tako lahko zremo optimistično in s prepričanjem, da bomo še naprej ubirali pota in stezice doma in v tujini.

Ljuba Brank, Janez Seliškar

VARSTVO NARAVE

Uozni redi v Alpah 2018

Sredi junija je izšla že deseta knjižica *Vozni redi v Alpah*, ki vsebuje proge avtobusov, vlakov, žičnic in turističnih ladij po slovenskih Alpah in prek naših meja. V knjižici so zbrani tudi podatki o izposoji koles in taksi prevozih. Generalni sekretar Alpske konvencije Markus Reiterer je ob jubilejni izdaji knjižice poudaril, naj javni

prevoz uporabljamo tudi z namenom spoznavanja novih ljudi: "Eden od argumentov, ki jih navadno uporabljamo, ko nagovarjamo k uporabi javnih prevoznih sredstev (in prav je tako), je argument podnebnih sprememb; omejevanje globalnega segrevanja, blaženje ranljivosti za podnebne spremembe itd. Ob tej jubilejni, 10. izdaji publikacije *Vozni redi v Alpah* pa bi želel predstaviti en svež argument – uporabljajte javna prevozna sredstva za spoznavanje novih ljudi." Najboljši vir informacij o lokaciji, ki jo želimo obiskati, so prav ljudje, ki tam živijo in delajo. "Oni so tisti, ki vam lahko predstavijo dediščino tega območja. Moj nasvet, dragi bralec, draga bralka: obrni se k osebi, ki sedi zraven tebe, in se nauči nekaj novega. Pogovarjajte se o tem, zakaj potujete z avtobusom ali vlakom, o Alpah ali pa o vaših izkušnjah glede podnebnih sprememb ..., " je svetoval generalni sekretar Reiterer. Z uporabo trajnostnih prevoznih sredstev lahko vsak izmed nas prispeva k ohranjanju te čudovite alpske regije in njene kulturne dediščine za naše potomce. Knjižica, ki jo je pripravila in izdala CIPRA Slovenija, društvo za varstvo Alp, sledi spodbujanju trajnostnega prometa, kar je ena izmed šestih prioritete večletnega programa Alpske konvencije 2017–2022 s ciljem zmanjševati prometno obremenitev Alp.

Zdenka Mihelič

Obiskovalci pozitivno sprejeli prometni režim

Eno najlepših alpskih dolin v Triglavskem narodnem parku so obisko-

valci v soboto, 18. avgusta 2018, lahko doživeli na okolju prijaznejši način, saj je v dolini Vrata potekal promocijski dan umirjanja prometa. Osrednji namen akcije je bil prepoznati prednosti umirjenega prometa, ki obiskovalcem omogoča lepše doživljanje in ima manj negativnih vplivov na naravo. Spremenjen prometni režim z brezplačnim javnim prevozom so številni obiskovalci doline Vrata na sončno soboto sprejeli zelo pozitivno. Organizirani brezplačni prevoz iz Moistrane v Vrata in nazaj je tega dne uporabilo tisoč dvesto obiskovalcev. V dolino Vrata so se obiskovalci lahko pripeljali z osebnimi vozili le do zasebnosti prostih mest pri slapu Peričnik (38) in na parkirišču pred Aljaževim domom (150), od 6.00 do 17.00 pa je bil organiziran brezplačni javni prevoz. Odzivi udeležencev so bili pozitivni, saj se javnost zaveda prednosti, ki jih tovrstni režim prinaša tako naravi kot pohodnikom. Številni so v dolino prišli ravno zaradi napovedanega spremenjenega režima, ki je v marsikateri alpski dolini že stalna praksa, v primeru Vrat pa tudi nujna. Izvedba promocijskega dneva ne bi bila možna brez sodelovanja lokalne skupnosti, v akcijo so se vključili: Turistično društvo Dovje Mojstrana,

Naslovnica knjižice *Vozni redi v Alpah 2018*

Promocijski dan umirjanja prometa v dolini Vrat
Foto: Miha Kersnik

Agrarna skupnost Dovje Mojstrana, Planinsko društvo Dovje Mojstrana, Krajevna skupnost Dovje Mojstrana, Prostovoljno gasilsko društvo Dovje, Prostovoljno gasilsko društvo Mojstrana, Komunala Kranjska Gora, Medobčinski inšpektorat in redarstvo občin Jesenice, Gorje, Kranjska Gora in Žirovnica, Policijska postaja Kranjska Gora, Društvo upokojencev Dovje Mojstrana, Koča pri Peričniku, Turizem Kranjska Gora, Planinska zveza Slovenije ter Občina Kranjska Gora in Javni zavod TNP.

Upravljavci in deležniki so z organizacijo dneva umirjanja prometa pridobili pomembno izkušnjo za upravljanje doline. Obiskovalci so tega dne lahko v vprašalnike zapisali svoje mnenje, pridobljeni odgovori pa bodo v pomoč pri pripravi dolgoročnega projekta umirjanja prometa v dolini Vrata. Promocijski dan umirjanja prometa sta sofinancirala Občina Kranjska Gora in Javni zavod TNP. Organizatorji se za sodelovanje posebej zahvaljujejo Ministrstvu za infrastrukturo - Direkciji RS za infrastrukturo s Sektorjem za vzdrževanje, varstvo cest in prometno varnost.

Občina Kranjska Gora in Triglavski narodni park

Devetdeset let Nade Kostanjevic

V Ajdovščini živi gospa Nada Kostanjevic. Starejši bralci *Planinskega*

*Nada Kostanjevic z družino na pragu doma v Vipavi ob rojstvu sina Gregorja, 1962
Arhiv Nade Kostanjevic*

vestnika se je bodo spominjali, saj je v njem objavljala dolga leta. Pred dnevi je praznovala devetdeseti rojstni dan. Ob lepem jubileju smo jo obiskali in z njo pokramljali. Obiskali so jo tudi urednica *Vipavskega glasa* Nataša Nardin ter Artur Lipovž in Zdenka Žigon, oba zaposlena v Lavričevi knjižnici, kjer je Nada vrsto let stalna obiskovalka. V Domu starejših občanov v Ajdovščini živi že petnajst let s pastorko Mijo Kostanjevic. O sebi in svoji družini nam je povedala marsikaj zanimivega.

Rojena je bila 5. julija 1928 na Sušaku pri Reki, ki je tedaj spadal pod Jugoslavijo, Reka pa pod Italijo. Rodila se je v družini šestih otrok očetu dr. Viktorju Ružiču in mami Nadi Brlič. Njen oče je bil ban Savske banovine od leta 1936 do 1938, od leta 1932 urednik časopisa *Jugoslovenski Rotar*, bil je predsednik odbora za pomoč siromašnim in nekaj časa minister za sodstvo, ki se je zavzemal za svobodno sodstvo in ukinitve smrtne kazni. Bil je tudi pisatelj in slikar, velik prijatelj Božidarja Jakca. Njena mati je bila Nada Brlič, profesorica angleščine in hči hrvaške otroške pisateljice Ivane Brlič Mažuranić. Oba sta bila zelo spoštovana med ljudmi, žal pa je leta 1945 družina od povojnih oblasti doživela nacionalizacijo vsega premoženja, petih stavb, velike knjižnice in še mnogo drugega. Oblasti so jim pustile le hišo na Pečinah, kjer so živeli. Gospa Nada je dve leti obiskovala osnovno šolo na Sušaku, nadaljevala v Zagrebu na privatni šoli in delala sprejemni izpit pri Uršulinakah. Gimnazijo je končala na Sušaku. Spričevalo je dobila prav na svoj osemnajsti rojstni dan. Po maturi je šla v Ljubljano in opravila enoletno gospodinjsko šolo. Tu se je naučila slovenskega jezika. Po kratki zaposlitvi v Crikvenici in na Reki je šla v Zagreb, opravila enoletno knjižničarsko šolo in se zaposlila v knjižnici na Reki. Tisti, ki so bili takrat zaposleni v javnih ustanovah, niso smeli hoditi v cerkev. Zato je leta 1954 odšla v Kranj in se zaposlila v tehnični knjižnici v tovarni Iskra. Leta 1959 se je poročila z vdovcem Josipom Kostanjevicem in prišla v Vipavo. Od tedaj dalje je bila naša sosedka.

Josip Kostanjevic, ki smo ga v Vipavi poznali kot Pepeta, je bil dolgoletni predsednik občine Vipava, kasneje uslužbenec na oddelku za gospodarstvo občine Ajdovščina, znan čebelar, politični zapornik v Rimu in konfiniran na Kalabriji. Nardin in Josipov dom je bil vedno obiskan, saj sta bila priljubljena in ljudem rada pomagala. Tu so lahko dobili pomoč pri raznih uradnih zadevah. Mnogim sta pisala prošnje, pritožbe in podobne spise.

Nada se je po poroki zaposlila v Goriški študijski knjižnici. Kmalu se je vrnila v Vipavo in rodila sina Gregorja. Ta je kot odrasel tragično preminil v Beogradu na službenju vojaškega roka v JLA, kar kot je znano, v tistih letih ni bil osamljen primer. Zgodilo se je v tretjem mesecu služenja, domov so ga pripeljali v zaprti krsti, njegova smrt pa nikoli ni bila pojasnjena. Za očeta Josipa in mamo Nado je bila to huda življenjska preizkušnja.

Gospa Nada je imela rada knjige in v njih je iskala uteho. V Vipavi je nadaljevala z delom v knjižnici, ki se je petkrat selila iz hiše v hišo. Knjige so si podajali kar šolarji v vrsti iz rok v roke, da pri selitvi ni bilo stroškov s prevozom. Nada je v Vipavi delala na več področjih. Aktivna je bila kot planinka, bila je tajnica PD Vipava v času, ko je društvo vodil profesor in duhovnik Otmar Črnilogar, glavni organizator plezalne poti na Gradiško Turo (Furlanova pot). Organizirala in vodila je enodnevnne izlete. Ko ji je zbolel mož, je društveno funkcijo predala novemu tajniku Juriju Nabergoju. Za delo v planinstvu je prejela bronasti in srebrni znak ter leta 1988 Bloudkovo priznanje. Bila je tudi redna dopisnica *Planinskega vestnika* in *Vipavskega glasa*, objavljala je zanimive pa tudi hudomušne članke, ki so jih ljudje radi prebirali. Aktivno je sodelovala v skupini Vera in luč skupaj s pastorko Mijo.

Gospa Nada nam je zapustila lepe spomine na sobivanje v Vipavi, zato se je ob njeni visoki obletnici s hvaležnostjo spominjamo ter ji želimo zdravja in dobrega počutja.

Magda Rodman

**POČITNIŠKA
PLEZALNA
ŠOLA**

AKTIVNE IN ZABAVNE POČITNICE | ZA ZAČETNIKE IN IZKUŠENE MLADE PLEZALCE
10 TERMINOV PREKO CELEGA POLETJA | WWW.PLEZALNICENTER.SI

PLEZALNI
CENTER
LJUBLJANA

**U prihodnjih številkah Planinskega
vestnika boste lahko prebrali ...**

TEMA MESECA

Nacionalni parki, možici

INTERJUJU

Andrzej Bargiel, Tadej Slabe, Katja Črešnik Rac

Z NAMI NA POT

Južni Ulebit

gorenjska televizija
www.gtv.si

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

*Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.*

**JESENSKA
DOŽIVETJA
NARAVE**

vsak petek ob 17.02 h
na radiu Ognjišče
z Blažem Lesnikom

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

**RADIO
KRANJ 97.3**

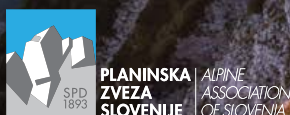
www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček

gore – ljudje.net

Že v prodaji

Planinski koledar 2019 vas bo prepričal in začaral! Z ličnim izgledom, z velikimi kvadrati za vpis termina pri zobozdravniku, šolske predstave hčerke ali karate nastopa vnuka. Predvsem pa s fotografijami čudovitih slovenskih gora v vseh letnih časih. Če ste že zdaj ljubitelj vzpetega sveta, vas bo spominjal na prehojene poti ali pa dražil z novimi idejami. Če pa se v breg podate le poredkoma, si boste ob ogledu fotografij želeli to popraviti. Skratka ... 12 čudovitih barvnih fotografij s predlogi za izlet, turo ali turni smuk je tiskanih na kvalitetnem papirju formata 33 x 48 cm, vezanem z belo spiralo in s prostorom za dotisk pasice po vašem naročilu. Na 13. list dodajamo še opis Slovenske planinske poti, najstarejše planinske obhodnice na svetu, ki se vije od Maribora do Debelega rtiča.

Naročila sprejemamo po e-pošti
koledar@pzs.si

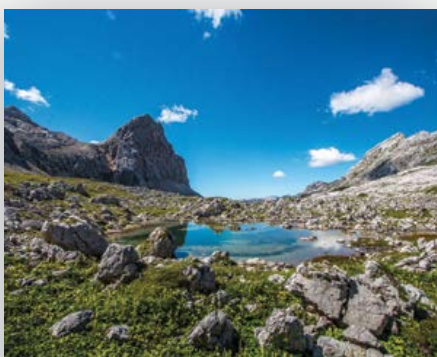
preko spletne trgovine
https://trgovina.pzs.si

in na brezplačni tel. številki
080 18 93 (24 ur na dan, vse dni v letu)

Cena z DDV: **4,90 €**

Januar						
S/P	S/P	S/P	S/P	S/P	S/P	S/P
31	1	2	3	4	5	6*
7	8	9	10	11	12	13
14*	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27*
28	29	30	31	1	2	3

Julij						
S/P	S/P	S/P	S/P	S/P	S/P	S/P
1	2*	3	4	5	6	7
8	9*	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25*	26	27	28
29	30	31	1*	2	3	4

Oktober						
S/P	S/P	S/P	S/P	S/P	S/P	S/P
31	1	2	3	4	5*	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21*	22	23	24	25	26	27
28*	29	30	31	1	2	3